

יוסף דעת

ילקוט מקיף לערכים שימושיים בלימוד הקבלה

זיכנו השי"ת בשיעורי מו"ר הרב מרדכי יצחקי שליט"א הנלמדים מידי לילה בכל ימות השבוע בכל השנה כולה מזה כמה עשורי שנים, ובהם כת"ר מו"ר שליט"א מלבן ומגדיר ומבאר באר היטב את הלימוד, ובכללו את הערכים הנלמדים. ברצף הלימוד נלקטו כמה ערכים לרשימה זו, והוספנו עליהם עוד ערכים רבים שהוזכרו והוצרכו וכינסנו אותם לילקוט מקיף זה. הרבה נעזרנו בסדרה המעולה שעשה המקובל הרב נתן צבי קעניג זצ"ל המפורסמת בשם תורת נתן, לערכי הרמ"ק וערכי האר"י ועוד, שכת"ר מו"ר שליט"א זכה וכבר בגיל ארבע עשרה הכירו. וכן בספר מפתחות החכמה למושגים הערכים בידי הרב שלום אולמן זצ"ל. השתדלנו הרבה לצטט כל ערך ממקורו, גם בניסוח וגם בציוני המקורות. השתמשנו בערכים ידועים באזכורם בראשי תיבות כהדרכת כת"ר מו"ר שליט"א בשיעורים, וע"כ מומלץ למשתמש להיעזר גם ב"מפתח מקיף לפענוח ראשי תיבות בספרי הקבלה" המובא כאן בספר.

הלימוד בכלל ובתורת הסוד בפרט כולל הרבה ערכים יסודיים ובסיסיים הנחוצים לכל הבא בשערי הלימוד. גם הלומד הוותיק עשוי למצוא בהם עזר להיזכר או לדקדק בהגדרתו בדרך לימודו. ביאור ערכים מובא בכל החיבורים הנלמדים באופן כללי ובשטף הכתוב, הן כערכים בודדים בפרק הנלמד בהם ואם כפרק כולל לערכים הנדרשים כהקדמה ללימוד. ועם זה, הכרחי הוא ללומד לסדר לעצמו רשימת ערכים מרוכזת שיוכל למצוא בה בנקל את הערך המבוקש לו. יש חיבורים מיוחדים שחוברו כאיסוף וביאור לערכים החוצים, כמו בספר ערכי הכינויים וסי' אס-לבינה לרבי משה זכות, וכן בסי' האילן הקדוש לרמח"ל, וסי' מסילות החכמה, וסי' קהילות יעקב, וסי' כללי התחלת החכמה, וספרי תורת נתן, וסי' מפתחות החכמה, ובסי' אור המאיר לרב אשלג זיע"א, ובנספח לסי' אל סף הפנימיות לרב ישראל הס זצ"ל ועוד ספרים. יה"ר ובזכות כת"ר מו"ר שליט"א חפץ השי"ת בידנו יצלח להגדיל תורה ולהאדירה, וברוך הוא יתברך ויתעלה נותן התורה:

מפתח הערכים בסדר א-ב

א
אבא.
אבא ואימא, או"א.
אבא עילאה.
אב"א, אב"פ.
אבות ובנים.
אבי"ע.
אבי"ע דקדושה ואבי"ע בטומאה.
אברהם.
אברהם ויצחק.
אברהם ויצחק, ויעקב וישראל.
אגל"א.
אדם.
אדם קדמאה.

אדם שלם.
אדם תניינא.
אדני.
אדרא רבא.
אדרא זוטא.
אהבת החברים
אהי"ה.
אור קדמון.
אורא דכיא.
אור.
אור אין סוף.
אור חדש, אור ישן.
אור הפנים ואור האחור.
אור ישר ואור חוזר.
אור מקיף יושר ואור מקיף חוזר.
אור נפש.
אור פנימי ואור חיצון.
אור פנימי ואור מקיף.
אור צח, אור מצוחצח ואור קדמון.
אור רשימו.
אורות.
אורות וכלים.
אורות נעלמים.
אות, אותיות.
אחד.
אחור, אחוריים.
אחיזה.
איברים.
אימא.
אין.
אין הדין נמתק אלא בשרשו.
אין סוף.
אכדט"ם.
אי"ל.
אל אלוקים ה'.
אל עליון.
אל שדי.
אלוה.
אלהים.
אלהים אחרים.
אלוקינו.
אלוקי ישראל.
אלוקי אבותינו.
אלוקים חיים.
אלי"ם.
אלפיים אמה תחום שבת.
אמ"ר.
אמצלי"כ.
אני"ך.
אצילות.
אצילות ראשון ואצילות שני.
אי"ק.
ארוך, קצר.
אריך, אריך אנפין.
ארמ"ע.
אשא דכיא.
אשגחא פקיחא דלא נאים.
אש"ל.

ב
ב' עטרין.
בוהו.

בוכ"ו.
בוצינא דקרדנותא.
בטישה.
בינה.
בירור.
בירור ניצוצות.
ב"ן.
ברודים.
ברח לך אל מקומך.
בריאח.

ג
ג' חללי גולגלתא.
ג' קוויך.
גבורה.
גדלות וקטנות.
גולגולתא.
ג"ט קר"ע פ"ח.
גלגלים.
גן-עדן.
ג"ר.

ד
דבקות.
דורמיטא.
דיוקנא דאדם.
דינים.
דיקנא.
דיקנא דכהנא רבא.
דם.
דמות וצלם.
דעת.
דעת עליון ודעת תחתון.
דצח"מ.

ה
ה' גבורות.
ה' פרצופים.
ה' ראשונות.
הבל גרמי.
הוד.
הוי"ה.
הוי"ה-אדנו"ת.
היכלות.
היכל לבנת הספיר.
הירדן ומי הכנרת.
הכאה.
המאור הגדול.
המתקה.
הנהגת העולם.
הסתכלות.
העלאה.
התדבקות.
התלבשות.
התעלות, התכללות.
התפשטות.
התרחקות.

ו
וה.
והחכמה מאין תימצא.
ו"ק.

ז

ז' תיקוני גולגלתא.
ז' תיקוני רישא דא"א.
ז"א.
זיווג.
זיכוד הנפש.
זכר ונקבה.
זיהרא עילאה.
זנב לאריות וראש לשועלים.

ח

חב"ד.
חב"ו.
חד גולגלתא.
חורת.
חוט א"ס.
חוטם.
חוטמא.
חיצון אמצעי ופנימי.
חיצוניות הכלי.
חיצוניות ופנימיות.
חכמה.
חכמה ובינה ודעת.
חכמה זעירא.
חכמה סתימאה.
חכמה עילאה וחכמה תתאה.
חכמת האמות.
חלל.
חסד.
חסדים וגבורות.
חסר.
חקל תפוחין.
חשמל.

ט

ט' נהורין.
טבורא דגופא.
טבורא דליבא.
טבע.
טהירו עילאה.
טלא דבדולחא.
טנת"א.
טעמים.

י

י"ב בחינות.
י"ג מכילן דרחמי.
י"ג תיקוני גולגלתא.
י"ג תיקוני דיקנא.
יה.
יהו.
יהיה.
יומם יצוה ה' חסדו.
יושר.
ייחוד.
ייחוד אב"א.
ייחוד או"א.
ייחוד זו"ן.
ייחוד נשיקין וייחוד יסודות.
ייחוד פנים בפנים.
ייחוד ראשון וייחוד שני.
ימין, שמאל.

יניקה.
יסוד.
יעקב.
יפ"ש.
יצחק.
יצירה.
יצר טוב ויצה"ר.
יש.
ישסו"ת.
ישראל וישורון.
ישראל יעקב, רחל ולאה.
ישראל סבא.

כ
כ"ב אותיות, כ"ב אתון.
כוונה.
כוונות התפילה.
כוח בעל בלתי תכלית וכוח בעל תכלית.
כולם בחכמה עשית.
כחמר טב על דורדייא.
כלים.
כלי : חיצוניות הכלי.
כניסה.
כשלהבת בגחלת.
כתר.
כתר דאבא.
כתר דאימא.
כתר וחכמה.
כתרין עילאין.
כתרין תתאין.

ל
לאה ורחל.
ל"ב נתיבות.
לבוש הנפש.
לבושים.
לבושין דעתיק.
לבנת הספיר.

מ
מאורי אור ומאורי לילה.
מאציל.
מב.
מבשרי אחזה אלוה.
מגדל פורח באוויר.
מ"ד.
מה.
מוחא סתימאה, מו"ס.
מוחין.
מוחין דגדלות.
מוחין דז"א.
מוחין דקטנות.
מוחין – תרין מוחין.
מותרי מוחא.
מזלא.
מחצב הנשמות.
מחצב הספירות.
מחצב המלאכים.
מטי ולא מטי.
מילוי.
מיין דוכרין.
מיין נוקבין.

מיעוט הירח.
מלאך, מלאכים.
מלכות.
מלכים.
מלכים : סדר ז' המלכים.
מלכים : מהות המלכים.
מלכים : סיבת השבירה.
מלכים : טעם השבירה.
מלכים : מקום השבירה.
מלכים : ערך השבירה.
מלכים : תכלית סוד השבירה.
מלכים : תיקון נפילת המלכים.
מלכים : זמן התיקון השלם.

מ"ן.
מנחל בדרך ישתה.

מסך.

מצח.

מצפ"ץ.

מ"ק.

מקבל ומאציל.

מקיף.

מקיף חוזר.

מקיף ישר.

מרחפ"ת.

מרכבה.

משל למלך שזרק יהלומיו לחול.

מתקלא.

נ

נה"י.

נהירין וניצוצין.

נצר ונקה.

נוקבא, נקבה.

נוקבא דפרדשקא.

נימין.

ניצוצות.

נסירה.

נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן.

נפש.

נצח.

נצח והוד.

נקבים, נקבי העיניים ונקבי אח"פ.

נקודה וספירה ופרצוף.

נקודים.

נ"ר.

נר"ן.

נרנח"י.

נשמה.

ס

ס"ג.

סטרא אחרא.

ספירה.

ע

ע"ב.

עגול, עיגול.

עולם היצירה.

עולם הנקודות.

עולמות אבי"ע.

עזקא.

עיבור.

עיבור, יניקה וגדלות.
עיבור שני.
עיגולים.
עיגולים ויושר.
עליה, ירידה.
עילת העילות.
עליון, תחתון.
עליית העולמות.
עליית ניצוצות.
עמודא דאמצעייתא.
עמר נקי.
עסמ"ב.
עצמות.
עצמות וכלים.
עקודים.
עקודים נקודים וברודים.
עשייה.
עשר ספירות.
עשר ספירות שורשיות.
עתיק יומין.
עתיקא דכל עתיקין.
עתיקא קדישא.

פ

פאת הזקן.
פנים ואחור.
פנימי וחיצוני.
פנימיות הכלי.
פרד"ס.
פרסא.
פרצופים.
פשוט.
פת"ח.
פתחים וחלונות.

צ

צבאות.
צבע.
צחצחות.
ציור האדם, ציור האותיות.
צלם.
צמצום.
צמצום ראשון.

ק

קדושה וקליפה.
קו.
קו ורשימו.
קטנות וגדלות.
קיסטא דחיותא.
ק"כ צירופים.
קליפה.
קליפה. ארבע הקליפות, קליפת נגה.
קלקול.
קס"א קנ"א קמ"ג.
קפ"ד.
קפ"ד וקס"א.
קפ"ה.
קרומא דאורא.

ר

ראש.

ראש לשועלים.
רדל"א.
רחב, צר.
רחל.
רי"ן.
רעוא דרעוין,
רפ"ח.
רשימו.

ש
שבולת הזקן.
שבירת הכלים.
שובב"ם.
שי"ך ניצוצין.
שכינה.
שלם, שלם דשלם.
שמות הקודש.
שמות עסמ"ב.
שי"ע נהורין.
שעי"ה.
שערות.
שערות אריך.
שער הראש ושער הדיקנא.
שערות קוצין נימין.
שערים, חלונות וחרכים.
שפע.
שרש.
שרשי הנשמה.

ת
תבונה.
תהו.
תיקון.
תיקון ח' ותיקון י"ג. תיקון שמיני ותיקון השלש-עשרה.
תיקוני דיקנא.
תיקוני הנפש.
תיקוני נר"ן.
תיקוני רישא.
תפארת.
תפילה.
תפילת רנב"ה.
תקלי"ה.
תקי"ע.
תרדמה.
תרין אלפין שנין.
תרי"ך.
תשר"ק.
תתקע"ד.

א

אבא = הוא השורש היותר סתום וכללי ב"ס לעומת אימא, והוא ניצב בצד ימין ומשפיע במידת החסד¹.

¹ ע"ח שער או"א פי"ג דף עא ע"א.

אבא ואימא, או"א = הם שני מוחי האצילות, מכלל חמש הפרצופים שבא"ק, הנמצאים בייחוד תמידי, ומהם נמשכים המוחין לז"א בהתאם להכנה שלו.² או"א הם המשפיעים מוחין לזו"ן הנקראים בנים להם.³ זיווג או"א הוא זיווג תדירי ואינו במקרה לפרקים כזיווג זו"ן. כי לעולם הוא בבחינת זיווג תדירי דלא פסיק.⁴ ע"ע ערך התלבשות.

אבא עילאה = הוא פרצוף אבא שבא"ק, הוא ראשית קו הימין והוא אב לכל הרחמים כולם.⁵

אב"א, אב"פ = ר"ת אחור באחור, אחור בפנים. הם שתי בחינות של ייחוד ותיקון. אב"א – הוא תיקון ע"י אור הבינה. והוא כאשר חסר בכלי אור החכמה והכלי מקבל תיקון ומשלים את עצמו ע"י אור הבינה. אב"פ – הוא תיקון לנוק. היינו, מכיוון שהפנים של מלכות הם רק חכמה, לכן המלכות לא יכולה לקבל אור חכמה כי אפשר לקבלם רק באור החסד. לפיכך, ז"א מתקן את המלכות ומשלימה ע"י ייחוד אחור בפנים המשפיע למלכות את אור החסדים מצד האחוריים של המלכות.

אבות ובנים = כינוי לספירות לפי ערכן אלו כלפי אלו, אבות – הן ספירות חג"ת כלפי ספירות נה"י. בנים – הן ספירות הנה"י כלפי ספירות החג"ת. ומכאן, חג"ת הם אבות לנה"י, והנה"י הם בנים לחג"ת.

אבי"ע = הם ד' עולמות, אצילות, בריאה, יצירה, עשייה. הם כלל המציאות שהכין המאציל יתברך לצורך האדם, לתת מקום לעבודתו ולתיקון מעשיו.⁶ נקדים ונאמר, כי מגיד מראשית אחרית, מתחילת בריאת העולם רמז לנו אל אלו העולמות ארבעתן.⁷ כל ד' עולמות אבי"ע הובררו מבירור המלכים, היותר מעולה באצילות והגרוע ממנו בבריאה וממנו נתהווה בריאה, וכעין דרך זה היצירה ואח"כ בעשייה. והגרוע מהכל מה שלא היה יכול להתברר נשאר בסוד הקל"י... בסוד י"א סמני הקטורת.⁸ דע, כי אע"פ שד' עולמות אלו נבדלים זה מזה, שורש כולם הוא באצילות ממש.⁹ כל אחד מד' עולמות אבי"ע כלול מכל חלקי אבי"ע, ולא זו בלבד אלא אין לך כל ספירה וספירה שאין בה ד' חלקי אבי"ע.¹⁰ והייתה הכוונה בד' עולמות להסתיר עצמו לבוש אחר לבוש, כדי שיכולין עולם הנבראים להתקיים.¹¹ להבחנה בין ד' העולמות צריך לידע כי האצילות – רובו טוב ומיעוטו רע.

² ע"ח שער או"א, ובפרק ח' דף עד ע"א ע"ש חמשה כללים. וע"ע בשער מאמרי רשב"י דף סד ע"א.

³ ע"ח שער או"א פ"ד דף עב ע"א. ויש חמשה חילוקים בין או"א לזו"ן, עיין ע"ח שער או"א פ"ז דף עג ע"ב.

⁴ שעה"כ ברכות דף ג' ע"א. וע"ע בע"ח ח"ב שער דרושי הצלם דרוש ה' דף י' ע"ב. ושני מיני ייחוד הם באו"א, עיין ע"ח ח"ב

שער הנסירה פ"ב דף כא ע"א. והקדמה חשובה לייחודם לצורך מוחין לז"א, עיין ע"ח שער ז"א פ"ב דף פד ע"ב.

⁵ שעה"כ עניין ר"ה דרוש ו' דף צז ע"א.

⁶ מפתחות החכמה עמי טז.

⁷ לימודי אצילות ח"ב דף כג ע"ב.

⁸ ע"ח ח"ב שער דרושי אבי"ע פ"ג דף צד ע"א.

⁹ מעין החכמה פרק ע"ז דף יז ע"ב.

¹⁰ ע"ח ח"ב שער דרושי אבי"ע פרק ד' דף צד ע"ב. ופרע"ח בהק' דרוש ב' דף ב' ע"א.

¹¹ לק"ת בראשית ו' ע"ב. ע"ח ח"ב שער אבי"ע פ"א דף קד ע"ב.

והבריאה – חציו טוב וחציו רע אבל אינן מתערבין יחד. וביצירה – חציו טוב וחציו רע והם מעורבים יחד. והעשייה – רובו רע ומיעוטו טוב ומעורבים יחד.¹²

אבי"ע דקדושה ואבי"ע בטומאה = דע, כי כמו שיש בקדושה ארבע עולמות אבי"ע, כך יש בקלי' ארבע עולמות אבי"ע והם הפך הקדושה¹³. הקלי' נמצאות תחת הקדושה במקום החלל הפנוי, תחת סיום הקו של אור א"ס, מתחת למלכות האחרונה לכל בנין הקדושה. בתחילה, לאחר צמצום א', מקום הקלי' היה תחת רגלי א"ק. ולאחר צמצום ב' בו עלתה המלכות דבינה שבגוף נקודות ס"ג, נפרסה שם פרסא מתחת לקדושה, ותחת הפרסא נותר מקום חלל פנוי לעולמות בי"ע. אך מפני שהמקום ההוא היה פנוי מקדושה, הקלי' מלמטה מיד תפסה את כל המקום הזה. ומנגד מלמעלה, אור חכמה הגיע מראש ס"ג, כאשר התחברו ג' עליונים עם אורות אח"פ, גם בראש וגם בגוף פרצוף הנקודים, ורצה להתפשט תחת הפרסא עד סיום גולגלתא בכל עשר הספירות, כמו לפני צמצום ב'. אבל לפני שהאור עבר למקום החלל הפנוי, נשברו הכלים ומתו, כי הפרסא לא התבטלה. ובעת השבירה, האור הסתלק למעלה, והכלים נפלו אל מתחת לפרסא והתערבבו בקלי' שנמצאות במקום עולמות בי"ע. אל מתחת לפרסא נפלו הכלים של אורות אח"פ של גוף הנקודים, ולא אורות אח"פ של ראש. לכן קליפות מתחילות רק מזו"ן של אצילות ולמטה. וזה לדעת, כי מקומה של הקלי' כנגד הקדוש הוא בסוד הכתוב זה לעומת זה עשה האלהים¹⁴. מקום הקלי' הוא ממש באמצע, בין אור פנימי דנוקבא דז"א לבין אור מקיף שלה עצמו¹⁵.

אברהם = רמוז במידת החסד.

אברהם ויצחק = רמוזים במידות החסד והגבורה. אברהם ויצחק הם חלק פרטי מן הדעת דז"א או חסדים וגבורות¹⁶.

אברהם ויצחק, ויעקב וישראל = ראה כל אחד בערכו.

אגלי"א = שם קדוש במידת הגבורה הנרמז במלות התפילה "איתה ג'בור ל'עולם אד"י"¹⁷.

אדם = הוא הנשמה, והגוף נקרא בשר ודם¹⁸. אמרו חז"ל כי חמשה שמות יש לנפש, וזה סדרם ממטה למעלה נרנח"י.. אמנם דע כי האדם עצמו הוא הרוחניות אשר בתוך הגוף, והגוף הוא לבוש האדם ואיננו האדם עצמו¹⁹. והוא נקרא עולם כי הנשמה נעלמת בו²⁰. יש בו

¹² עיי"ח ח"יב שער סדר אבי"ע פ"ד דף קז ע"א.

¹³ שער מאמרי רשבי" דף טז ע"ב. מבו"ש שער ז' ח"יב פ"ד דף נז ע"ב.

¹⁴ קהלת ז, יד.

¹⁵ שעה"כ ברה"ש דף ב' ע"ב.

¹⁶ שער הפסוקים בראשית ס"י לב דף יז ע"א.

¹⁷ שעה"כ כוונת העמידה דרוש ה' דף לה ע"ב. ועיי"ע ערך בוכ"ז.

¹⁸ לקו"ת בראשית ה' ע"ב.

¹⁹ שעה"ג הקד' א' דף ב'.

²⁰ פרע"ח שער כו, שופר פ"ה דף פח ע"א.

נרנח"י²¹, ויש בו עצמות וכלים = העצמות היא הנר"ן, והכלים הם טו"ר שהוא מבררם ע"י המצוות, אבל הגוף יש לו בחינה אחרת²². והוא מעורב טו"ר, טוב ורע, וצריך לזכך כל הרע שבו עד שיישאר טוב גמור²³.

אדם קדמאה = הוא בחינת חו"ב, חכמה ובינה²⁴.

אדם שלם = דע כי אין האדם נקרא שלם עד שיתקן בחייו ויזכה עד שייקח יחידה דא"א דאצילות²⁵.

אדם תניינא = הוא כינוי לבחינת ז"א ונוק'י²⁶.

אדנ' = הוא שם אדנות משמות הקודש. נקרא כן על הוראת אדנות, היות לו עבדים והוא אדון עליהם²⁷. דע כי זה השם דאדנ' הוא למעלה בדיקנא דאריך²⁸. במילואו הוא רחמים²⁹, והוא סוד כללות כל הדינים³⁰.

אדרא רבא = הוא שם פרק הלימוד בחכמת האמת שגילה רשב"י במיוחד, והוא הנזכר בזוהר פרשת בשלח. הנה שם זה קראו אותו מן השמים כנזכר בפרשת בשלח... אדרא היא עגולא... ונקרא רבא בכמות ואיכות, כי ברבא התחיל לפרש שרש כל תיקוני הפרצופים, ומה שקדם להם, שהוא פרסה וכיוצא, עד פרצוף זו"ן. ואדרא זו נכתבה בפרשת נשא... כי באדרא רבה נזדמן הקב"ה ורתיכו... כי באדרא רבה דיבר רבי שמעון ע"ה וברשותו דברו כולם³¹. כי באדרא רבא לא רצה לגלות פרצופי אבא ואימא היטב להיות נעלמים תחות דיקנא³².

אדרא זוטא = הוא שם פרק הלימוד בחכמת האמת שגילה רשב"י במיוחד בהמשך לאדרא רבא, והוא הנזכרת בזוהר פרשת האזינו. אדרא היא עגולא... והאדרא זוטא נאמרה לגלות אופן תיקון אבא ואימא שלא נזכרה באדרא רבא. ויש יתרון באדרא זוטא מצד השומעין לבד דאזדמנו תמן כנזכר... ובאדרא זוטא נזדמן הקב"ה עם צדיקייא דבגנתא דעדן מה דלא אערעו באד"ר. גם יש יתרון אחר.. באדרא זוטא דבר רבי שמעון ע"ה לבד³³. ואמנם באדרת

²¹ שער הגלגולים פרק ס'.

²² ע"ח ח"ב שער קלי נוגה פ"ד ופ"ה, דף קי"ב.

²³ שער הגלגולים הקדי' ז' דף י'.

²⁴ שער מאמרי רשב"י דף כג ע"א.

²⁵ שער הגלגולים הקי' י"א, דף יג ע"ב.

²⁶ שער מאמרי רשב"י דף כג ע"א.

²⁷ ע"ח דרוש עגולים ויושר ענף א' דף יא ע"א.

²⁸ שעח"כ כוונת חזרת העמידה דרוש ה' דף מא ע"א.

²⁹ שער מאמרי רשב"י דף מט ע"א.

³⁰ שעח"ק בערכי הכינויין דף נב ע"ב.

³¹ הקדי' אד"ר ד' ע"א.

³² מבו"ש שער ב' ח"ב פ"א דף ה' ע"א.

³³ הקדי' אד"ר ד' ע"א.

האזינו, כי היכא דלא ייעול רשב"י בכסופא לעלמא דאתי, הוכרח לגלותם אז, וכל עיקר אדרא זוטא לא הייתה אלא לגלות זה³⁴.

אהבת החברים = תנאי מהתנאים המחייבים כל לומד הבא בשערי חכמת האמת בפרט, מלבד מה שהוא מחויב בזה במצוות התורה. בפרט אהבת החברים העוסקים בתורה ביחד צריך כל אחד ואחד לכלול עצמו כאלו הוא אבר אחד מן החברים שלו ובפרט אם יש להאדם ידיעה והשגה לדעת ולהכיר לחברו בבחינת הנשמה ואם יש איזה חבר מהם בצרה צריכים כולם לשתף עצמם בצער או מחמת חולי או מחמת בנים ח"ו ויתפללו עליו וכן בכל תפילותיו וצרכיו ודבריו ישתף את חברו עמו ומאד הזהירני מורי ז"ל בענין אהבת החברים שלנו של חברתנו³⁵.

אהי"ה = הוא שם אהי"ה משמות הקודש. ביאור שם זה מורה שאו"י א זמין לאמשכא ולאולדה³⁶, דהיינו, אנה זמין למהוי³⁷.

אור קדמון = ההוא אורא קדמאה דכלא הנקרא אור קדמון והוא הנקרא אור שאינו נתפס בסי' יצירה. אמנם כל שאר האווירים הנבראים נתפסים הם, אלא שהם דקים³⁸. יתברך שמו הגדול, כשעלה ברצונו הפשוט להיטיב... כביכול צמצם שכינתו למעלה.. ואותו חלל הנשאר נקרא אור קדמון, ולא חלל כי מלת חלל מורה שאין בו שום דבר, אבל בכאן נשאר רושם. לפי שבכל מקום שהשכינה שורה, אף אם היא מסתלקת ומתעלה נשאר במקום ההוא רושם אותה קדושה³⁹. ראה לקמן ערך רשימו.

אורא דכיא = ל' אוויר נקי. לפי שהאוויר והאור הם בסוד החסד. והוא חסד דעתיק במו"ס דא"א, המאיר במוחין דאו"א, וממנו נתהוו מוחין דחכמה ובינה דאבא⁴⁰. אורא דכיא הוא מה שנמשך מדעת דאבא ביסוד אימא... גם דע כי אורא דכיא ואשא דכיא הם סוד אבא ואימא. לפי שסתם אורא הנזכר בלשון פרטי הוא החסד, אבל כשמזכיר אורא דכיא אז הוא כינוי אל החכמה, וכן אשא סתם הוא גבורה אבל אשא דכיא היא בינה⁴¹.

אור = כינוי בדרך משל בלבד למהות רוחנית זכה וטהורה, אבל באמת אין בעליונים כל יחס גשמי של אור ולא חושך⁴². לשון אורות הכוונה היא על הנשמה הפנימית שבעשר ספירות,

³⁴ מבו"ש שער בי' ח"יב פ"א דף ה' ע"א.

³⁵ שער הכוונות, ברכת השחר דף א' ע"ב.

³⁶ פרע"ח שער התפילין פרק א' דף חי ע"א.

³⁷ ע"ח ח"יב שער הנסירה פ"א דף כ'.

³⁸ שער מאמרי רז"ל, מאמר פסיעותיו של אברהם אבינו.

³⁹ מעין החכמה פ"א דף א ע"א.

⁴⁰ והוא מקביל לבוצינא דקרדנותא שפעל בשווה במו"ס דאימא. שער מאמרי רשב"י אדר"ז דף נד ע"ב.

⁴¹ שער מאמרי רשב"י דף מז ע"א.

⁴² ע"ח שער א' ענף ה' דף יג ע"ג.

ולא על הכלים עצמם. ואל תשכח עניין זה, כי לא נוכל להזכירו בכל פעם ופעם⁴³. החסד נקרא אור⁴⁴. וע"ע אורות.

אור אין סוף = הוא אור פשוט הנובע מהתפשטות עצמותו יתברך כאור הכלול בעצמותו. הנה האור העליון היורד מא"ק אל עולם האצילות, הנה נקרא אותו האור-אין-סוף, כי כל האורות שהם עליונים נקראים אין-סוף לבחינת העולם אשר למטה ממנו⁴⁵. צריך לדעת כי הא"ס יתברך הוא לעולם קשור בכל העולמות ואינם נפרדים ממנו, אלא לעולם השגחתו נדבקת בכל דבר ודבר מכל העולמות אבי"ע. אלא שיש הפרש, שכל הגדול מחברו התדבקו גדול מחברו... ומצד אין-סוף אין הפרש... אלא הכל לפי כוח המקבלים⁴⁶.

אור חדש, אור ישן = שתי בחינות באורות רוחניים עליונים, אור חדש – הוא האור היוצא מתיקון של הכלים בעולם האצילות. ואור ישן – הוא האור שנותר לאחר שבירת הכלים בעולם הנקודים.

אור הפנים ואור האחור = הם שתי בחינות בקשר בין הפרצופים. יש בחינה שהפנים מעולים מן האחוריים, ובבחינה אחרת הוא בהפך שהאחוריים מעולים מן הפנים. כי הנה בערך שהאור דפנים הוא המחברם לחזור פב"פ, נמצא שהאור דפנים גדול הוא. ובערך שהאור דאחוריים הם בונים כל הפרצוף העיקרי, אבל האור דפנים אינו רק להחזירם פב"פ, לכן אור האחוריים גדול מאד דפנים⁴⁷.

אור ישר ואור חוזר = הם שתי בחינות באור הנמשך מא"ס, בהשפעה שבין הספירות והפרצופים. השפעה זו קיימת רק בספירות יושר ולא בספירות העיגולים. אור הבא ביושר הוא רחמים כי הוא נמשך מהעליון שהוא זך אל התחתון ממנו שהוא עב ביחס אליו. והאור הבא בדרך חזרה למעלה הוא אור חוזר והוא דין, כי הוא נמשך מהתחתון שהוא עב אל העליון ממנו שהוא זך יותר⁴⁸. הספירות הם אור ישר ואור חוזר והוא כי הא"ס האציל י"ס מלמעלה למטה דהיינו מכתר עד מלכות וחזר עוד בעת שובו אל מקורו האיר עוד והאציל עוד י"ס אחרים מלמטה למעלה כתר במלכות וחכמה ביסוד וכו' עד מלכות בכתר וזה סוד נעוץ סופן בתחילתן ותחילתן בסופן⁴⁹. באורות - יקראו התפשטות והסתלקות ונקרא יושר וחוזר. ובכלים - נקרא פנים ואחור⁵⁰. ע"ע לקמן ערך פנים ואחור.

אור מקיף יושר ואור מקיף חוזר = אור מקיף יושר - הוא האור היחידה שמצד מעלתו הרבה מעולם לא נכנס לכלי. אור מקיף חוזר – הוא אור החיה שנכנס עם הנר"ן לכלי, אך

⁴³ ארבע מאות שקל כסף דף ה' ע"ב.

⁴⁴ שער מאמרי רשב"י דף כב ע"ב.

⁴⁵ מבו"ש שער ב' ח"ג פ"ה דף יג ע"ב.

⁴⁶ לימודי אצילות דף כ' ע"א.

⁴⁷ ע"ח שער עתיק פ"ד דף נט ע"א.

⁴⁸ ע"ח שער עקודים פ"ה דף כז ע"א.

⁴⁹ ע"ח ח"ב שער מ"ן ומ"ד דרוש טו דף עח ע"א.

⁵⁰ ע"ח שער העקודים פ"ח דף כט ע"ב.

הכלי לא יכל להכילו מאחר והיה מוגבל בשלושת חלקיו, פנימי תיכון וחיצון, רק להתלבשות הנר"ן בלבד, ולכן אור החיה עלה באור חוזר מתתא לעילא והקיף מחוץ לכלי. אור היחידה מקיף גדול לפרצוף ההוא ולכל העולמות שתחתיו, אבל אור החיה מקיף בסמוך לחיצוניות הכלי רק לפרצוף ההוא בלבד.⁵¹

אור נפש = הוא אור בבחינת נפש, היינו אור שפרצוף מקבל מהפרצוף העליון הסמוך לו, ולא בהשפעה הבאה מאין סוף. הוא נקרא גם אור הנוק' או אור המלכות.

אור פנימי ואור חיצון = שתי בחינות באורות הנמצאים בעגולים וביושר, ומהם התגלה אי"ק. יש באורות חמש בחינות של נרנח"י, ועל-כן האו"פ הם הנר"ן {נפש רוח ונשמה}, והאו"ח הם החי"י [חיה ויחידה]. בתפקידם הם מזככים את הכלים.⁵²

אור פנימי ואור מקיף = האור כולו שווה בהשוואה אחת. וכאשר רצה להיכנס ולהיות מוגבל תוך הכלי, אזי הכלי לא יכל להכיל את כל מלוא האור. ועל כן, האור שהכלי יכל להגבילו נכנס ומתלבש בו ונקרא אור פנימי, אבל האור שהכלי לא יכל להגבילו נשאר בחוץ ונקרא מקיף. האור הפנימי מאיר עד חצי עובי דופני הכלי ממש מצד פנימיותו, ואור המקיף מאיר מבחוץ לכלי ועובר עד חצי דופני הכלי ממש מצד חיצוניותו. ועל ידי שתי אורות אלו מאיר הכלי ומזדכך.⁵³

אור צה, אור מצוחצח ואור קדמון = שלושה אלה הם השורשים לספירות.⁵⁴

אור רשימו = הוא האור הנותר לאחר הסתלקות האור, לאחר הסתלקות הקדושה. ראה ערך רשימו.

אורות = כל בחינת אורות עליונים יש בהם ג' בחינות. א' הוא אור פנימי, ועליו יש אור עליון ממנו הנקרא אור מקיף עליו, ועליהן אור עליון וגדול משניהן והוא מקיף לשניהן.⁵⁵ הם עצמות הרוחניות אשר מתלבש תוך הכלים.⁵⁶

אורות וכלים = שתי בחינות ביי"ס של העיגולים ושל היושר, כאשר האורות - הם הבחינה המתאימה בא"ק {בעיגולים בחינת נפש דא"ק וביושר בחינת הרוח דא"ק}, ויש בה שתי בחינות, או"פ ואו"ח. והכלים - יש בהם שתי בחינות של פנימי וחיצון.⁵⁷ צריך שתדע כי

⁵¹ עי"ח ש"יב ע"ג דף טו ע"ד.

⁵² עי"ח ש"יב ע"ג דף טז ע"א.

⁵³ עי"ח ש"יב ע"ג דף טו ע"ד. עי"ח שער טנת"א. ועי"ע בעי"ח שער המקיפין פ"ג דף קב ע"ב.

⁵⁴ שער מאמרי רשבי"י דף כב ע"א.

⁵⁵ עי"ח שער אי"א פ"ד דף סב ע"א.

⁵⁶ עי"ח שער ב', ענף ג', דף טי ע"ב.

⁵⁷ עי"ח השתלשלות הי"ס דף טז ע"א.

בחינת הכלים תלויין כפי בחינת האורות, כי אם האורות רבים גם הכלים צריכין שיהיו גדולים.⁵⁸

אורות נעלמים = בחינת עצמות ורוחניות אשר מתלבש תוך הכלים, הלא הוא הנזכר תמיד אצלנו בחיבורינו זה בחינת אורות נעלמים.⁵⁹

אות, אותיות = כינוי בדרך משל בלבד למהות רוחנית שהיא משורשי גילוי הצורה בעולמות הנבראים, אבל באמת אין בעליונים כל יחס גשמי של מרחק ולא גובה.⁶⁰ היות שפשוט הוא שאין שם למעלה אלא אורות דקים בתכלית הרוחניות בלתי נתפשים שם כלל... כי כל אות ואות מורה על אור פרטי עליון.. וגם זה דרך משל וציוור לשכך את האזון כנזכר.⁶¹ האותיות הם כלים רוחניים. דע לך אחי כי האותיות הם אורות מבהיקים ומזהירים וכוונת כל אות ואות שהיה רצונו לשיברא העולם הוא (ע"ד) התפשטות אורה והתגלותה בעולם ולכן כל אות ואות היה רצונו לשיברא בה העולם.⁶² הם כללות הכל, שהם אומנותו של השם יתברך ובצירופים נבראו כל הדברים.⁶³

אחד = כינוי לאור העליון המתפשט מעצמותו בלי שינוי צורה מעילא לתתא.

אחור, אחוריים = שתי בחינות בכל פרצוף, והם פנים ואחור. פנים – הוא כאשר הפנים מחובר עם הנשמה והפנימיות, ואילו האחור – קשור בגוף ובחיצוניות. למעשה, נוכל להגדיר את האחוריים כלפי שלושה: א', כלי שלא מתלבש בו אור חכמה. ב', כלי או חלק מהכלי שאיננו פועל להשפיע או לקבל. ג', חלק מהכלי הנמצא למטה מהחזה. פעולת האחור היא להיות מסך ולבוש למוחין. ועיקר העבודה המסורה לאדם היא לברר את האחוריים בסוד העלאת מ"ן. ולפי ערך הבירור, כך יהיה ערך המ"ד היורדים ומשפיעים מעילא לתתא. וזו היא עבודת האדם שתושלם עד ימות המשיח.⁶⁴ ראה עוד ערכי אב"א, אב"פ.

אחיזה = תפיסה, יניקה רוחנית. הכוונה לקלי הנאחזת במקום שיש בו חסרון קדושה, ושם הקלי נדבקת ויונקת את חיותה מחסרון הקדושה. ראה ערך קלי.

איברים = כינוי לספירות של הגוף. ההגדרה מתייחסת לספירות בציוור ג' קווים דיושר, בהם הם מסודרות בתואר גוף האדם, וכל ספירה היא איבר בגוף. ודע, כי כל התואר הזה הוא בסוד הכתוב מבושרי אחזה אלוה, כתואר הבא להסביר ובלשון בני אדם דיברה תורה, ולא שיש בעליונים כל צורה ולא תואר ממש.

⁵⁸ ע"ח שער עתיק פ"ד דף נח ע"ב.

⁵⁹ ע"ח השתלשלות הי"ס דף טו ע"א.

⁶⁰ ע"ח שער א' ענף ה' דף יג ע"ג.

⁶¹ ע"ח דרוש עגולים ויושר דף יד ע"ב.

⁶² שער מאמרי רשב"י דף ט' ע"א.

⁶³ זוהר הרקיע, בראשית, דף לד ע"ב.

⁶⁴ מבו"ש ש"ב ח"ב פ"ו.

אימא = היא השורש היותר גלוי ומפורט בייס לעומת אבא, הניצב בצד שמאל ומושך גבורה. דע כי אימא עילאה נחלקת לגי בחינות. בחינה האי נקרא סמך ונקרא בינה. והבחינה הב' נקראת ס' [*מייס] שתומה ונקראת תבונה. והבחינה הג' נקראת דלת ונקראת גם כן תבונה.⁶⁵ נודע כי אימא היא הדוחה את הקלי' ובורחים ממנה.⁶⁶

אין = אין הוא התעלמות בלתי מושגת, לעומת יש שהוא כבר בחינה של דבר המושג. והוא כינוי לסוד האוירא שברישא דאי"א שהוא המוח השני מתלת מוחין שיש לו, והוא למעלה ממוחא סתימאה ואין כל השגה כלל, ועל כן הוא נקרא אין. לבאר מייש באדרא זו דרפי"ח עייב וזי"ל, ובגין כך עייק אקרי אין, דביה תליא אין כל הנהו שערי, וכל אינון נימין ממוחא סתימאה תליין כו'... כי עיקר שם עתיקא הוא באין סוף המתעלם תוך תלת רישין, אלא שגם התלת רישין כל אחד מהם יקרא עייק על שם האיין סוף המתעלם בתוכן. ונמצא כפי זה, כי עיקר שם עייק הוא ברישא עלאה דלא אתידע הנקרא עתיי, אלא שגם זו הרישא תנינא דהויא אוירא דרישא דאי"א נקרא עייק, ונקרא אין מפני שהנימין והשערות תליין בה כנזכר.⁶⁷ וביחס לאור החכמה, האין הוא התעלמות אור החכמה, והיישי הוא מציאות אור החכמה.

אין הדין נמתק אלא בשרשו = והאי בוצינא דקרדינותא היא שורש כל הגבורות והיא ממתקת כל הדינין התחתונים כי אין הדין נמתק אלא בשרשו.⁶⁸ מציאת הדיקנא כולו דנין ועל ידו אתכפיין דינין דלתתא כי אין הדין נמתק אלא בשרשו.⁶⁹

אין סוף = אין סוף ברוך הוא הוא רצונו יתברך הכל יכול.⁷⁰ ראוי שתדע כי הלא כל מציאות כולו הוא האין סוף, אשר אנו קוראים אותו עתיקא דכל עתיקין האמור, כדי שיתגלה לנו קצת הארה ממנו, והוא גניז וטמיר בכתר כנודע דאין סוף גנוז בכתר. וראוי שתדע, כי יש עדיין אין סוף אשר הוא לעילא לעילא, כי שם אין שום מחשבה תפיס ביה והוא עמוק עמוק מי ימצאנו. ולכן תמצא בזוהר בכמה דוכתי, כמה מיני אין-סוף הם, אשר כמעט האדם יסתכן בנפשו, יען מי שאין לו הקדמה אינו יכול לשוט בימא רבא.⁷¹

אכדט"ם = שם קודש הנקרא אלוקים-חיים, והוא בעיקרו רחמים.⁷²

⁶⁵ מבו"ש שער די חייב פי"ז דף לא ע"ב.

⁶⁶ עייח חייב שער יעקב ולאה פי"ב דף נט ע"א.

⁶⁷ עייח שער גי פרק ב'. שער מאמ"ר פירוש האדרי"ז. שער מאמ"ר פירוש ספרא דצניעותא פרק א', וראה לרבנו המקובל האלהי

רבי יוסף חיים זיע"א בסוד ישרים חייג שאלה י'.

⁶⁸ חסדי דוד דף נט ע"ב.

⁶⁹ עייח שער יג פרק יא.

⁷⁰ ספר הכללים עמי שנב.

⁷¹ ארבע מאות שקל כסף, דף נט ע"ב.

⁷² שער הפסוקים שהייש דף מי ע"ב. ארבע מאות שקל כסף דף ט"ז ע"ב.

א"ל = שם משמות הקודש. בגימ' = שווה 31. בבחינה אחת שם אל נעשה מג' יודין ואלף הנמצאים בשם הוי"ה דס"ג. שם אל – שווה לג' הוי"ה וארבע אותיות והכולל. שם אל – במילואו ובפשוטו⁷³ שווה רי"ו. שם אל – במילואו, אל"ף למ"ד שווה קפ"ה. שני א"ל - במילואם שווים בגי' שיע נהורין⁷⁴.

אל אלוקים ה' = ג' השמות הללו היה בהן בריאת עולם. כי תחילה עלה ברצונו הפשוט להיטיב והיה הכל חסד [*אל], ואח"כ [אלוקים] שהוא דין נברא במידת הדין, ושתף הקב"ה עמו רחמים [*ה']⁷⁵.

אל עליון = הכתר נקרא אל עליון⁷⁶.

אל שדי = שם אל שדי הוא לעולם ביסוד⁷⁷. בשם אל שדי אמר הקב"ה אל כל העולמות די, כמ"ש חז"ל. וענין זה הוא אפילו בעולמות העליונים למעלה למעלה. והענין הוא, כי בכל עולם ועולם יש בו בחינת היסוד הנקרא שדי, אשר הוא נותן קצבה לכל העולמות⁷⁸.

אלוה = נתבאר אצלנו כי שם זה של אלוה הוא בחסד של ז"א⁷⁹. שם אלוה שבחסד הוא לבוש הנשמה וחיותה⁸⁰, שם אלוה הוא המלביש את הנשמה, להעלותה מהחיצוניים כדי להעלותה למקום הראוי לאותה הנשמה⁸¹.

אלהים = אלהים הוא שם גילוי, עד שאף לחיצונים נתגלה בשם זה כנודע⁸². כל יראה משם אלוקים⁸³. ודע כי זה האור הנקרא אלהים כנזר, הנה הוא סוד הגבורות כולם דז"א ונוקביה⁸⁴. נודע כי שם אלהים, ובפרט בהיותו בסוד מלוי, תמיד הוא באימא. ואעפ"י שנמצא במקום אחר, עם כל זה שורשו באימא, אלא שמכאן הוא נמשך ומתפשט למטה במדרגות האחרות⁸⁵.

⁷³ העי' תורת נתן = ועם שני הכוללים, צ"ע.

⁷⁴ שעה"ק ערכי הכינויין דף נב ע"א, ועוד בדף נד ע"א.

⁷⁵ לק"ת תהילים קכט ע"א.

⁷⁶ שעה"כ כוונת העמידה דרוש די' דף לד ע"ב.

⁷⁷ לק"ת ויקרא ע"א.

⁷⁸ שער מאמרי רשב"י דף מה ע"ב.

⁷⁹ שער מאמרי רשב"י כ'.

⁸⁰ כללי מהרח"ו בסוף ע"ח דף ק"ח כלל א'.

⁸¹ זוהר הרקיע משפטים דף פז ע"א.

⁸² שער מאמרי רשב"י דף ז' ע"ב.

⁸³ מבו"ש שער די' ח"ב פ"ד דף לג ע"א.

⁸⁴ שער מאמרי רשב"י דף מא ע"א.

⁸⁵ שעה"כ כוונת העמידה דרוש ו' דף ל"ז ע"א.

אלהים אחרים = פירוש, אלהים הנדבקים באחוריים של הנוק' כל זמן שאין לה בירור ותיקון שלימים, והם רק בעולם העשייה⁸⁶. איסור הזכרת שם אלהים אחרים כדכתיב ושם אלהים אחרים לא תזכרו. דע כי איסור זה הוא שלא יזכיר שמו (*סמ' המלא).. ובפרט בלילה לפי שאז ממשלת החיצונים, וכל המזכיר שמו (*חלילה) מגביר כוחו הפך מפסוק כל המקום אשר אזכיר את שמי... ושהיה מורי זלה"ה מזכירו היה אומר סמ"ך מי"ם [שהם ב' אותיות הראשונות שבו ולא עוד]⁸⁷.

אלוקינו = כל מקום שנזר מלת אלהינו הוא או באימא או בקו השמאלי⁸⁸.

אלוקי ישראל = היכל העליון דמלכות דבריאה נקרא אלוהי ישראל, והכל התחתון שהוא היכל דמלכות דמלכות דבריאה נקרא לבנת הספיר⁸⁹.

אלוקי אבותינו = הוא אבא... הוא חכמה... [אלהי אברהם - הוא חכמה שהוא בחסד. אלהי יצחק - הוא הבינה שהיא בגבורה. אלהי עקב - הוא הדעת אלהי התפארת]⁹⁰.

אלוקים חיים = דע כי ב' אחוריים של זו"ן נקראים בלשון רבים אלהים חיים, והנה שורש של שניהם היא אימא עילאה⁹¹.

אל"ם = הם אותיות אל"מ משם אלהי"ם. שלש אותיות אלו מורים על מוחין דקטנות, לעומת אותיות י"ה שהם מורים על מוחין דגדלות. ענין אלי"ם מתגלה גם כמוחין דעיבור לפני היניקה⁹², וגם בהסתלקות המוחין בגלל שהקלי' נאחזים, כי ב' אותיות י"ה מאלהים הם מתכסים ונעלמים ונשארו אלם מן אלהים. זה סוד פסוק נאלמתי דומיה כו' פי' כי כאשר היא דומיה פי' דו"ם י"ה ר"ל שאותיות י"ה משם אלהים הם דוממים בשביל החיצונים ואינם מתגלים ואז נאלמתי ושם אלהים נעשה אל"ם. ובפרט עתה בגלותינו זה המר שחזר הז"א לבחי' קטנות ובו נאמר נאלמתי דומיה... וכו' עיי"ש⁹³.

אלפיים אמה תחום שבת = המקום הרוחני המפסיק בין הקדושה לקלי' ביום שבת. ביאור המונחים⁹⁴: 'עיר' - היא עולם האצילות. 'פרסא' - הוא סיום של עיר. 'עיבור של עיר' - הוא מקום שש ספירות ראשונות של מקום עולם הבריאה, והן שייכות לעיר-לאצילות, מפני ששם נשארו שש ספירות תחתונות של העשייה בעת העלייה. ונדע כי הקלי' כולם הם למטה תחת י"ס דעשיה, ושם נדבקין ברגלי העשיה. ועתה אשר עלו רגלי העשיה למעלה

⁸⁶ עיי"ח שער ב' סדר אבי"ע פ"ח דף קז ע"ב.

⁸⁷ שעה"מ משפטים טז ע"א.

⁸⁸ שעה"כ כוונת העמידה דרוש ב' דף ל ע"א.

⁸⁹ לימודי אצילות דף כה ע"א.

⁹⁰ שעה"כ כוונת העמידה דרוש ב' דף ל ע"א וע"ב.

⁹¹ שעה"פ ירמיה דף מו ע"א.

⁹² עיי"ח שער כ"ב פרק אי מ"ק. שער הששי שער מוחין דקטנות. ובע"ח שער כה פרק ה. נהר שלום דף מא עמ' א'.

⁹³ שעה"כ דרושי קדיש דרוש א' כוונת הקדיש.

⁹⁴ בהקשר למושג זה נתבארו עוד מושגי רשות היחיד ורשות הרבים, ראה שעה"כ בשלח דרוש א' דף יב ע"א.

אשר שם המקום הפנוי וריקן, וזה המקום מפסיק בין הקדושה אל הקלי' ביום שבת כי לא יכלו הקלי' לעלות למעלה ולהדבק ברגלי העשיה, ולכן נק' מקום זה תחום שבת⁹⁵. כי מקום העולמות האמיתי הוא כפי מצבם הנעלה יותר לפני החטא, כאשר ז"א היה במקום א"א, ומלכות במקום אר"א, והבריאה במקום ישו"ת, והיצירה במקום ז"א. ובעולם העשייה נחלקו הספירות, כאשר ארבע ספירות ראשונות דעשיה היו במקום נוקבא ומתלבשות על עולם היצירה, ושש ספירות אחרונות דעשיה היו במקום שש הספירות של עולם הבריאה. שש ספירות ראשונות של עולם הבריאה הנ"ל, הן ממקום הפרסא עד מקום החזה של עולם הבריאה. ומחזה בריאה עד הסיום נשאר 24 ספירות, שהם 4 ד"ת דבריאה 10 וי"ס דיצירה, 10 וי"ס דעשיה, בחלל שהוא ריק מהאור. 24 ספירות אלו מתחלקים באופן זה: **עשר הספירות הראשונות מחזה בריאה עד חזה יצירה, שהם ד"ת של הבריאה ושש ראשונות דיצירה - הן בסוד תחום שבת, שהוא אלפיים אמה.** וארבע עשרה ספירות שלאחריהם, דהיינו מחזה דיצירה ולמטה, היו מחוץ לתחום שבת, דהיינו שהיו מדור קבע אל הקלי'. ומו"ר שליט"א עוד הסביר בזה⁹⁶, כי 'תחום שבת' הוא בכללות, אבל בפרטות צריך עוד שמירה וזה ע"י אמירת כ"ד פרקי משנה במסכת שבת.

אמ"ר = ר"ת אור, מים, רקיע. הם שלש מדרגות בסדר ההשתלשלות = ברישא דאבא הוא אור, ובבטן דאימא נעשים מים, ואח"כ נעשים רקיע...⁹⁷.

אמצל"כ, ר"ת **אורות מוחין צלמים לבושים כלים** = הם חמש בחינות בהמשכת המוחין, ויש עוד שתי בחינות נעלמות והן אור הטעמים ואור אין-סוף ב"ה⁹⁸.

אנ"ך = אורות ניצוצין וכלים, הם ג' בחינות בז"א. וכל ג' בחינות אלו נכנסין תוך מיעוי דאמא בינה להתקשר ולהתחבר ולהתתקן שם בבחינת עיבור⁹⁹.

אצילות = ל' נעלה שבכוחו להשפיע. הוא עולם הנאצל כהארה מאור א"ס, והוא הממצע בין האוא"ס לנאצלים. והוא עולם המחשבה העליון מבין ארבע עולמות אבי"ע. האצילות הוא עצם הספירות וייחודם באין-סוף, הוא ע"י עצמות המתפשט בהם¹⁰⁰. עולם האצילות אין שם לא מלאך ולא שרף, אלא שמו לבדו. וכמו המלך מתייחד בחדר פנימי לבדו. ויש לו עוד מקום שמתגלה לדבר עם שריו ועבדיו, שרוצה להנהיג מלכותו, ואלו הן שאר העולמות. ובעולם האצילות כבר הוא נזכר בשם, והשם בהכרח מורה איזה גבול, אבל למעלה מזה אין רשות אפילו להזכיר שם ח"ו...¹⁰¹. האצילות הוא עולם אחד מדי' עולמות אבי"ע, והמיוחד

⁹⁵ שעה"כ השבת והרגלים דרוש ב' דף סח ע"א.

⁹⁶ כמבואר בדברי המקובל האלהי הרב ששון מרדכי עגימי זיע"א בספר ודבר בעתו, וכן במ"ש המקובל האלהי רבנו יוסף חיים זיע"א בבא"ח ועוד במנהג למעשה.

⁹⁷ ע"י שער המלכים פ"ו דף נג ע"ב.

⁹⁸ הקדמות רחובות נהר דף ט' ע"ג. ובשרשי הים לע"י ע"א ש"ב ע"ג דף טז ע"א, על הגהת מהר"י, ותלו לה כהגהת מהר"י צמח עי"ש אות ז'.

⁹⁹ ע"י שער אנ"ך פ"א דף פט ע"ב.

¹⁰⁰ פרע"ח דף ד' ע"ב. עולת תמיד שער התפילה דף א' ע"א.

¹⁰¹ לק"ת בראשית ו' ע"ב.

בו הוא כי האצילות – רובו טוב ומיעוטו רע...¹⁰². עתיק יומין הוא הפרצוף הראשון הנחשב לאצילות, וע"ע ערך עתיק יומין.

אצילות ראשון ואצילות שני = אצילות ראשון - נקרא האצילות ששימש בעולם לפני מיתת המלכים קדמאין, טרם נסתלקו האורות מן הכלים... אצילות שני - הוא אצילות ממועטת המשמשת בעולם מאז פתח המאציל יתברך בתיקון, עד שיושלם כל התיקון¹⁰³.

א"ק = ר"ת אדם קדמון. הוא הנאצל הראשון שנאצל מיד לאחר הצמצום [צמצום א'], והוא קבל מאור א"ס ונמשך ממנו ועד העולם הזה. א"ק כלול מעשר ספירות דעגולים ועשר ספירות דיושר¹⁰⁴. א"ק ממלא את כל החלל מהקצה העליון ועד הקצה התחתון, ופ"י ולא עד בכלל, ונכללים בו כל עולמות¹⁰⁵. דע שכל ענייני א"ק הם עניינים מה שצריך לחיבור הקו והרשימו ביחד¹⁰⁶. א"ק תיקן והלביש מטיבורו ולמטה את עתיק יומין, וע"ע ערך התלבשות. א"ק הוא השורש העליון לאדם בעולם הזה, והוא נקרא קדמון מפני שהוא נאצל מצמצום ראשון.

ארוך, קצר = כינוי בדרך משל בלבד למהות רוחנית ביחס לחכמה, כאשר השפעת אור החכמה תיקרא ארוך, וצמצום אור החכמה ייקרא קצר. אבל באמת אין בעליונים כל יחס גשמי של צדדים¹⁰⁷. ראה ערך רחב צר.

אריך, אריך אנפין = ל' ארוך, ארוך הפנים. פרצוף א"א כל עניינו אינו אלא להיטיב בסוד הייחוד המחזיר כל רע לטוב¹⁰⁸. הוא חיצוניות כתר כללות האצילות, וממנה יש גילוי והתפשטות אור הכתר אל הנאצלים¹⁰⁹. אריך אנפין הוא שם כולל שני רישין, דהינו כתר א ומחא סתימאה, שאלו הם ב' רישין שתחת רד"א¹¹⁰. אריך אנפין, הוא עתיקא, סבא דסבין כתר א עילאה, אשר מתפשט עד סוף כל האצילות כנשמה בתוך כולם... הוא פרצוף שלם, אבל לא אדכר אלא רישא בלא גופא, כי גופא אתלבש בכל פרצופי האצילות בגין לקיימא יתהון¹¹¹. א"ק תיקן ומתלבש בעתיק יומין מטיבורו ולמטה. באמצעות עתיק יומין הוציא א"ק ט' נהורין שהם ט' ספירות כתר דאצילות, והוא הנקרא א"א. ע"ע ערך התלבשות.

ארמ"ע = דע, כי ארבע יסודות הם וסימנם ארמ"ע ר"ת אש רוח מים עפר. והם הם עצמם אותיות ההוי"ה... ומהארבעה יסודות אלו – נתהוו ונבראו כל הברואים שבעולם הזה. וכפי

¹⁰² ע"ח ח"ב שער סדר אבי"ע פ"ד דף קז ע"א.

¹⁰³ מפתחות החכמה בערך זה עמ' יד. ובמבוי"ש ש"ב ח"ב פ"י.

¹⁰⁴ ארבע מאות שקל כסף דף מד ע"ב.

¹⁰⁵ ע"ח דרוש עגולים ויושר דף יב ע"ב.

¹⁰⁶ פ"ה פתח לה. מפתחות החכמה עמ' ח'.

¹⁰⁷ ע"ח שער א' ענף ה' דף יג ע"ג.

¹⁰⁸ מפתחות החכמה עמ' יט.

¹⁰⁹ מבוי"ש שער ג' ח"ב פ"א דף כא ע"א.

¹¹⁰ ע"ח שער א"א פ"ג דף סב ע"א.

¹¹¹ מאמרי רשב"י דף סב ע"ב.

היסוד שנתגבר בנברא ההוא על שאר היסודות, כך היה השינוי שמן הנברא ההוא אל זולתו¹¹². חומר הראשון - ונקרא היולי להיותו פשוט. וחומר הארץ - נקרא תוהו כי אין ניכר בו ציור מה עניינו עד שיורכב.. ואחר שקנה הצורה שהוא הנפש, נקראים החומר והצורה יחד בשם בוהו, ואז נתהוו הד' יסודות ארמ"ע בחומר וצורה ואז נקראו בוהו יחד שניהן.¹¹³

אשא דכיא = ל' אש טהורה. אשא דכיא הוא יסוד אימא. גם דע כי אוריא דכיא ואשא דכיא הם סוד אבא ואימא. לפי שסתם אוריא הנזכר בלשון פרטי הוא החסד, אבל כשמזכיר אוריא דכיא אז הוא כינוי אל החכמה, וכן אשא סתם הוא גבורה אבל אשא דכיא היא בינה¹¹⁴.

אשגחא פקיחא דלא נאים = ל' השגחה פקוחה שאינה ישינה, והיא השגחה תדירית וקבועה. רמז לתיקון שישי מז' תיקוני ראש א"א, והם עיינין דא"א¹¹⁵.

אש"ל = רמז לג' סוגי שער בפרצופים. אש"ל ר"ת א'דומות ש'חורות ל'בנות, שהם נגד השערות דא"א לבנות, דז"א שחורות, ודנוק' אדומות¹¹⁶.

ב

ב' עטרין = ל' שתי עטרות. הוא דעת תחתון הנקרא באדרא בשם תרין עטרין¹¹⁷. בדעת דז"א יש ב' עטרין והם בחינת ה' חסדים וה' גבורות¹¹⁸.

בוהו = ל' הכתוב בבראשית "הארץ הייתה תהו ובוהו". תוהו ובוהו הם רמז לעתיק ולא"א, תוהו רמז לעתיק שהכל 'תמהים' כי אין בו השגה כלל, ובוהו רמז לא"א ש'בו-הוא' כי בו מתחילה ההשגה.

בוכ"ו = יוצא משם אה"ה בחילוף אלפא ביתא דאבג"ד, וע"י השם הזה נמשכות ההארות מן הבינה אל המלכות¹¹⁹. ובגימטריא של שם אגלי"א עם הכולל¹²⁰.

בוצינא דקרדנותא = ל' ניצוק הקשה. הוא גבורה דעתיק במו"ס דא"א, המאיר במוחין דא"א, וממנו נתהוו מוחין דחכמה ובינה דאימא. מתפקדו, לווסת את האור הנכנס לכלי, ולנקוב בחזה דא"א נקב לנוק' והיא שורש לכל הגבורות והדינים רק שבא"א הם נכפים¹²¹.

¹¹² שער הגלגולים הקד' דף ח"י.

¹¹³ ע"ח ח"יב שער קיצור אבי"ע פ"י דף ק"ז.

¹¹⁴ שער מאמרי רשב"י דף מז ע"א.

¹¹⁵ מבוי"ש שער ח' ח"יב פ"ג דף כב ע"ב.

¹¹⁶ ספר הליקוטס בראשית ס"י כא דף יג ע"ב.

¹¹⁷ שעה"כ כוונת העמידה דרוש ב' דף ל' ע"ב.

¹¹⁸ " ע"ח ח"יב שער דרושי הצלם דרוש ב' דף ה' ע"ב.

¹¹⁹ שעה"כ עניין תפלת השחר דרוש א' דף ח' ע"ב.

¹²⁰ פרע"ח שער העמידה פרק ח"י דף נז ע"א.

¹²¹ שער מאמרי רשב"י אדר"ז דף נד ע"ב. מבוי"ש שער ג' ח"יב פ"ו דף כד ע"ב.

עניין הצמצום הזה [שהיה קודם בריאת העולמות] הוא לגלות שורש הדינין כדי לתת מדת הדין אח"כ בעולמות, וכוח ההוא נקרא בוצינא דקרדנותא¹²². תכליתו בסוד תיקון המו"ס בבירור המלכים הקדמאין¹²³.

בטישה = הכאה זה בזה בחוזקה¹²⁴, והכוונה על בטישה באורות העליונים. צריך לידע שלעולם לא יש בטישה אלא בשני דברים הפכיים, כמו המים עם האש. כן למעלה, כשאחד דין ואחד רחמים, מוכרח שיהא בטישה. אבל כשכולם רחמים או דין, לא יש בטישה כלל¹²⁵. הבטישה היא כמו התלבשות, והיא התלבשות של האור העליון באור התחתון. וכל בטישה היא בחינת זיווג¹²⁶. ע"ע ערך הכאה.

בינה = ספירה מעשר ספירות הנכללת בג' ראשונות כח"ב {או בחב"ד}. היא מתגלה כפרטים של אור החכמה, כעין הבנת השכל הבאה לאחר ההשגה. הבינה – הוא כוח דין קשה מאוד המגרש את החיצונים. אומנם אינו מגרשם אלא כאשר אבא נכלל עמה יחד, אבל בהיותה לבדה אז אדרבא החיצונים נדבקים שם – בזו"ן אשר שם יש יכולת להחיצונים להתאחז, מה שאין כן בבינה עצמה כנודע שאין אחיזה לחיצונים בה¹²⁷. דע, כי בינה יש לה ג' בחינות = א' כשיש לה זיווג עם אבא, ואז נקראת בינה. ב' כשאין לה ייחוד עם אבא ואז נקראת תבונה כשעומדת לבדה. ג' כשיורדת ומתפשטת למטה תוך הז"א נקרא גם כן תבונה¹²⁸.

בירור = הוא הפרדת הטומאה מהקדושה ע"י סילוק הפסולת, והוא מיתוק הדינים והוא התיקון המביא לידי השלמות הראויה. כי בתחילה האירו בשלמות ש"ך ניצוצין, הם רפ"ח ניצוצין הנודעים, עם ל"ב אלקים, יעלה ש"ך¹²⁹. ולאחר השבירה, הם נפלו והתגברו בהם ל"ב דינים קשים ונאחזו בהם הקלי'. ואלו הרפ"ח ניצוצין נתקנים ע"י ל"ב דינים אחרים, שהם ל"ב אלהים, בעבודת ה' של ישראל בתורה ותפילה ושלמות התיקון תהיה לעת"ל, ואז יתקנו וייעשו ש"ך ניצוצין¹³⁰. ע"כ, הבירור הוא הפרדת ל"ב ניצוצין, ל"ב מלכויות שהן בבחינת פסולת, ואז יישארו רפ"ח הניצוצין לבנין קדושה. התיקון ייעשה ע"י הארת אבא. אומנם, ללא מלכות אין מדרגה לבנין, ולכן הכרחי גם לקבל ממסך של אמא התכלות ה"ר וה"ת יחד, באופן שנעשה שיתוף של מידת דין עם מידת הרחמים. בהתכלות הזו מצטרפים ל"ב מלכויות חדשות לרפ"ח ונשלמים לש"ך ניצוצין. לכן, הבירור – הוא ע"י אור אבא, והתיקון – הוא ע"י אור אמא. ראה עוד ערך תיקון.

¹²² ע"ח דרוש עגולים ויושר דף יא ע"ב.

¹²³ מפתחות החכמה עמ' קמו.

¹²⁴ רש"י ב"מ דף קיב "כשבא [הצמר] מבית הגרדי בוטשין אותו ברגליים".

¹²⁵ זוהר הרקיע בראשית דף ל' ע"א. ע"ח שער העקודים פ"ה דף כז ע"א.

¹²⁶ רבי יהודה פתיה זע"א בין הרקח על אדרא זוטא, דף רפט ע"א אות א', וצ"ח לעיין בע"ח שער אני"ך פ"ט.

¹²⁷ שעה"מ תוריע דף כב ע"ב, וע"ח ח"ב שער דרושי אבי"ע פי"ג דף צב ע"א.

¹²⁸ ע"ח שער הכללים פרק י"א דף ט"ו ע"א.

¹²⁹ לק"ת בראשית ז' ע"א.

¹³⁰ לק"ת בראשית דף יב ע"א.

בירור ניצוצות = בירור ניצוצות היא עיקר הפעולה והתיקון הנעשה עי עבודת האדם בתורה ומצוות. ראשית של בירור זה נעשה ע"י המאציל ית' בבריאת עולמו, כי אז פתח הוא ית' בבירור רוב הניצוצות שנפלו אל הקלי' במיתת המלכים הקדמאין בעולם התהו. אך לא השלים הוא את כל מלאכת הבירור, והשלמתו מסר לידי האדם לעשותו¹³¹. הוא התיקון הרוחני לנפילה בעולמות העליונים בעת בריאת העולם, ונפלו ניצוצות הקדושה בתוך הקלי' ונהיו מעורבים טוב ורע. גם לאחר חטא אדם הראשון לא באו לידי תיקונם ונתרו מעורבים טו"ר ולכן יש הכרח לברר את הטוב ולהפרידו מהרע (ראה עוד בערך קלקול, שבירה, תיקון). והנה עניין הבירור הוא, כי יורד אור העליון מהקדושה שלמעלה, ואז הניצוצות של הקדושה אשר בעמקי הקליפות, עולים לקראת האור היורד, ומתדבקים ועולים ומתבררים¹³². הנה כל הבירור שאדם עושה בחייו, הוא במעשה המצות ובאכילתו¹³³. הנה כל מעשה המצות אשר נעשה כל ימי חייו, וגם המיתה, הכל הוא לצורך הברורים הללו, ואחר שיושלם כל הבירור יבא המשיח¹³⁴.

ב"ן = מילוי שם הוי"ה בספירת המלכות במילוי ה"ה [יו"ד, ה"ה, ו"ו, ה"ה] שווה בגי' 52. שם ב"ן – היא הנוקבא דז"א¹³⁵. סוד שם זה הוא סוד ההוא רוחא דעייל בנוקבא לעורר מין נוקבין¹³⁶. שם ב"ן מעלה מים נוקבין, והמ"נ הם מנצפ"ך, והם כפולים ה"ח וה"ג¹³⁷. שם ב"ן מורה על תיקונם של המלכים הקדמאין בבחינת נוקבין לספירת מ"ה¹³⁸. וע"ע ערך עסמ"ב.

ברודים = עולם התיקון הכולל באבי"ע.

ברח לך אל מקומך = פסוק במדבר כד, יא. ונרמז בו כמ"ש מו"ר המקובל האלהי רבי יהודה פתיה זיע"א, רצה לומר, שיברח שכלו ודעתו מלעיין בעניין רישא דעתיק, מפני שאינו מושג בשום אופן כלל¹³⁹.

בריאה = עולם מארבע עולמות אבי"ע, והוא עולם מחודש הנברא יש מאין, שאין לו ערך כלפי מה שלמעלה ממנו והוא רק כחומר המוכן לקבל צורה, כעין המחשבה. בעולם הבריאה מתגלה למטה מהפרסא, כמו עביות האור הרוצה לקבל מהלמעלה ממנו. המיוחד בעולם הבריאה בין עולמות אבי"ע הוא כי הבריאה – חציו טוב וחציו רע אבל אין מתערבין

¹³¹ מפתחות החכמה בערכו עמי' כא, וע"ע במבוי"ש ש"ב ח"ג פ"ב.

¹³² ספר הליקוטים תהילים מזמור פד. ספר הגלגולים נ"ז.

¹³³ ספר הגלגולים שם.

¹³⁴ ליקוטים תהילים שם וספר הגלגולים שם.

¹³⁵ ע"ח ח"ב שער תיקון הנוקבא פ"ב כלל י"ג דף מו.

¹³⁶ לק"ת שלח דף פה ע"א.

¹³⁷ ע"ח ח"ב שער מ"ן ומ"ד דרוש י"א, כלל ו', דף עו ע"א.

¹³⁸ מפתחות החכמה עמי' כה.

¹³⁹ יין הרקח על אדר"ז דף רפח ע"ה ושם באות לא.

יחד¹⁴⁰. עולם הבריאה הוא מקומה של השכינה, בה מתפשטת ובה מצטמצמת לפי מעשי התחתונים.. עולם הבריאה הוא מקור הנשמות, סוד המוחין של העולם¹⁴¹.

ג

ג' חללי גולגלתא = הם לבושים פנימיים, אבל אינם מוחין עצמם¹⁴².

ג' קווין = סדר הי"ס בגי' קווין כצורה כללית של צורת האדם, כאשר קו ימין – הוא קו החסד הכולל את חח"נ, חכמה, חסד ונצח. קו השמאל – הוא קו הגבורה הכולל את בגי"ה, בינה גבורה והוד. קו האמצע הוא קו הרחמים הכולל את כת"י, והם כתר תפארת ויסוד או דת"י והם דעת תפארת ויסוד. והם שלימות ההנהגה¹⁴³.

גבורה = ספירה מגי' המרכזיות חגי"ת, הבאה לטובת המקבל לצמצם ולהגביל את ההשפעה הבאה מחסד בהתאם ליכולת המקבל, כעין תנועה להגביל.

גדלות וקטנות = הם שתי בחינות של מצב רוחני בזעיר אנפין. ז"א נמצא בקטנות – כאשר הכלים שולטים במידת הדין ומגבילים את הארתו, והוא נמצא בגדלות – כאשר האורות שולטים והארתו מתגלית בכוחה¹⁴⁴. גדרה של הגדלות – אחרי העיבור והיניקה בא הגדלות, וזה כי הדרגה רבה יש בשכלולו של ז"א, תחילה בסוד העיבור והיניקה הוא משתכלל בבחינת גופו, ואח"כ כיוון שנשלם גופו להשתכלל, חוזר להשתכלל בבחינת נשמתו, והיינו בסוד הגדלות¹⁴⁵. כל בחינת הקטנות – הוא דין, וכל הגדלות – הוא רחמים¹⁴⁶. כמו שבז"א יש בחינת קטנות וגדלות, כן כל נשמות הצדיקים יש בהם קטנות וגדלות¹⁴⁷.

גולגלתא = כתר דא"א, הראש השני מן התלת רישין¹⁴⁸. לעולם כל גולגלתא דעלמא נעשים מבחינת הת"ת. הרי שהת"ת נעשה כתר שהוא גולגלתא כי הרי מת"ת דעתיק נעשו שני גלגלות שהם שני הכתרים דאבא ואימא. וכן מת"ת דז"א נעשה כתר וגלגלת נוקבי דז"א, ומן הת"ת דז"א לנוק¹⁴⁹.

גי"ט קר"ע פ"ח = סימן בר"ת לז' תיקוני הגולגלתא באריך אנפין, והם = גולגלתא, טלא דבדולחא, קרומא דאוריא, רעוא דרעוין, עמר נקי, פקיחא דלא נאים, אשגחותא דתתא¹⁵⁰.

¹⁴⁰ ע"ח ח"יב שער סדר אבי"ע פ"ד דף קז ע"א.

¹⁴¹ מפתחות החכמה עמי' יז ע"פ הגר"א לתיקוני' תיקון נ'.

¹⁴² ע"ח שער המוחין פ"ד דף צז ע"ב.

¹⁴³ כרם שלמה פרק חי' שער ט'.

¹⁴⁴ ע"ח שער מוחין דקטנות פ"א.

¹⁴⁵ מפתחות החכמה עמי' כז.

¹⁴⁶ שער ההקדמות דף עב ע"א.

¹⁴⁷ שעה"פ בראשית סי' טל דף חי ע"א.

¹⁴⁸ מפתחות החכמה עמי' כח.

¹⁴⁹ שער מאמרי רשב"י אדר"ז דף נד ע"ב.

¹⁵⁰ ע"ח שער הכללים פ"ב דף ה' ע"ב.

גלגלים = כינוי לספירות בבחינת העיגולים. הם נקראים בשם זה מפני שהאורות הנשפעים בהם מתעגלים בתוכם. אומנם, העיגולים הם מלאים ככדור ולא רק כקו מעגלי בלבד, והם עגולים הנמצאים זה בתוך זה ככדורים הנמצאים זה בתוך זה. הנה כל עולם ועולם יש בו י"ס פרטית וכל ספ"י וספ"י פרטית שבכל עולם ועולם כלול מי ספ"י פרטי פרטית וכולם הם בצורת עיגולים זה תוך זה וזה לפניו מזה עד אין קץ ומספר וכולם כגלדי בצלים זה תוך זה¹⁵¹.

גן-עדן = מקום משכן הנשמות. ויש בו שתי דרגות, האחת, גן-עדן העליון בעולם הבריאה, והשנייה גן-עדן התחתון בעולמות יצירה ועשייה, ובין שתיהן נמצא נהר דינור וכו' המטהרים ומזככים את הנפש להעלותה מג"ע התחתון אל ג"ע העליון.

ג"ר = ג' ראשונות, והם שלושת הספירות העליונות כח"ב דאצילות, כתר חכמה בינה. עיקרם של הג"ר הוא בג' פרצופי א"א ואבא ואימא¹⁵². הג"ר שהם אותיות אחרות י"ה מעולות מהו"ק, ואינם מתלבשים כולם רק הז"ת הם מתלבשים תוך הו"ק, וג"ר שלהם הם מגולים למעלה על הו"ק¹⁵³. ופעמים מכנים מונח דומה: ג"ר של הגוף – והוא המתייחס לספירות חג"ת, שהן בראש הז"א שהוא הגוף.

ד

דבקות = היא חיבור והתעלות בסוד הכתוב ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום. ויש מאידך התדבקות של הקלי, כאשר הם נאחזים באחוריים של המלכות, מפני שהמלכות נמצאת בסיום הארת האור העליון ולמטה ממנה הוא מקום החושך משכנם של הקלי, ובנקודה זו הקלי מתדבקות.

דורמיטא = ל' שינה, והוא סוד הפסוק ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם וישן, בסוד השינה של ז"א בעת הנסירה¹⁵⁴. הוא כינוי לשלב רוחני בעלייה של פרצוף, כאשר פרצוף עולה לפרצוף עליון ממנו בהעלאת מ"ן, ואז כל האורות שלו מסתלקים והוא נותר במקומו במעט חיות שהיא כמו מצב של שינה.

דיוקנא דאדם = הוא תיקונא עילאה כללא דכולהו, הוא תיקון נעלה וחשוב מכל צורת הנבראים, הכולל את כל הפרצופים שלמעלה ממנו, כי הם כולם מתלבשים בו¹⁵⁵.

¹⁵¹ עץ חיים שער א' ענף ב'. אדם ישר, תחילת אצילות העולמות.

¹⁵² ראה מפתחות החכמה עמ' כו.

¹⁵³ בשונה מו"ק עיי"ש. ע"ח שער המלכים פ"ד דף נא ע"ב.

¹⁵⁴ ע"ח ח"ב שער הנסירה פ"א דף כ' ע"א. ושעה"כ כוונת העמידה דרוש ב' דף לב ע"ב. וע"ע שיש נסירה גם בקלי כנז' בשער הליקוטים משלי סי' ז' דף צא ע"ב.

¹⁵⁵ אד"ר דף קמג ע"א.

דינים = נודע כי בחינת מציאות הדינים, הם לתועלת העולם, כדי שיוכלו לקבל האור העליון, ע"י המידה הקצובה לו ע"י הדינים, שהם הנותנים קצבה ומידה אל האורות ההם, בסוד בוצינא דקרדינותא, הנותנת קצבה וקו המידה, והרי כי אין תיקון אלא ע"י הדין והבן זה מאד. ואם זה התיקון הוא בכל העולמות, מכ"ש בעולם העשיה, כי שם צורך הדינים בהכרח¹⁵⁶. דע כי כל הדינים כאשר הם מתפשטים והולכים הם רעים, וכאשר השורש שלהם מאיר בהם הם מתבטלים¹⁵⁷. דע כי שורש הדינים בעתיקא קדישא, אלא ששם הם בדקות והעלם גדול ויטיב על כורסייה דשביבין לאכפייא לון¹⁵⁸.

דיקנא = ל' זקן, דיקנא, הוא תיקון אחד עיקרי הנעשה בזמן תיקונו של הראש, למעט השפע היורד מן הג"ר אל הז"ת, ולשקול אותו במשקל לפי ערך הכנתם של הז"ת. מציאות הדיקנא היינו שערות הזקן, וכל שער מהם הוא צינור דק שדרכו יורד החסד העליון במידה ובמשקל לפי הכנתם של התחתונים... תיקון הדיקנא, פעולתו שיתוף מדת הרחמים בדין¹⁵⁹. מציאת הדיקנא כולו דנין ועל ידו אתכפין דינין דלתתא כי אין הדין נמתק אלא בשרשו¹⁶⁰. ג' דיקנין הם למעלה השתים יש בהם שעריו והג' אין בה שערות והם דיקנא דאריך ודיקנא דז"א יש בהם שערות לפי שהם זכרים אבל דיקנא דנוק' דז"א היא נוק' ואין בה שערות. ומה שאין אנו מזכירין דיקנא דאבא הוא לפי שאו"א אתכלילו במזלא דדיקנא דז"א ולכן אין בו דיקנא ולכן היו תיקוני דיקנא דז"א י"ג ודז"א ט' ודנוקב' שיתא לבד כנזכר באד"ר וזוטא¹⁶¹.

דיקנא דכהנא רבא = הח' אחרונות שבהם, שהם הנק' דיקנא דכהנא רבא שהתחלתם היא מן התיקון הנקרא רב חסד משם ולמטה. כי רב חסד הוא בחינת כהנא רבא כנודע, שהכהן הוא בחסד. ואלו הח' תיקונים הנה הם צריכין לרדת להאיר למטה בטי' תיקוני דיקנא דז"א ולכן הם צריכין תמיד לקבל הארה עליונה לפי שהם מתקנים תמיד לדיקנא דז"א מה שאין כן בדי' תיקונים העליונים מהם¹⁶².

דס = הוא כינוי לבחינת העביות הנמצאת במלכות, שמלכתחילה אינה יכולה לקבל השפעת אור עליון, כעין דס המדמם והגוף אינו יכול לקבל. אומנם, היא מתעלה בכמה שלבים עד לעת השפעת האור שהוא עת ה'לידה' כאשר נתקן הז"א. ואלו הם השלבים: א' העביות מתעלה לספירות הנה"י, ואז היא נקראת 'דס שבמקור', ועדיין שורה עליו דין ואינו יכול לקבל. ב' כאשר העביות מתעלה עוד לספירות החג"ת, ואז היא נקראת 'דס הנעכר לחלב', וכיוון שזה איננו מקומה של העביות על כן היא נמתקת באור הנשפע לה מהחג"ת וזה כאילו היא מתהפכת לחלב. ג' כאשר עולים מ"ן של ז"א לאו"א, ועולים גם כן מ"ן של ז"א ומ"ן

¹⁵⁶ פרע"ח שער הברכות פ"ו דף יג ע"א. שעה"כ ברכת השחר דף ב' ע"א.

¹⁵⁷ שער ההקדמות דף סח ע"ב.

¹⁵⁸ שער מאמ"ר דף כד ע"ב.

¹⁵⁹ מפתחות החכמה עמ' כח.

¹⁶⁰ ע"ח שער א"א פ"א דף סז ע"א.

¹⁶¹ שעה"כ כוונת חזרת העמידה דרוש ה' דף מא ע"א.

¹⁶² שעה"כ דרוש ויעבור דרוש א'.

של כל הפרצופים שעתידיים לצאת אחר כך מז"א ועד הפרצוף האחרון שבעולם העשיה, ובחודשי העיבור נברר המי"ן של ז"א מיתר המי"ן, וממ"ן של ז"א יוצאים פרצופי העיבור וכך הז"א נולד. הנה בזמן הלידה, יוצאים כל המי"ן שלא שייכים לז"א החוצה, והם מחד נקראים ידם לידה ומאיך הם נקראים גם ידם טמאי¹⁶³.

דמות וצלם = הם כינוי ללבושי המוחין. צלם – הוא לבושי המוחין של ז"א, ודמות – הם לבושי המוחין של הנוק'. ובשם הוי"ה כך סדרם: יה"ו הם בחינת הצלם, וה' אחרונה היא בחינת הדמות. ראה עוד ערך צלם.

דעת = ספירה מעשר ספירות הנכללת בג' ראשונות חב"ד, כשהיא נמנית במקום הכתר. הדעת היא המקשרת בין החכמה והבינה אל המידות שלמטה מהן, כעין העמקה הבאה לאחר השגה והבנה. הדעת היא נשמת התפארת, כי יש בדעת השורשים אל הז' תחתונות הנכללים בתפארת שהוא הגוף אשר מתאחזין בו כל אלו השבעה, שהדעת הוא נשמת וי"ק¹⁶⁴. והעניין יותר מבואר הוא כי הנה הדעת יש לו ב' בחינת הא' הוא בחינתו למעלה במקומו בראש הנק' מוח הדעת. והב' היא בבחינת התפשטותו למטה כנודע כי הוא מתפשט מן החסד עד ההוד ואח"כ כללות כולם נכנס ביסוד¹⁶⁵.

דעת עליון ודעת תחתון = דע, כי ב' דעות הם. א', הוא דעת העליון המכריע בין חו"ב עלאין שהם המוחין עצמם הזכרים כנ"ל. והב', נקרא דעת תחתון והם סוד כללות הב' עטרין שהם ב' מלכיות דאוי"א¹⁶⁶. דע, כי עד אשר לא חזרו זכר ונקבה פנים בפנים ולא נגלה ונעשה בחינת אצילות היסוד לא נתגלה גם כן מציאות הדעת העליון אשר בין אבא ואימא, ולכן לא נזכר הדעת בכלל הי"ס¹⁶⁷. עוד יש בז"א דעת שני יותר עליון מזה, והוא נמשך ממוח הדעת עצמו העליון... וזה הדעת העליון דז"א עליון ונעלם מאד כי הוא מכריע ומזוג בין חו"ב שבו. ובזה יובן טעם למה לא נזכר הדעת בכלל הגי"ר שבו וכן בזוהר לא נזכר בחינת זה הדעת העליון לטעם הנזכר רק אותו הדעת התחתון אשר בו¹⁶⁸.

דצח"מ = הם ארבע מיני נבראים, ר"ת דומם צומח חי מדבר, והם כנגד רבע יסודות כללות הבריאה. ונדבר בנבראי ארץ שהם ד' יסודין ונאמר, כי הלא גם כל אלו הנבראים הם חומר וצורה, אומנם אינם פשוטים כמו היסודות, אבל הם מרכבים. פירוש, כי כל בחינה ובחינה, חומרו וכן צורתו מורכב מכל ד' יסודות יחד... הדומם – הם המתכות והאבנים טובות, והחומר והצורה שלהן הורכבה מכל ד' יסודות רק שגבר עליהן יסוד העפר, לכן נפש שבהן אינה רק לערב ולהרכיב בהם כל הדי יסודות.. לכן נקרא לה נפש המרכבת.. הצומח – יותר

¹⁶³ שער ההקדמות דרוש ג' דף פג ע"ב. ע"ח שער רפ"ח ניצוצין דף פט ע"א. ובס' אבן ספיר בערכו.

¹⁶⁴ ארבע מאות שקל כסף דף יב ע"ב, ע"ח ח"ב שער דרושי הצלם דרוש ב' מח"י כללים כלל ט"ז, דף ז' ע"ב. ומבו"ש שער ג' ח"ב פ"ג דף כג ע"א.

¹⁶⁵ "שעה"כ עניין הפסח דרוש ט' דף פד ע"ב.

¹⁶⁶ ע"ח ח"ב שער דרושי הצלם דרוש א' דף ג' ע"ב.

¹⁶⁷ שער מאמרי רשב"י דף יב ע"ב, וע"ח שער הנסירה פ"ח דף כה ע"א.

¹⁶⁸ שעה"כ כוונת העמידה דרוש ב' דף ל' ע"ב.

פנימי, והוא מחלקי המים.. והנה הנפש שבו.. היא הנפש המרכבת.. ונוסף בה יותר פנימי הנקרא נפש צומחת.. החי – יותר פנימי, והוא מחלק הרוח שבכל ד' יסודין, ויש בו נפש המרכבת ונפש הצומחת, ונוסף בה נפש פנימית הנקרא נפש הבהמית.. המדברת – יותר פנימי מכולם והוא מחלק האש בכל יסוד מארבעתן, ויש בו נפש המרכבת והצומחת והבהמית, ונוסף בה פנימית מכולם והוא הנקרא נפש המדברת, ויש שקראוהו נפש השכלית...¹⁶⁹.

ה

ה' גבורות = הם סוד ה' אותיות מנצפ"ך, וה' אותיות אלהים¹⁷⁰. כלל זה מסור בידינו, כי החסדים המתפשטים בז"א והגבורות המתפשטות בנוקבא, הם מתפשטים מדרגה אחד מדרגה מן החסד עד ההוד. כי תחלה יורדין כל החמשה חסדים או הה"ג בחסד, ואז נשאר שם בחינתה, ויורדות ד' אחרות למטה בגבורה. ונשאר שם בחינתה, ויורדות הג' בתפארת. ונשאר שם בחינתה, ויורדות ה' בנצח. ונשאר בנצח בחינתה, ויורדות האחרונה בהוד¹⁷¹.

ה' פרצופים = ראה לקמן ערך פרצופים.

ה' ראשונות = ה' ראשונות שבאורם הנוק' מתתקנת, הם ה' ראשונות דז"א, כח"ב ח"ג שלו, שלפעמים מאירים בנוק' לתקנה¹⁷².

הבל גרמי = עניין הנזכר בזוהר פרשת שלח דף קמט ע"א, והוא עניין כח אחד הנקרא הבל דגרמי, הנמשך מן הנפש, ושורה תמיד על עצמות המת עד עת התחיה¹⁷³. כי בהיותו במעי אמו אין לו רק חיות אחת מבחינת נפש, שהוא מחיה אותו בהיותו תוך בטן אמו, וזאת נשאר גם כן בקבר ונקראת הבל דגרמי¹⁷⁴.

הוד = ספירה מג' תחתונות נה"י שלפני המלכות. איננה ספירה משפיעה אלא רק ככוח ממשיך בקו הגבורה לאור הבא מהמשפיע אל המקבל, כעין מידה המתבטלת לאור א"ס שיפעל את השפעתו.

הוי"ה = דע כי שם הוי"ה עיקרו ב' אותיות ראשונות שבשם, והם בחינת אצילות בריאה, והם העיקר. כי השאר הם תולדות ובנים שלהם וזה רמוז כי באותיות י"ה כלול כל השם¹⁷⁵. הנה השם הגדול שהוא בן ד' אותיות הוי"ה נקרא כן על הוראות הוויות הנצחית וקיומו לעד היה הוה ויהיה טרם הבריאה ובזמן קיום הבריאה ואחרי התהפכו אל מה שהיה¹⁷⁶.

¹⁶⁹ ע"ח ח"ב שער קיצור אבי"ע פ"י דף ק"ו.

¹⁷⁰ שעה"כ דרושי הלילה דרוש ג' דף כג ע"א.

¹⁷¹ מבוי"ש שער ו' ח"א דרוש ז' דף נג ע"ב.

¹⁷² מפתחות החכמה עמ' ל'.

¹⁷³ מבוי"ש שער ב' ח"ב פ"ט דף י" ע"א.

¹⁷⁴ זוהר הרקיע וישלח דף מד ע"ב.

¹⁷⁵ ראה בערך שם י"ה, לק"ת ישעיה ק"ז ע"א.

¹⁷⁶ ע"ח שער עגולים ויושר ענף א' דף יא ע"א.

הוא מקור ההוי"ת, רצה לומר שכולם נקראו על שמו הוי"ה שנאמר בישעיה מד ו' אני הוי"ה ראשון ואת אחרונים, הנקרא על שמי, בכל ספירה וספירה ובכל היכל והיכל ובכל מדור ומדור. אני הוא, רצה לומר על שמי נקראו כולם¹⁷⁷. דע כי ד' אותיות הוי"ה מתחלקות בד' עולמות אבי"ע. כיצד, אות י' באצילות.. ואות ה' בבריאה.. ואות ו' ביצירה.. ואות ה' בעשייה¹⁷⁸. כל הי"ס הכוללות כל עולם ועולם, הנה בכללות יחד כולם כא' בחינת הוי"ה א' בכל מקום שהוא בין בכללות בין בפרטות כנ"ל, יוצא מכל אות ואת מהם הוי"ה א'. והנה קוצו של יו"ד שבאות' הוי"ה הוא ספי' כתר. ויו"ד עצמה הוא בחינת חכמה. וה' ראשונה בינה. והו' הוא הת"ת.. והה' אחרונה מלכות¹⁷⁹. הנה בארנו שבחכמה – יש הוי"ה דיו"דין ע"ב. ובבינה – הוי"ה דסי"ג. ובז"א – הוי"ה דמ"ה. ובנוק' – ההוי"ה דב"ן, וצריך שתדע כי אלו ההוי"ת הם כל הוי"ה בז' תחתונות של הפרצוף ההוא, אבל בג' ראשונות הוא בבחינה אחרת¹⁸⁰. ראה עוד לקמן, ערך י"ה, ערך י"ה, ערך ו"ה, וערך י"ה"ה.

הוי"ה-אדנו"ת = הוא ייחוד של שם הוי"ה בשם אדנו"ת, כאשר הייחוד מתקיים בין ז"א לנוק'. מו"ר הרב מרדכי יצחקי שליט"א ביאר בשם המקובל האלהי הרב יצחק כדורי זצ"ל, שהיה מקפיד להורות להדפיס סידורים בשילוב ייחוד זה במטבע נוסח הברכות, על מנת להקפיד תדיר לכוון בייחוד זה בעת הזכרת שם ה' בברכות.

היכלות = כינוי לעשר הספירות העליונות שבאצילות שאור אין סוף מתלבש בהם ורוכב עליהם, והוא בנקודת ההתחברות שבין הענפים לכבוד העליון נודע כהיכלות. ויש ט' היכלות וז' היכלות וכו' וכל היכל יש לו פעולה רוחנית עליונה המיוחדת לו¹⁸¹.

היכל לבנת הספיר = היסוד נקרא לבנת הספיר¹⁸². דע, כי ההיכל לבנת הספיר אשר בכל עולם מן ג' עולמות דבי"ע הם בחינת ספירת היסוד. והיסוד כולל נימין ושמאל, ולכן קרא לבנת הספיר¹⁸³.

הירדן ומי הכנרת = ל' מי הירדן עוברים בתוך הכנרת ואינם מתערבבים במימיה. והוא רמז למעבר רוחני בעליונים כשאינם מתערבבים זה בזה. כאשר יוצא אור המוחא סתימאה לחוץ הוא מוכרח שיעבור דרך אור המקיף עליו ואין האורות מתערבין זה בזה כדמיון הירדן הנמשך ועובר בתוך ים טבריה ואינו מתערב בו ונמצא כי הי"ג נימין דשערי אין אלא תיקוני רישא תנינא אורא המקיף ובתוכם יוצאין גם אורות של מוחא סתימאה הפנימי ויוצאין לחוץ דרך העברתם תוך צינורות נימין דשערי ולמטה ב"ה¹⁸⁴.

¹⁷⁷ ספר הליקוטים פ"א כי תשא ס"י ל"ד דף מא ע"ב.

¹⁷⁸ שער ההקדמות דף ס' ע"ב.

¹⁷⁹ ע"ח דרוש עגולים ויושר דף יד ע"ב.

¹⁸⁰ שער ההקדמות דף ס' ע"ב.

¹⁸¹ ע"ח שער כסא הכבוד פ"א. ובמפתחות החכמה בערכו עמ' לא-לב.

¹⁸² שער מאמ"ר דף לה ע"א.

¹⁸³ שער מאמ"ר דף לה ע"ב, ובע"ח ח"ב שער כסא הכבוד פ"ו דף קד ע"א.

¹⁸⁴ שער מאמ"ר פירוש האדר"ז, דף מח סוף ע"ד. ומבו"ש ש"ג ח"ב פ"י דף כו ע"ג, ופי' יין הרקח דף רפ"ח ע"ב אות לב.

הכאה = הכוונה על הכאה באורות העליונים, כאשר אור עליון נפגש במסך, והאור העליון חפץ להשפיע ולרדת, אך המסך מונע וחוסם, וזה הגורם להכאה ביניהם. האור העליון מכה במסך ומתלבש על התחתון. עיין ערך בטישה.

המאור הגדול = הוא האדם הקדמון, הוא המציאות הראשונה שהשתלשלה מא"ס, וממנו השתלשלו כל האורות התלויים בו וכל עולמות אבי"ע.¹⁸⁵

המתקה = היינו המתקת הדינים בעת התגברות החסדים עליהם, ע"י החלשתם או ביטולם. וזה כאשר הכלים פגומים משבירה ויש בהם התגברות דינים, והפגימה להם כמו מרירות, על כן הם צריכים את האור שימתיק את המרירות הזו שלא תהיה בהם אחיזה לקלי. יהיה בידך הקדמה אחת, כי כל המתקות הדינים אינם אלא ע"י שרשם ממש, כי הדינין העליונים אשר הם נמתקים, הם עצמם מכפים את הדינין, וממתיקים און בכוח אותו ההבל.¹⁸⁶ ועיקר הזיווג הוא המתקות הגבורות לזיווגם בחסדים.¹⁸⁷

הנהגת העולם = אי אפשר להנהיג עולם זה על ידו [היינו ע"י עתיקא קדישא הנזכר שם], כי הוא רחוק ממנו תכלית הריחוק, ואין לנאצלים ולא לנבראים יחס ודביקות עמו שיתנהו על ידיו, אחר שהוא רישא עלאה על כל עלאין. ולפיכך לא נזכר כי אם הראש בלבד להחיותם, כי זולתו אין להם חיות, ואתתקן לקיימא כולא להיותם נשרשים בו. אבל הנהגת העולם ובריאתו, על ידי או"א וז"א בהתלבשו בהם, כי כאשר נשתלשלו המדרגות מדרגה אחר מדרגה נתעבו יותר ונתרחק האור העליון, באופן שנברא ונוצר ונעשה העולם מה שלא היה אפשר להיעשות כן על ידי העתיקא.¹⁸⁸

הסתכלות = מו"ר הרב מרדכי יצחקי שליט"א הזכיר את ערך ההסתכלות, והוא כינוי לייחוד מבין כמה סוגי הייחודים העליונים של התפשטות אור העליון של אי"ס ע"י אור החכמה או אור העיניים. יש שתי בחינות בייחוד בדרך ההסתכלות, הסתכלות א' – כאשר הוא זווג דהכאה של אור העליון במסך שבכלי המלכות לבחינת כלים של ראש. הסתכלות ב' – כאשר הוא זווג דהכאה של אור העליון במסך שבכלי מלכות לעשות כלים לגוף.¹⁸⁹

העלאה = היא בירור של תיקון רוחני מצד האדם בפרט והצדיקים בכלל, במה שנקרא גם כמ"ן, מיין נוקבין. ופירושה, שבכוח התפילות וע"י לימוד תורה וקיום המצוות הצדיקים מבררים את הניצוצות הרוחניים שלא התבררו עדיין, ומחזירים את אורותיהם למקומם הנכון בעולם האצילות. חזרה זו היא בעצם העלאתם ממקום נפילתם בעולמות בי"ע אל מקומם האמיתי ביסוד הנוק', וזה הנקרא העלאה. ואמנם, צריך להבדיל בין שלב הבירור ובין שלב ההעלאה, כי הבירור יכול להתקיים תמיד בשעת עבודת האדם בתפילה ומצוות,

¹⁸⁵ ע"ח דרוש עגולים ויושר דף יא ע"א.

¹⁸⁶ פרע"ח שער השופר פ"א דף קלט ע"א.

¹⁸⁷ לק"ת פרשת וירא.

¹⁸⁸ שער מאמ"ר דף כה ע"א.

¹⁸⁹ עיין היטב בתלמוד עשר הספירות, ח"ד הסתכלות פנימית, עמ' רנו.

אבל ההעלאה איננה פתוחה תמיד אלא היא מוגבלת בגי' זמנים בלבד. גי' זמני ההעלאה הם, א' בעת השינה בלילה, ב' באמירת נפילת אפיים, ג' במיתת הצדיקים¹⁹⁰. ראה עוד ערך התעלות.

התדבקות = ראה ערך דבקות.

התלבשות = עניין ההתלבשות הנזכר בפרצופים העליונים, הוא התלבשות פעולותיו יתברך זו בזו, שפעולה אחת מתעלמת בתוך פעולה אחרת שהיא כמו מלבוש אליה. שאעפ"י שנראה שהמלבוש הוא הפועל, אין הדבר כן אלא המתלבש הוא הפועל באמת, והמלבוש אינו פועל אלא לפי כח המתלבש והנעלם בו¹⁹¹. נודע הוא, שכל עליון וגבוה מחברו הוא מלובש בתחתון כדי להאיר בו ולהחיותו¹⁹². אומנם כבר ידעת, כי לעולם כשהגבוה מחברו מתלבש בתחתון כנ"ל הנה אין כח בתחתון לסבול אורו רק מז"ת שבו¹⁹³. וכן העניין באצילות האורות, שהתעלמות הוא סיבת גילויים, והגילוי הוא סיבת ההעלם, ונתלבשו כדי שיתגלו¹⁹⁴. הבן ותראה, איך כל החיצוניות העליון נעשה פנים אל הפנימית תחתון הימנו. וחוזר הפנימית התחתון הוא בסוד חיצוניות, ואז החיצוניות הראשון שהיה בתחילה על הפנימית התחתון אי אפשר לעמוד שם, ויורד להיעשות פנימית תוך פנימית יותר תחתון ממנו, וכעין דבר זה עד סוף כל המדרגות כולם. באופן שאי אפשר להיות שם רק שתי בחינות לבד, שהם פנימית א', וחיצוניות א'. וגם תבין, שלעולם אין העליון מתלבש בתחתון אלא חיצוניותו, ושם למטה חוזר להיות פנימיים גמורים. כי אע"פ שבערך העליון נקרא חיצוניות הנה ברדתו למטה יהיה שם במדרגת פנימית¹⁹⁵. וכך הוא הסדר: א"ס ב"ה תיקן בחלל הצמצום במלואו את א"ק. א"ק תיקן ומתלבש בעתיק יומין מטיבורו ולמטה. באמצעות עתיק יומין הוציא א"ק ט' נהורין שהם ט' ספירות כתר דאצילות, הנקרא א"א. כל שאר הפרצופים, שהם א"א וזו"ן, מלבישים את א"א והם התיקונים והלבושים שלו¹⁹⁶.

התעלות, התכללות = הוא כאשר פרצוף תחתון עולה אל פרצוף עליון ויש התקשרות ביניהם. יתבאר לך הקדמה אחת בעניין התכללות והתעלות אלו באלו הנה אין ראוי לך לחשוב כי כאשר אנו אומרים באיזה מקום שז"א עולה למקום אבא או הנוק' עולה למקום ז"א או ג"ר דבריאה בג' אחרונות דאצילות וכן כיוצא בזה אל תטעה לומר כי העליון נשאר במקומו והתחתון עולה שם ועומד עמו כי דבר זה א"א שהרי אמרו ז"ל שהקב"ה נקרא מקומו של עולם ואין העולם מקומו... העניין הוא כך, הנה נתבאר אצלנו הקדמה אחת יקרת הערך בכמה מקומות והוא כי בכל העולמות העליונות יש בחינת עצמות ובחינת כלים. והנה בבחינת הכלים יש בה ב' בחינות, והם בחינת חיצוניות ובחינת פנימיות... וצריך

¹⁹⁰ מבו"ש ש"ב ח"ג פ"ט. ראה לקמן בערך מ"ן. ומפתחות החכמה עמ' סא ועמ' סד.

¹⁹¹ מפתחות החכמה בערכו עמ' לב.

¹⁹² ע"ח שער א"א פי"ג דף סא ע"ב. ושם פ"ו דף סג ע"ב.

¹⁹³ ע"ח שער א"א פי"ו דף סג ע"ב.

¹⁹⁴ קו"ב דף יא ע"א.

¹⁹⁵ ע"ח שער א"א פי"ט דף עד ע"ב.

¹⁹⁶ מבו"ש ש"ג ח"א פ"א.

שתדע כי אין כל זה [עליית העולמות הנזכרים שם] רק בבחינת הכלים בלבד. כי בתחילה עולה חיצוניותם, ואח"כ עולה פנימיותם. אבל בחינת העצמות שבתוך הכלים איננו זו כלל ממקומו.¹⁹⁷ מו"ר הרב מרדכי יצחקי שליט"א לימד, כי מעלה עדיפה היא לספירה להישאר במקומה יותר מאשר להתעלות למעלה ממקומה, כי ההתעלות היא רצונה שלה, אבל מקומה הוא רצון המאציל.

התפשטות = היא כינוי להארה של המאציל כלפי הנאצל, כאשר הנאצל מגלה רצון והשתוקקות לקבל. יש להתפשטות שני שלבים, אי ע"י אורות טעמים ואז נעשים כלים, ובי לאחר שיש כלים והזדכך המסך, ואז ע"י נכנסים האורות בפעם השנייה.

התרחקות = כינוי בבחינת העיגולים, כאשר עיגול נמצא קרוב יותר למקום החלל הפנוי, הרי הוא נחשב כמתרחק יותר מאור עליון ביחס לעיגולים שלמעלה ומחוצה לו הקרובים יותר להיקף החלל הפנוי.

ו

וה = שתי אותיות אחרונות בשם הו"י"ה. דע כי ז"א ונוק' הם ב' אותיות אחרונות של ההו"י"ה. וזה ביאורו, דע כי ז"א לבדו הוא פרצוף מן ט' ספירות בלבד. ונוק' היא פרצוף מ"י"ס. אמנם כשתחבר הנקבה עמו אז יושלם הוא ל"י"ס... ולכן ז"א ונוק' הם ב' אותיות אחרונות של הו"י"ה במילוי אל"פ"ן, וא"ו ה"א, שהם בגי' י"ט, כנגד י"ט ספירות שבשניהם.¹⁹⁸

והחכמה מאין תימצא = "אין" הוא רמז לכתר.

ו"ק = ר"ת ו' קצוות, היינו שש ספירות שהן חג"ת נה"י, חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד. הו"ק הם בחינת הגוף הרוחני של הפרצוף או העולם, ככל גוף המתפשט לשש צדדים או כוחות. בזה הו"ק מורה על הריבוי והפירוד, אבל ע"י התפשטות הג"ר בסוד המוחין שבו הו"ק שבים ומתקשרים לגוף אחד. והנה דווקא מתוך פעולה זו שבו"ק נודע ייחודו יתברך בעולמו, וזה שורש אמונתם של ישראל¹⁹⁹. ונודע, כי הו"ק הם הנקראים יצירה. עם כל זה נה"י אינן נקרא אלא עשייה כי עשייה היא נוקבא²⁰⁰. ונמצא, כי הו"ק לעולם הם מתלבשים אלו באלו כי כולם בחינה אחת באות ו', וזה גדול כתברו ואין לזה יתרון על זה²⁰¹.

ז

ז' תיקוני גולגולתא = הם ז' תיקוני רישא דא"א. ראה בערכם לקמן.

¹⁹⁷ שעה"כ השבת דרוש ג' דף סח ע"א.

¹⁹⁸ שער ההקדמות דרוש י"ז צלם דז"א דף עח ע"א.

¹⁹⁹ מפתחות החכמה בערכו עמי לב-לג.

²⁰⁰ ע"ח ח"ב שער עיי"מ פ"ב דף יז ע"א.

²⁰¹ בשונה מהג"ר עיי"ש. ע"ח שער המלכים פ"ד דף נא ע"ב.

ז' תיקוני רישא דא"א = בז' תיקונים אלו שבראש א"א מאיר העתיק המתלבש בתוכם. ואלו הם, א' – חד גולגלתא, הוא הגולגולת דא"א הנקרא כתר דא"א. ב' – היא טלא דבדולחא, והוא המוח דא"א הנקרא חכמה שלו. ג' – קרומא דאורא אזדכך וסתים, הוא סוד הקרום אשר מקיף את המוח ומפסיק בינו ובין הגולגולת. ד' – אינון עמר נקי תליין בשיקולא, הם בחינת האוזניים אשר השערות דרישא דא"א שהם כעמר נקי תליין מאחורי אילין אודנין ואלו השערות תליין בשיקולא שוין. ה' – רעוא דרעוין אתגלא בצלותא דתתאי – והוא מצח הרצון דא"א. ו' – אשגחא פקיחא דלא נאים, והם עיינין דא"א. ז' – נוקבא דפרדשקא, והוא חוטמא דא"א²⁰².

ז"א = ר"ת זעיר אנפין, מל' קטנות הפנים. זעיר אנפין הוא אחד מחמש הפרצופים של עולם האצילות, הרביעי שבהם. ובזה תבין למה נקרא ז"א, להורות כי הוא קטן בתחילה, ואח"כ נגדל ע"י התיקון כשאר העליונים אריך ואו"א²⁰³. היינו, כי אור החכמה נקרא 'פנים', וע"כ כשהוא מאיר בכתר אורו רב והוא נקרא אריך-אנפין, אבל בז"א אורו מתמעט וע"כ הוא נקרא ז"א. ודע, כי הלא ז"א הוא שרשו אינו אלא ו"ק לבד. אמנם ע"י תפלות התחתונים ומעשיהם הטובים נגמר הי"ס שלו²⁰⁴. עיין ערך עיבור יניקה וגדלות, שהם שלשה בחינות בז"א. וע"ע ערך התלבשות.

זיווג = מו"ר הרב מרדכי יצחקי שליט"א מקפיד לומר לשון ייחוד ולא זיווג. לפיכך, בכל ערך זיווג, או זיווג ראשון וזיווג שני, זיווג או"א וכד' - עיין לקמן ערך ייחוד כל ערך במקומו.

זיכוך הנפש = לזכך הנפש, ולהאיר בה, ולהוסיף בה כח והארה להתקשר למעלה בקדושה עליונה, בלילה אחר חצות בקומך לעסוק בתורה, תכווין קודם, באלו הכוונות שנסדר עתה בע"ה, ואח"כ תעסוק בתורה, ואח"כ בכל שעה ובכל רגע תכווין ג"כ בהם, וכפי מה שתרגיל לכוון בהם, כך תתרבה ההארה בנפשך, ומה טוב ומה נעים אם יהיו נגד עיניך כל היום כלו, כי כוונות אלו מתקנים את הנשמה, ומאירה במאוד מאד, ואם תרצה לסדר כולם ביחד, הוא טוב, ואם תרצה לכוון בכוונה אחת מהם בלבד, עשה כפי רצונך, כי אינם קשורות יחד²⁰⁵.

זכר ונקבה = הם שתי בחינות באורות עליונים. כשהאור העליון נמשך ומתפשט עד למטה – כל זמן שאינה משתנה ייקרא זכר, אך כאשר ישתנה וייחלש כוחו ממה שהיה ייקרא נקבה.. וזה סוד מ"ש רז"ל תשש כוחו כנקבה וגו'²⁰⁶. כאשר אור העליון מתפשט – אם הוא מקום שאינו עובר דרך מחיצה נקרא זכר... אבל כאשר האור עובר דרך מחיצה שנוקבת האור

²⁰² מבו"ש שער חי ח"ב פ"ג דף כב ע"ב.

²⁰³ מבו"ש שער בי ח"ב פ"ב דף ו' ע"א.

²⁰⁴ לק"ת ירמיה קכג ע"א. וע"ח שער המוחין פ"א דף צו ע"א.

²⁰⁵ שער רוה"ק דף נא ע"א. ופרע"ח שער הנהגת הלימוד דף פד ע"א.

²⁰⁶ ספר הגלגולים פרק כ"ד.

ויוצא דרך המחיצה.. נקרא נקבות, כי הוא יוצא דרך נקבים, וגם שנחלש כוחו כנקבה בעוברו דרך נקב בלי ספק...²⁰⁷.

זיהרא עילאה = הנה כל בחינות האצילות נקרא זיהרא עילאה כנזכר בזוהר שיה"ש. וזהו הזיהרא עילאה נסתלק מאדם... - הנשמה לנשמה של אצילות נקראת זיהרא עילאה – דע כי הנשמה לנשמה של זיהרא עילאה לא זכה אליה עדיין שום נברא שבעולם. והמלך המשיח עתיד ליטלה²⁰⁸.

זנב לאריות וראש לשועלים = רמז ברוחניים על דרך מאמר חז"ל²⁰⁹, הנה זנב לאריות, ואל תהי ראש לשועלים. זנב לאריות, הוא הסיום של המדרגה העליונה שהיא ראש למדרגה התחתונה ממנה. ראש לשועלים, הוא הראש למדרגה התחתונה הבאה בסיום המדרגה העליונה ממנה.

ח

חב"ד = חכמה בינה דעת, שלש ספירות ראשונות, כאשר הדעת היא תמורת הכתר. ונמצא כי כל העולמות אינם רק ג' בחינות חב"ד, והסבה היא כי שרש הכל הוא החסד והדין והרחמים. ולפי שהרחמים מכריע ביניהם, צריך שיצאו בו ב' בחינותיהם והם חו"ג תרין דעות. ואלו עצמם הם ג' בחינות כהן לוי ישראל, והם נר"ן²¹⁰. ע"ע בערכם המפורט לקמן.

חב"ו = שם קודש משמות ע"ב הנרמז בסוד ר"ת הפסוק חיל ב'לע ויקיאנו מבטנו יורישנו אל, וסגולתו להוציא ניצוצות הקדושה מתוך הקלי²¹¹.

חד גולגולתא = הגולגולת האחת, היא תיקון ראשון מז' תיקוני ראש א"א, הוא הגולגולת דא"א הנקרא כתר דא"א²¹².

חוורתי = ל' לבן. הוא רמז בסוד הלבן המתגלה בגולגולת של א"א מתחת לשער הראש, והוא האחרון מיי"ג תיקוני הגולגולתא. החוורתי הוא החסד העצמי שבא"א ועל-כן הוא סובב את המוחין ומתפשט ליי"ג צדדים כהנהגה שלימה. ועל-כן החוורתי הוא למעלה מכל שאר התיקונים, כנוק' העומדת מעל כולם והם יוצאים מכוחה²¹³.

²⁰⁷ ע"ח ח"ב שער מ"ן ומ"ד דרוש י"ג דף ע"ב.

²⁰⁸ ספר הגולגולת פרק י"ד דף טו - ופרק יט.

²⁰⁹ מסכת אבות ד, ט"ו.

²¹⁰ שער ההקדמות דרוש הדעת דף סה ע"א.

²¹¹ פרע"ח שער העמידה פרק י"ט דף נח ע"א.

²¹² מבויש שער ח' ח"ב פ"ג דף כב ע"ב.

²¹³ ע"ח שער מוחין דצלם פ"ד.

חוט א"ס = הוא הידוע גם בשם קו א"ס, והוא המשכת האור לאחר הצמצום מהא"ס אל תוך החלל בשביל לברוא את העולמות. חוט א"ס נכנס בעיגולים והיורד דא"ק ומחייה אותם²¹⁴ (ראה ערך קו).

חוטם. חוטמא = ל' אף. רמז לסוד התיקון בחוטמא דא"א, שלעתיד לבוא בימות המשיח יתגלה תיקונו באופן שהנוק' דז"א תתעורר להעלות מ"ן מעצמה באתערותא דלעילא, בלי סיוע הצדיקים שבעוה"ז²¹⁵.

חיצון אמצעי ופנימי = הם שלושה חלקים בכלי, והם מקבילים לשלושת שלבי בניית הכלי בעיבור יניקה וגדלות המוחין. חיצוני – שלב העיבור, אין בו דעת כלל. אמצעי – שלב היניקה, ויש בו דעת חלקית, היינו שיש בס את אור החסדים שבדעת ועדיין אין בו את אור הגבורות שבדעת. משום כך החיצוני והאמצעי נקראים חיצוניות העולמות, מפני שעדיין לא הושלמו בהתלבשות הדעת. אך הפנימי, שלב גדלות המוחין יש בו דעת שלימה בחסדים וגבורות, והוא נקרא פנימיות העולמות.

חיצוניות הכלי = ההיקף שמחוץ וסביב לכלי. והוא החלק היותר זך בכלי ועל כן הוא כלי לאור המקיף.

חיצוניות ופנימיות = חיצוניות העליון נעשה פנימית תוך פנימיות שלמטה ממנו, ואז החיצוניות של התחתון מוכרחת לירד להיעשות פנימיות אל שלמטה הימנו יותר²¹⁶.

חכמה = ספירה מעשר ספירות הנכללת בג' ראשונות כח"ב {או בחב"ד}. החכמה היא ראשית גילוי אור הקו בכלים, כעין נקודת השכל שהיא למעלה מהשגה. החכמה נעלמה מעין כל חי, ואין בנו כח לקבל שפעה, ומה גם ע"י מזלא, כי אם ע"י בינה, כי החכמה משפיע בבינה, והבינה תשפיע משפע החכמה שבה, ע"י התלבשות אור החכמה בה, ולפיכך הבינה גוברת, לשיוכלו הבנים לקבל השפע²¹⁷. החכמה הוא האומר, ובינה הוא העושה כנודע. והעניין הוא, כי כבר ידעת כי יסוד דאבא נעלם ומתלבש תוך היסוד של בינה.. ונמצא כי יסוד בינה הוא המתגלה והוא העושה כל הדברים. ואם כן מ"ש כולם בחכמה עשית אין פירושו שהחכמה הוא העושה, אלא שהחכמה בהיותה מתלבשת בבינה עושה הבינה כל המעשים²¹⁸.

חכמה ובינה ודעת = חכמה ובינה הם שני מוחין בזעין אנפין, הפועלים בו לעשות הכנה ראוויה לשלמות ההנהגה, כיוון שאינו יכול לפעול בשלמות רק ע"י הו"ק שבו. עיקר פעולתם היא ההרכבה הראוויה בין בחינתם בחסד שבחכמה לגבורה שבבינה, ומהם נמשכת התולדה

²¹⁴ לק"ת ישעיה קיט ע"ב.

²¹⁵ מבו"ש ש"ב ח"ג פ"ט.

²¹⁶ ע"ח שער אני"ך פ"י דף צה ע"ב.

²¹⁷ פרע"ח שער נפ"א פ"ה דף עא ע"א.

²¹⁸ שער מאמ"ר דף לו ע"ב. שעה"כ ענין תפה"ש דרוש א' דף יט ע"א.

במוחין השלישי שהוא בחינת הדעת. עיקר פעולת של חו"ב היא להלביש ולגלות את הסתום בע"י ובא"א, והביא לידי הארתם המתאימה בז"א²¹⁹.

חכמה זעירא = היא המלכות, הנקראת בבחינה זו זעירא לעומת ספירת החכמה עצמה הנעלית ממנה.

חכמה סתימאה = החכמה של אריך אנפין, היא המידה הממצעת בין הכתר לנאצלים.

חכמה עילאה וחכמה תתאה = חכמה עילאה היא בז"א, וחכמה תתאה היא בנוק'.

חכמת האמת = חכמת האמת אינה אלא חכמה המראה את אמיתות האמונה בבורא יתברך, ע"י ההבנה של מה שנברא או מה שנעשה בעולמו, איך יצא רצונו העליון בתחילה ואין מתקיימת הנהגתו בעולם. ועיקר תכלית חכמת האמת כי לקיים בשלמות את מצוות הכתוב וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלהים. לפיכך, עיקרה של חכמת האמת הוא הלימוד להבין את סדר פעולות רצון המאציל יתברך אשר פועל בבריאת עולמו ובקיומו. ויסוד ראשון ושוורש עיקרי הוא לדעת כי בכבודו יתברך אין כל השגה כלל וכלל, ואין אנו משיגים אלא כפי התגלות רצונו בפעולותיו עימנו, וזהו סוד ותכלית העשר ספירות. ועל-כן כל אחד חייב ללמוד מפי רב שידריך אותו בחכמת האמת בהקדמות אמיתיות כדי ששיג ידיעות כפי בחינת נשמתו²²⁰.

חלל = מקום פנוי שהתהווה לאחר שא"ס צמצם את אורו בכוחו הגבולי²²¹.

חסד = ספירה מג' המרכזיות חג"ת, והיא הראשונה למערכת הז"ת, שהן ז' הספירות התחתונות המקבלות, כעין התנועה הראשונה להשפיע. החסד טבעו לעולם להתפשט, וטבע הדין להיפך. ובלא דין, יתפשט החסד והרחמים יותר מדאי ולא יהיה קיום לעולם. ועוד לא יודע מעלת הרחמים מריבוי, שכל דבר שבא בלי טורח ובריבוי אינו חביב כלל. ובהשתתפות הדין, לא יתפשטו הרחמים כל כך, ויהיה חביב וגם חשוב²²².

חסדים וגבורות = כלל גדול בעניין החו"ג שבכל פרצופי האצילות, שכל החסדים נמשכים משם מ"ה החדש שבא לתקן את האצילות, וכל הגבורות נמשכים משם ב"ן של בירורי המלכים. ושני מיני חסד וגבורה יש, חו"ג הראשונים לתקן את הפרצוף, וחו"ג חדשים הנמשכים בכל ייחוד לתקן ולברר²²³. הגבורות הם יותר מעולות מהחסדים, כעניין הזהב

²¹⁹ מפתחות החכמה בערכו עמ' מג.

²²⁰ ע"ח הקדמת מהרח"ו. ובהקד' ספר חוקר ומקובל. ובמפתחות החכמה בערכו עמ' מד.

²²¹ ע"ח שער א' ענף ב', וענף ד' ועוד. וע"ע בנהר שלום דף כה ע"ב. ובתורת חכם דף י' ע"ב.

²²² זוהר הרקיע פי' פ"ק דס"ד. ומאמר האד"ר דף קפב ע"ב.

²²³ מבויש ש"ג ח"ב פרק ב'.

שהוא מעולה מהכסף. אמנם זהו אחר שהגבורות נמתקו... אבל קודם המיתוק החסד מעולה מהגבורה²²⁴.

חסר = מו"ר הרב מרדכי יצחקי שליט"א מקפיד שאין לומר חסר בקדושה, אלא מה שנחשב כך הוא שלם, ולמעלה ממנו שלם דשלם. עיין ערך שלם.

חקל תפוחין = ל' שדה תפוחים, והוא רמז למלכות. חקל תפוחין קדישין כך נקראת רחל בליל שבת בסוד עליותיה. חקל - כנגד אחורי נה"י ששם מתפשטים. תפוחין - כנגד אחורי חג"ת שמקבלת מהם. קדישין - כנגד אחורי מב"ד שמקבלת מהם. ו'חקל' הוא בגימטריה הוי"ו אה"ה הוי"ו אדנ"י. וגם הם סוד ג' יה"ו במילואם, של יודי"ן [גימ' נ"ז, ודאלפי"ן [גימ' ל"ט, דההי"ן [בגימ' מ"ב. הרי חק"ל²²⁵.

חשמל = הלבוש החיצוני של הבינה נקרא חשמ"ל, בגי' מלבוש. וזהו המלבוש הוא מקיף ולבוש לזו"ן. ואל תטעה לומר כי זהו האור המקיף על ז"א... וטעם הדבר הוא כנזכר, כי הנה אין יכולת להחיצונים להתאחז בבינה, אלא בזו"ן. וכדי שלא יוכלו החיצונים לקבל אור מהם ולינק מהם, לכך הבינה מלבשת אותן להפסיק בינם לבין החיצונים ע"י החשמ"ל הזה²²⁶.

ט

ט' נהורין = הם ט' ספירות שבא"א, כאשר אדם קדמון נתקן והתלבש בעתיק, ועל ידו הוציא ט' ספירות של א"א. דע, כי ט' נהורין.. הם י"ס דאצילות. פירוש, כי הכתר שבאצילות הנה הוא בחינת א"א. והנה בא"א לא נמצא בחינת נקבה גלויה, ונמצא כי הא"א לא נתגלו בו רק ט' ספירות לבד, וכולם בחינת כתר של האצילות הנתחלק לט' ספירות²²⁷.

טבורא דגופא = [בא"א] הוא בסוף ב' שלישים של תפארת²²⁸.

טבורא דליבא = הוא מקום החזה, היינו במקום שתפארת דא"א נקרא לב ונקודה נקרא טבורא דלבא.. וגם שם מסתיימין או"א²²⁹.

טבע = הוא כינוי להנהגת הבורא בסיסיות טבעיות שטבע וקבע בהתנהלות עולמו. אלהיים בגימ' הטבע, ורמז לזה שבשם אלהים נתן הבורא גבול וחוק לכל נברא שיעמוד ויתקיים בגבולות הקבועים לו. שורש הטבע הוא בסוד אותם הבלים שנתרו לבדם בעת סילוק האורות במיתת המלכים, וזה גרם לעולם להתנהג בהנהגת הטבע. בעניין הטבע, יש יתרון

²²⁴ ספר הליקוטים ויצא דף יט ע"א.

²²⁵ ערכי הכינויים לרבי משה זכות אות ח'. שעה"כ ערבית ליל שבת דרוש ג' דף ע' ע"א.

²²⁶ ע"ח ח"ב שער דרושי אבי"ע פי"ג דף צב ע"א.

²²⁷ מבו"ש ש"ג ח"א פ"א דף מז ע"א. אד"ז דף רפח ע"א, ובין הרקח שם אות יא.

²²⁸ ע"ח שער א"א פ"ה כלל א' דף סג, שלא כטבורא דלבא ע"ש.

²²⁹ ע"ח שער א"א פ"ה כלל א' דף סג, שלא כטבורא דגופא ע"ש.

לישראל על כל אומות העולם, והוא, שכל שורש הטבע וקיומו תלוי ברצון הבורא יתברך, ועוד שהבורא יתברך משנה סדרי הטבע כפי רצונו וכפי עבודתם של ישראל בתורה ומצוות ותפילה.²³⁰

טהירו עילאה = ראה ערך אויר קדמון²³¹.

טלא דבדולחא = תיקון שני מזי תיקוני ראש א"א, והוא המוח דא"א הנקרא חכמה שלו²³², ותכליתו בסוד תיקון שורש ההנהגה בתחתונים²³³.

טנת"א = ר"ת טעמים נ'קודות ת'גין וא'יותיות. הן ארבע בחינות עליונות הקשורות בבחינת האותיות בשרשן העליון, והן ארבע מיני תיקונים רוחניים בהשתלשלות הנהגת הבורא יתברך. אלו הארבע הווי"ת הנחלקין לדי' מילואין האלו הם ארבע בחינות אלו, הטעמים שם ע"ב, הנקודות שם ס"ג. התגין שם מ"ה. האותיות שם ב"ן. וכל אחד מאלו כלול מכולם. ויש בכל אחד מהם בחינת טנת"א²³⁴.

טעמים = הוא התפשטות האור מלמעלה בפה ועד למטה בטבור.

י

י"ב בחינות = הם י"ב פרצופים, הנה כאשר נסתכל כל הבחינות שצריכין תיקון בעולם באצילות הם י"ב בחינות.. הלא הם = עתיק ונק', אריך ונוק', או"א, ישראל סבא ותבונה, זו"ן, יעקב ולאה²³⁵.

י"ג מכילן דרחמי = הם שלשה עשר כלים רוחניים שהרחמים של א"א שופעים בתוכם, והם י"ג תיקוני דיקנא שבא"א. אלו הי"ג מכילן דרחמי.. בי"ג תיקוני דיקנא דא"א עלאין, אשר אנו מורידים וממשיכים הארתם למטה בטי' תיקוני דיקנא דז"א, שיאירו בהם י"ג הארות²³⁶.

י"ג תיקוני גולגלתא = אלו הם. גולגלתא - כתר, תרין אודנין - חכמה ובינה, ב' עיינין - חסד וגבורה, חוטמא - תפארת.. ב' שפון - נצח והוד.. לשון - יסוד, ברית הלשון פה - מלכות. הרי הם י' תקונין כנגד י"ס שיש בכתר דא"א שהוא גולגלתא. ועוד יש שלשה אחרים להשלים הי"ג והם, מצחא - דעת, ועוד ב' לחיים ב' תפוחין קדישין. הרי הם י"ג דוגלגלתא²³⁷. תחילה יצאו הספירות והיו בכח. הם יצאו מהכח אל הפועל ע"י י"ג

²³⁰ מפתחות החכמה בערכו עמ' מח-נ.

²³¹ מעין החכמה פ"א דף א ע"א.

²³² מבו"ש שער חי' ח"ב פ"ג דף כב ע"ב.

²³³ מפתחות החכמה עמ' קמו.

²³⁴ ע"ח שער טנת"א פ"א דף כ' ע"א.

²³⁵ מבו"ש שער ב' ח"ג פ"ב דף יב ע"א.

²³⁶ שעה"כ דרושי ויעבור דרוש ה'.

²³⁷ מבו"ש שער ג' ח"ב פ"ח דף כה ע"ב.

תיקוני דיקנא דהימנותא של א"א, שהם הארת הזקן בייג מקומות שבו, שהם הצינורות המוליכים את האור הגדול שיורד מן הרצון העליון שבא"א. ייג התיקונים הם: תיקון א' הוא המדה הנקראת **אל**, והוא סוד שתי פאות העליונות של הזקן שבצד האזנים. תיקון ב' הוא המדה של **רחום** והוא סוד השער של השפה העליונה. תיקון ג' הוא מדת **חנון**, והוא המקום החלק תחת החוטם ומפסיק בתוך השפה ויורד עד הפה. תיקון ד' הוא מדת **ארך**, והם השערות הגדולות בשפה התחתונה תחת הפה. תיקון ה' הוא מדת **אפים**, והוא המקום הפנוי שבאמצע שפה תחתונה. תיקון ו' הוא מדת **רב חסד**, והוא רוחב הזקן שבשני צדדים עד מקום שמתחיל להתרחב בסוף הלחיים. תיקון ז' הוא מדת **ואמת**, והוא המקום הפנוי שבשני הלחיים שאין בו שער מכאן ומכאן בסוף הלחיים. תיקון ח' הוא מדת **נוצר חסד**, והוא השער הארוך בזקן מבחוץ שהיא השורה של שער של צד הפנים העליונים. תיקון ט' הוא מדת **לאלפים**, והוא השער המעורב בין שער הגדול שבזקן משני הצדדים. תיקון י' הוא מדת **נושא עון**, והוא השער של צד הגרון משני הצדדים. תיקון י"א הוא מדת **ופשע**, והוא מה שאין השער יוצא נימא מנימא אלא ביחד. תיקון י"ב הוא מדת **וחטאה**, והוא השער מצד הפה. ותיקון י"ג הוא מדת **ונקה**, והוא השער היורד עד הטבור.

ייג תיקוני דיקנא = הייג מדות אלו דמיכה הם השפע הפנימיות הנמשכין ממ"ס בתוך שערות הזקן והם הנקראים שבחא דעתיקא. אך שערות הזקן עצמו שהם הצינורות וכלים ומעברים שיריק המשחתא קדישא בהם ייג מדות שנזכרו בתורה בפרשה כי תשא²³⁸.

יה = שם קדוש. שם י"ה הוא אור קדמון הוא נשמה לשם הוי"ה. ושם הוי"ה הוא נשמה לאדנו"ת. אי"כ שם י"ה נקרא נשמה לנשמה²³⁹. כמ"ש כי ביה ה' צור עולמים, העניין הוא כי כל השם כלול ביי"ה. כי י"ה במילואו הוא יו"ד הי"א גימ' כ"ו שהוא הוי"ה²⁴⁰. באות י' נעלמת בינה ונגלית החכמה, ובאות ה' נגלית הבינה ונעלמת החכמה²⁴¹. כלל הדברים, כי בכל עולם יש שם י"ה שהוא זו"ן כתר וחכמה. ובחכמה יש זו"ן, והוא שם י"ה אחר והוא חו"ב. ובינה שם י"ה אחר שהוא זו"ן, והוא החכמה (נ"א י' מן חכמה) המתחדשת מן הזיווג העליון שבזו"ן שבחכמה י' ובינה היא נקבה אליו, והיא אות ה'. הרי שם י"ה גי"כ בכאן²⁴².

יהו = סוד יה"ו במילואים שעולה ט"ל, כי השש קצוות נמצאו בחכמה בהעלם גדול, ונתגלו יותר בבינה שהיא סוד ה' ראשונה שבשם, ונתגלו בתי"ת שהוא סוד ו' שבשם, וכל אחד מי"ג הרי ט"ל²⁴³.

²³⁸ עיי"ח שער א"א פי"ט דף סו ע"א.

²³⁹ שער מאמרי רו"ל דף ב' ע"ב.

²⁴⁰ עיי"ח שער מו"מ פי"א דף ל' ע"ב.

²⁴¹ עיי"ח שער הזיווגים פי"ה דף עז ע"ב.

²⁴² עיי"ח שער מו"מ פי"ג דף לג ע"א.

²⁴³ שער מאמ"ר דף ד' ע"א.

יהיה = לעתיד לבא שאז... במקום מה שהוא עתה שם יהו"ה, יהיה אז שם יהי"ה. באופן כי זיווג עליון דאבא ואימא יקרא י"ה, וזיווג תחתון דז"א ונוקביה גם הוא נקרא י"ה, ולא ו"ה. ובהתחבר יחד שני הזיווגים יקראו בשם יהיה²⁴⁴.

יומם יצוה ה' חסדו = אין שום אחד מן השש קצוות יכול שיתלבש בו האי"ס, אם לא שישתלבש בהם תחילה אור החסד, וזהו סוד יומם יצוה ה' חסדו, שכולל לכולהו שיתא יומין, והבן זה²⁴⁵.

יושר = בחינת הרוח בא"ק. בחינת היושר התגלתה בא"ק לאחר שהתגלו י"ס בבחינת העיגולים. יש בבחינת היושר י"ס והם כלולים מאורות וכלים. יש בבחינת היושר י"ס {כמו בבחינת העיגולים}, והם כלולים מאורות וכלים, האורות - הם נפש דא"ק ויש בהם שתי בחינות, או"פ ואו"מ. והכלים - יש בהם שתי בחינות של פנימי וחיצון. ע"ע ערך עיגולים ויושר.

ייחוד = ל' חיבור עליון של היסודות הרוחניים, גבורה בחסדים, ע"י הכוונה הכללית לשתף את האדם עם המאציל יתברך לצורך תיקון העולם. הייחוד הוא הפעולה העיקרית במלאכת הבירור הרוחני של ניצוצות הקדושה שנפלו והתפזרו, ותיקונם בדמות ג' קוויין שבאדם. אותם הניצוצות הם בחינת גבורה, וע"י התיקון צריך לחברם עם החסדים והם מתמתקים על ידם ונעשים מתוקנים²⁴⁶. דע, כי כל מה שנאמר זיווג כמעט בכל המקומות, זיווג הוא שיתחברו ה' החסדים עם הגבורות למתקם, ואז כל העולם בשלום²⁴⁷. הזיווג הוא כשהזכר מוליד ומוריד מ"ד, והנוק' מעלה מ"ן של הבירורים²⁴⁸. ב' מיני זיווגים הם. א' להחיות העולמות, וא' לנשמות²⁴⁹. [הזיווג] - נקרא בשם ידיעה, והטעם כי הטפה אינה נמשכת אלא ממוח הג' הנקרא דעת, כי שאר המוחין צריכים לצורך האדם עצמו²⁵⁰. כל העשר ספירות כולם הם מזדווגים יחד, ואין התחתונים מזדווגים זה עם זה עד שיזדווגו העליונים ויאירו בהם²⁵¹. אין שום זיווג בעולם, אפילו דזו"ן, עד שתחילה יזדווגו כל שאר המדרגות העליונות עד א"ס, ומקבלים ממנו מדרגה אחר מדרגה עד הגיע חידוש מוחין לאו"א, ויזדווגו ויוציאו גם הם מוחין חדשים לזו"ן, ויזדווגו ויולידו נשמות²⁵². ודע כי א"א לעולם לחדש שום זיווג אפילו בבחינת אב"א אם לא ע"י מצות מעשיות התחתונים. ואמנם קודם בריאת אדה"ר בעת האצילות היה בהכרח שאותו פעם ראשון תהיה מאליו הזיווג שלא ע"י מצות, כי אדם אין עדיין עד אחר הזיווג ההוא.. אמנם מאז ולהלאה אנו צריכין

²⁴⁴ שער מאמ"ר דף לד ע"ב.

²⁴⁵ ארבע מאות שקל כסף דך כד ע"א.

²⁴⁶ מפתחות החכמה ערך זיווג עמי לד.

²⁴⁷ ספר הליקוטים תהלים לו דף פז ע"ב.

²⁴⁸ ע"ח שער העקודים פ"ח דף ל' ע"א בהגה.

²⁴⁹ ע"ח שער טנתי"א פ"ג דף כב ע"ב.

²⁵⁰ ספר הגלגולים פרק יד דף טז.

²⁵¹ פרע"ח שער הק"ש פרק יא, דף מב ע"א.

²⁵² שער ההקדמות דף מח ע"ב.

לעשות כל הבחינות... והנה כל זה אינו אלא בזו"ן, אבל באו"א לא הוצרכו מעשה ידי אדם
כי על ידי עצמן מאליהן שלא ע"י אדה"ר חזרו.²⁵³

ייחוד אב"א = ר"ת ייחוד אהור באהור. [הספירות] כשהם עדיין אב"א – אין בה [בנוק']
עדיין כח לברר מ"ן, ואין ביסוד שלה מ"ן להעלות. וא"כ איך יהיה הזיווג. ולזה צריך שיהיו
שניהן עולין זו"ן למקום או"א עלילין, ואז היא מעלה מ"ן עצמה דבינה, והוא מוריד מ"ד.
ובהיותן שם ודאי שחזרין [זו"ן] שניהם פב"פ... לכן עלו למעלה עד או"א, ושם חוזרים
פב"פ, כי אין שם פחד הקליפות. ואז שם מזדווגים ע"י מ"ן דבינה עצמה שלקחה היא ביסוד
שלה, ומעלה אותן בסוד מ"ן. נמצא, כי כמעט זיווג זה הוא עליון, ואינו נקרא על שםם רק
ע"ש או"א, שהרי ע"י כח מ"ן שלהם עצמן הם מזדווגים. ואחר שנגמר תיקונם בבחינת
פב"פ ויכולין להיות למטה במקומם פב"פ, אז יש בה יכולת להעלות מ"ן וזה נקרא זיווג
פב"פ.²⁵⁴

ייחוד או"א = ייחוד אבא ואימא, הוא ייחוד חכמה ובינה עליונים. דע כי למעלה באו"א יש
ב' מיני זיווגים. הא' – הוא כדי לתת קיום וחיות ומזון אל העולמות ולקיימם קיום ההכרחי
להם. אמנם זיווג זה הוא תדירי ואינו נפסק שום רגע, כי אם ייפסק רגע א' יתבטלו כל
העולמות מקיומם והווייתם. והב' – הוא כדי להמשיך ולתת מוחין לזו"ן, כדי להוליד
נשמות בני אדם התחתונים בעוה"ז.²⁵⁵

ייחוד זו"ן = ייחוד זכר ונוקביה, הוא ייחוד תפארת ומלכות. הנה נודע הוא שכאשר
מזדווגים זו"ן כוונת זיווגם הוא כדי להוריד נשמות לתחתונים בעוה"ז. וכבר נתבאר אצלנו,
כי טיפת הזיווג אינה משלהם עצמם. אמנם הם צריכים לקחתה בתחילה ממי שלמעלה
מהם. כיצד, הרי כאשר זו"ן מזדווגים הנה הז"א הוא נוטל טיפת הזיווג ההוא מתחיל' מן
או"א ואח"כ נותנה ז"א בנוקבא בעת הזיווג. וכן אבא לוקח לצורך זיווגו בתחילה מלמעלה
ממנו כגון מא"א ואח"כ נותנו לאימא בסוד זיווג. ונדבר עתה בעניין זיווג זו"ן הנה פשוט
הוא שאין זיווגם שווים בכל הזמנים. וגם כמה מיני זיווגים יש בו אם בחינת זיווג ישראל
ורחל ואם זיווג ישראל ולאח ואם זיווג יעקב ורחל ואם זוג יעקב ולאח כו'... והכלל הוא כי
כפי גודל מעלת הזיווג דז"א כך מעלת המשכת טיפת זרעו מלמעלה.²⁵⁶ בזו"ן [תפארת
ומלכות] שאין זיווגם תדיר לפי שהנוקבא לפעמים גרועה וחסרה ממנו ואין שוין, ואז אינה
יכולה להזדווג עמו.²⁵⁷

ייחוד נשיקין וייחוד יסודות = שני מיני חיבורים רוחניים בעליונים, המתקיימים בפעולת
התיקון של העולם. ייחוד נשיקין, הוא הייחוד הנעלה יותר כחיבור תמידי עליון באו"א
ולמעלה מהם. ייחוד יסודות, הוא הייחוד המתקן הנעשה ע"י חיבור או"א המשפיעים לזו"ן

²⁵³ ע"ח שער דרושי נקודות פ"ו דף טל ע"ב.

²⁵⁴ ע"ח שער העקודים פ"ח דף ל' ע"א בהגה.

²⁵⁵ שעה"כ כוונת ק"ש דרוש ו' דף כג ע"א. ע"ח שער המוחין פ"א דף קב ע"א. שם שער מוחין דצלם פ"ו דף קו ע"א.

²⁵⁶ שעה"כ כוונת ק"ש דרוש ג' דף יט ע"ב.

²⁵⁷ ע"ח שער המוחין פ"א דף קב ע"א.

המתחברים גם כן, וזה נעשה ע"י עבודת האדם בתפילה, לימוד תורה וקיום מצוות. באו"א מתקיימים שני הייחודים, ייחוד הנשיקין התמידי הממשיך שפע של חיות וקיום למלאכים ולעולמות, וייחוד היסודות לפרקים במוחין שלהם על מנת לחדש מוין לזו"ן כפי ההכנה והזכות של ישראל²⁵⁸.

ייחוד פנים בפנים = כאשר יש יכולת לנוק' להעלות מ"ן, כשהזכר מוליד ומוריד מ"ד, והנוק' מעלה מ"ן של הברורים²⁵⁹.

ייחוד ראשון וייחוד שני = [זיווג ראשון - הוא כאשר] האדם כשבא בפעם ראשונה בזה העולם בא בת זוגו עמו... זיווג שני – שבא פעם ב' ע"י גלגול²⁶⁰.

ימין, שמאל = כינוי בדרך משל בלבד למהות רוחנית חשובה יותר והיא בימין, לעומת החשובה פחות ממנה והיא בשמאל. אבל באמת אין בעליונים כל יחס גשמי של צדדים²⁶¹.

יניקה = עיין ערך עיבור יניקה וגדלות.

יסוד = ספירה מג' תחתונות נה"י שלפני המלכות. ממנה מתחיל תהליך ההשפעה, בתור המקשרת ומולידה בין המשפיע לבין המקבל, כעין כוח ההולדה בזכר. כבר נודע כי היסוד אינו מכלל הו"ק כי אינם רק ה' חסדים (נ"א קצוות) מחסד עד הוד אך היסוד אינו לוקח חסד פרטי לעצמו רק שנכללין כל הה' קצוות בו (נ"א הו"ק בו)²⁶². זאת היא המעלה שיש אל היסוד יותר משאר ספירות שהוא יכול לעלות עד הדעת בכל זמן שרוצה²⁶³. יסוד מקבל מחסד וגבורה תפארת נצח הוד, ולפיכך נקרא כל שהוא כולל הכל ולית ליה מדיליה כלום אלא שכולל העליונים²⁶⁴. היסוד, מלבד מלאכתו שהוא מעבר הזרע אל הנקבה, יש לו מציאות אחר בסוד אורו החוזר, כי הוא מעלה תפילתן של ישראל למעלה²⁶⁵.

יעקב = רמוז במידת התפארת. יעקב - ע"י מעשיו נתעלה מדרגה אחר מדרגה עד שנעשה מרכבה לפני ולפנים אל הז"א עצמו, אשר זה סוד לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל והבן זה²⁶⁶. יעקב וישראל הוא כללות פרצוף ז"א, בקטנותו או בגדלותו, ולכן נקרא בחיר שבאבות²⁶⁷. יעקב, בהיותו בסוד ו"ק הוא כדוגמת יעקב, ובגדלותו נקרא ישראל²⁶⁸.

²⁵⁸ ע"ח שער מ"י ומ"ד פרק ד'. מפתחות החכמה ערך זיווג עמ' לד, לו, טל.

²⁵⁹ ע"ח שער העקודים פ"ח דף ל' ע"א בהגה.

²⁶⁰ לקי"ת תהלים קכט ע"ב.

²⁶¹ ע"ח שער א' ענף ה' דף יג ע"ג.

²⁶² ע"ח שער עקודים פ"ג דף כו ע"א.

²⁶³ ע"ח שער שבירת הכלים פ"ג דף מד ע"א.

²⁶⁴ שער מאמ"ר ב' ע"א.

²⁶⁵ עול"ת שער התפלה דף ב' ע"א.

²⁶⁶ ע"ח ח"ב שער הארת המוחין פ"א דף לה ע"א.

²⁶⁷ שער הפסוקים בראשית ס"י דף יז ע"א.

²⁶⁸ ע"ח ח"ב שער לאה ורחל פ"ב דף סא ע"ב.

יפ"ש = הוא ספר יפה שעה, פירוש על עץ חיים. ומו"ר הרב מרדכי יצחקי שליט"א מקפיד לומר כך בשם נכבד ומלא, ולא כנדפס ריפ"ש. וראה מ"ש הרב פלא יועץ, בזה"ל וכבר אזהרה שמענו לזוהר ביותר בקריאת שם הרבנים, שלא לקרות אותם בחניכתם, כמו שנהגים קצת לומר הרב קארו, הרב אלשיך, הרב אלגאזי וכדומה, אלא יאמר 'מורנו הרב יוסף קארו', 'מורנו הרב משה אלשיך'...²⁶⁹.

יצחק = רמוז במידת הגבורה.

יצירה = עולם מארבע עולמות אבי"ע. עולם היצירה איננו מחודש, אלא הוא משתלשל מעולם הבריאה כאשר כבר בא החומר בצורה, כעין האותיות המתגלות לאחר המחשבה. המיוחד בעולם היצירה בין עולמות אבי"ע הוא כי ביצירה – חציו טוב וחציו רע והם מעורבים יחד²⁷⁰. ביצירה הוא עולם המלאכים, שם הד' מחנות השכינה²⁷¹.

יצר טוב ויצה"ר = ונבאר עתה ענין ב' המלאכים הנקרא יצ"ט ויצה"ר. כי הנה במ"א נראה כי יצ"ט ויצה"ר הם השומרים את אדם ומייעצים אותו לטובה כנזכר פרשת וישלח ע"ש. ובמ"א אמר שהיצ"ט הוא מלאך והיצה"ר הוא שד. אך הענין דע, כי חטא האדם בעץ הדעת כאשר נתבאר אצלנו, כי עץ הדעת הוא סוד הדעת הכולל חו"ג אשר בקדושה שניהן טובים וכשהחיצונים יונקים אז יכול להיות טו"ר כמ"ש... העולה מזה כי יצר טוב ויצה"ר שניהן הם מלאכים בחינת חו"ג של חלק אותו הנפש כני"ל כי המוחין הם כלים והנפש הוא עצמות ולכן הנפש הוא מתלבשת באלו שני המלאכים שהם המוחין חו"ג... נבאר מהו ענין יצה"ט ויצה"ר כי הוא עומק גדול... נמצא, כי האדם הוא הנפש דאופנים. והתחלת יצה"ר הנכנס כשנולד הוא נפש היסודין. והיצה"ט שהוא רוח טוב דיצירה נכנס אחר י"ג שנים, ואז נכנס ג"כ הרוח היצה"ר כני"ל²⁷² וכו' עיי"ש.

יש = ראה ערך אין.

ישסו"ת = ר"ת ישראל-סבא ותבונה. הם בחינת ז"ית של או"א. אומנם, כאשר יש ייחוד פב"פ של או"א אזי או"א וישסו"ת הם פרצוף אחד, אבל כאשר יש ייחוד אב"א של או"א אזי פורשים ישסו"ת מאו"א להיות פרצוף לעצמם.

ישראל וישורון = נבאר כי אע"פ שז"א הוא פרצוף אחד שלם ונקרא ישראל, עם כל זה גם הוא נחלק לבי' בחינות. כי עד החזה - נקרא ישראל, ומשם ולמטה עד רגליו - נקרא ישורון... ובי' בחינת אלו שהם ישראל וישורון הם נקרא ז"א²⁷³.

²⁶⁹ פלא יועץ ערך כינוי.

²⁷⁰ ע"ח ח"ב שער סדר אבי"ע פי"ד דף קז ע"א.

²⁷¹ לק"ת בראשית ד' ע"א.

²⁷² ע"ח ח"ב שער קיצור אבי"ע פי"ג דף קיד ע"ב. ועוד שם פי"ט דף קטז.

²⁷³ ע"ח ח"ב שער פרצופי זו"ן פי"א דף לג ע"ב, ושם פי"ה דף לד ע"ב.

ישראל יעקב, רחל ולאה = יתבאר עניין ד' בחינות שמצינו והם, ישראל ויעקב רחל ולאה מה עניינם. הנה נודע, כי ישראל ויעקב - הם בחינות ז"א. ורחל ולאה - הם בחינות הנקבות שלהם.²⁷⁴

ישראל סבא = ההגדרה לחיצוניות של פרצוף אבא, והוא הז' תחתונות שלו.²⁷⁵

כ

כ"ב אותיות, כ"ב אתון = כל העולמות נבראו ע"י כ"ב אתון. ודע כי מוחין ואימא הם בחינת כ"ב אתון, ומהם נעשו כל הכלים דאוי"א וזו"ן, כמ"ש בע"ה. והנה תראה כי או"א להיותן יותר גדולים עד מאד מזו"ן לכן נטלו ט"ו אותיות ונעשו כלים להם כמ"ש במ"א והענין הוא שאוי"א הם ב' אותיות י"ה משם הוי"ה גימטריא ט"ו אך הזו"ן נטלו ז' אותיות לבד כי הם ז' מלכים.²⁷⁶

כוונה = הנה מה שפועלת הכוונה שמכוון האדם, הוא לזכך האדם נפשו, ולצמצמה ולהדביקה למעלה.²⁷⁷ ראוי לאדם תמיד לכוון ולהעריך את עצמו כאלו הוא מדור וכסא אל האצילות הקדוש... ובפרט בזמן שהאדם מתפלל הוא יותר ראוי ומוכרח שיכוון בכך. וע"י כך יוכל לשיענוהו מן השמים ותקובל תפלתו... לפי שיוכל ע"י כונה זו לקשר כל העולמות ע"י, שתשרה ותחול עליו קדושה עליונה. וזהו מה שיכווין יחשוב האדם וכו' עיי"ש.²⁷⁸

כוונות התפילה = כבר ידעת כי כל הכוונות של התפלה הם לחבר זו"ן ולייחדם. והנה בהיות הבית המקדש קיים היו המוחין דלהון תדירין ולא היו מסתלקין, אך עתה מסתלקין מיניהו. לכן נקראין זו"ן נופלים ואובדים. וענין תפילתנו הוא להחזיר להן מוחין.²⁷⁹

כוח בעל בלתי תכלית וכוח בעל תכלית = כינוי למה שפעל הבורא יתברך באורו האין סוף ב"ה בצמצום כדי להכין מקום ויכולת קיום לברואיו. הא"ס ב"ה צמצם את כוחו הבעל בלתי תכלית שהוא מידת החסד ללא גבול, וקיים בחלל שהצטמצם את כוחו הבעל תכלית שהוא מידת הדין. בעלי הקבלה הביעו שתי סברות בהבנת דברי האר"י זיע"א הללו: לדעת המקובל האלהי רבי עמנואל חי ריקי בעל משנת חסידים, יש להבין כפשוטו שהכוח הבלתי בעל תכלית צמצם עצמו מחוץ לחלל והותיר רק את כוחו הבעל תכלית. אולם לדעת רבי יוסף אירגס בעל שומר אמונים והרב שמעון אגסי בעל שם משמעון יש להבין כי הכוח

²⁷⁴ ע"י ח"י שער פרצופי זו"ן פ"א דף לג ע"ב.

²⁷⁵ עיין מפתחות החכמה בערכו עמ' נג.

²⁷⁶ ע"י שער טנת"א פ"ג דף כב ע"א, ושם ע"ב.

²⁷⁷ שער רוה"ק דף ח' ע"ב.

²⁷⁸ שער רוה"ק דף נ' ע"ב. פרע"י שער הנהגת הלימוד דף פג ע"ב.

²⁷⁹ פרע"י שער הק"ש פ"ד דף מ ע"א.

הבלתי בעל תכלית לא יצא לגמרי אלא רק צמצם את כוחו במה שהמציא את כוחו הבעל תכלית כדי לאפשר קיום לנבראים²⁸⁰.

כולם בחכמה עשית = הוא סוד התלבשות אור החכמה תחילה, דע, כי אי אפשר להתלבש אור הא"ס בשום אופן עשר ספירות, אם לא שיתלבו תחילה אור החכמה בהם. זהו סוד כולם בחכמה עשית, והבן²⁸¹.

כחמר טב על דורדייא = פי' כיון טוב השוקט על שמריו, ורמז הוא לגבורות הנמצאות בחכמה של א"א כשהן שם בשורשן נכפין. חכמה מוחא סתימאה דאריך יש בה דינין אלא שהם שם נכפין וזמ"ש באדרת נשא דף קכ"ח ע"ב. מוחא דעתיקא סתים ושכך ויתביב כחמר טב על דורדייא הרי הזכיר היות שם השמרים שהם הדינים אלא שהם נכפין תחת היין הטוב²⁸².

כלים = הוא כלי הרצון לקבל את השפע הבא מלמעלה, ותכליתו בסוד מידת הדין להגביל את החסד שלא יתרבה, אלא יושפע כפי המידה הנכונה בהגבלת הכלי. שם בכלי היא התדבקות והתלבשות האור הפנימי בכלי. הכלי הרוחני אינו ככלי קיבול, אלא הוא מציאות מליאה בכל עוביו ותוכיותו, וכמו שהמשילוהו לאיברי גוף האדם שהם מלאים בבשר וגידים ועצמות ומיח ודם ועור וכד'. ועל כן, פנימיות הכלי – היא עצם מציאותו בכל עוביו ותוכיותו, וחיצוניות הכלי – היא היקפו מבחוץ²⁸³. כל בחינת כלים הוא משם אלהים שהוא הנותן גבול לכלי²⁸⁴. מידת הדין מגביל את החסד שלא יתרבה, כמו הכלי המגביל את המים לבלי יתפשטו החוצה, וזה עיקר פירוש מלת כלי²⁸⁵. סוד הגוף שהוא הכלי, הוא הנותן ועושה הבדלה וגבול וקצבה אל האורות²⁸⁶. גם צריך שתדע הקדמה א' והוא כי א"א להיות בחינת הכלים אלא ע"י הכאת האור מקיף באו"פ ומשם נעשה בחינת כלי מתולדת הכאה ההיא וזכור זה²⁸⁷. חיצון הכלי יותר מעולה מפנימיות הכלי ואע"פ שבחוש הראות אנו רואין שפנימיות הכלי הוא יותר זך ומעולה מחיצוניות הכלי. העניין הוא באופן שנבאר עתה. דע כי הנה האור כולו שווה וכאשר נכנס ונתלבש תוך הכלי אין הכלי יכול לסובלו כולו אז בחינת אור שלא יוכל לישראל בפנים נשאר בחוץ בבחינת או"מ עליו ואז ב' אורות אלו מאירים בכלי כי או"פ מאיר חצי עובי כותל מצד הפנימי ואו"מ מאיר חצי עובי הכותל מצד החיצון וע"י ב' אורות אלו מאיר ומזדכך הכותל של הכלי מבית ומחוץ²⁸⁸. ראה לקמן ערך מלכים.

²⁸⁰ ע"ח בתחילתו חקירה ראשונה, ובספרי המקובלים הנוכרים.

²⁸¹ ארבע מאות שקל כסף דף כד ע"א.

²⁸² שער מאמ"ר פי האדר"ז. וע"ח שער י"ג פ"ו מ"ק.

²⁸³ ע"י ש"ב ע"ג דף טז ע"א. וכרם שלמה שם אות ה'. וע"ע בשרשי היס שם אות ו', ובמה שעוד חידש שם בהבנת פרטי התלבשות הנרנח"י בכלי.

²⁸⁴ ספר הליקוטים בראשית סי' א'.

²⁸⁵ מבוי"ש שער ז' ח"ב שער הקל"י פ"א דף נו ע"ב.

²⁸⁶ ע"ח שער אח"פ פ"ג דף יט ע"א.

²⁸⁷ ע"ח שער עתיק פ"ד דף נח ע"ב.

²⁸⁸ ע"ח השתלשלות י"ס שער ב' ענף ג' דף טז ע"א.

כלי: חיצוניות הכלי = עליו מבחוץ סובב ומקיף האור המקיף. והוא נחלק לשני כלים, כלי לאור המקיף – הוא חצי הדופן החיצוני שבכלי והוא יותר ביחס לחלק הפנימי, וכלי לאור הפנימי – והוא חצי הדופן הפנימי שבכלי, והוא יותר עב ביחס לחלק החיצוני.

כניסה = הכוונה לכניסת האור הרוחני בכלי. עניינו נכון יותר כהתלבשות (ראה בערכו, התלבשות), כי הכלי אינו בית קיבול בעל חלל ריק אלא הוא מציאות מליאה בעוביו ובתוכיותו כמבואר (ראה בערכו, כלים).

כשלהבת בגחלת = מל' דבקות. והוא כינוי לייחוד הא"ס של הנאצלים הדבקים תדיר במאציל, כדוגמת הקשר בין ספירה לספירה שהן אדוקות בעשר הספירות. א"כ יש מאציל וכיון שהכל מושפעים א"כ יש משפיע וכל המושפעים כולם אדוקים בו כשלהבת בגחלת.²⁸⁹

כתר = אור מקיף שלמעלה מהאצילות, הנקרא אין משום שהוא בהעלם. הכתר הוא המקור לאצילות, והוא הממצע בין האוא"ס לנאצלים. כתר, מלשון כותרת, רצה לומר מקיף.²⁹⁰ ולפיכך, הכתר שונה מהמוחין, כי הכתר אינו חלק מהפרצוף עצמו אלא הוא חלק מהפרצוף שלמעלה ממנו המכתיר אותו ומקיף את ראשו מלמעלה, אבל המוחין הם חלק מהפרצוף עצמו.²⁹¹ זכר ונקבה שבכתר הם הרשימו והחכמה.²⁹² ולפי שהכתר אינו מכלל הי"ס, והושם ספירת הדעת במקומו, לכן נרמז בקוץ היו"ד ולא באות ממש.²⁹³ אין הדבר כפי מה שחושבין קצת החכמים כי הגולגולת היא כתר והמוחין הם חב"ד, דאם כן נמצא שהכתר יהיה חיצוניות ולבושי המוחין וחב"ד יהיו פנימיות של המוחין עצמם, ונמצא היות הכתר תכלית הגריעות בערך חב"ד חלילה וחס, ודבר זה אסור להאמין בו. אבל העניין יובן.. כי הכתר גבוה במאוד מאוד על המוחין לאין ערוך ואין קץ, ויש בו ב' בחינות והם הפנימיות שהם האורות הנקראים ד' מוחין ממש, והם שרשים אל המוחין עצמם.²⁹⁴

כתר דאבא = הם הטעמים, וט' ספירות דאבא הם נקודות.²⁹⁵

כתר דאימא = הם תגין, וט' ספירות דאימא הם אותיות.²⁹⁶

כתר וחכמה = כתר דא"א הוא רחמים גמורים, מפני שהחסד דעתיק מתלבש ומאיר בו, אבל חכמה מוחא סתימאה דאריך יש בה דינין אלא שהם שם נכפין.²⁹⁷

²⁸⁹ זוהר ח"ג דף רמו ע"ב. וספר הפליאה ד"ה אמר משה. וסי' עץ הדעת טוב פרשת תרומה. וספר נהר שלום דף כה ע"ב.

²⁹⁰ ע"ח שער א"א פ"ג דף סב ע"א.

²⁹¹ ר' מפתחות החכמה בערכו עמ' נג.

²⁹² ע"ח שער העקודים פ"ה דף כז ע"ב.

²⁹³ שער ההקדמות דרוש הדעת דף סה ע"א.

²⁹⁴ שער ההקדמות דרוש ה' בעניין הצלם דף לה ע"א.

²⁹⁵ שער רוה"ק דף כה ע"א-ע"ב.

²⁹⁶ שער רוה"ק דף כה ע"א-ע"ב.

²⁹⁷ שער מאמ"ר אדר"ז דף נב ע"א. ע"ח שער א"א פ"ו דף סג ע"ב.

כתרין עילאין = הם הפרצופים העליונים.

כתרין תתאין = הם בחינות הקלי.

ל

לאה ורחל = הן שתי בחינות בנוקבא, הספירה התחתונה, של פנימיות וחיצוניות, הפנימיות – היא לאה, והחיצוניות – היא רחל. דע, כי תרין נוקבין הם, לאה באחורי זעיר למעלה מן החזה. ורחל, למטה מן החזה²⁹⁸. אמנם, רחל היא הנוקי האמיתית של ז"א היוצאת מתפארת דז"א מהארת הנהי"י של אימא בז"א, אבל לאה נתקנה רק מן האחוריים של אימא שנפלו בעת מיתת המלכים. לאה היא סוד הכח, ורחל הוא סוד הפועל²⁹⁹. לכן שתיהן פועלות בהנהגת העולם, כאשר רחל פועלת בהנהגה הזמנית, אבל לאה פועלת בהנהגה הנצחית³⁰⁰. לאה ורחל הן שני שורשים של ישראל, כאשר לאה היא השורש הכללי, אבל רחל היא השורש מצד מעשיהם של ישראל. ועוד מבואר, כי לאה היא סוד מלכות ה' מצד התגלותו עלינו, אך רחל היא סוד מלכות ה' מצד ישראל הממליכים אותו יתברך³⁰¹.

ל"ב נתיבות = הם אור החכמה המאיר בבינה עבור זו"ן, ע"י הארת כ"ב האותיות יחד עם עשר הספירות של זו"ן.

לבוש הנפש = לבוש נוסף בנפש בין עצמות הנפש לבין הגוף. דע כי מלבד הנר"ן שיש אל האדם יש עוד לבוש אחר אל נפשו, שהוא האמצעי בין הנפש והגוף³⁰².

לבושים = לבוש הוא מכסה על הגוף, כאשר הגוף שלם מצד עצמו והלבוש איננו חלק ממנו. ופירושו, השפעה של התעלות רוחנית הנקנית מזכות של קיום מצווה. כי מהמצוות מעשיות יקנו קנין ממש להיעשות לבוש לנפש בחלק היום. ובעסק התורה נעשו מחלק היום השייכים לרוח מלבוש הרוח. ומכוונת התורה והמחשבה עולה מחלקי היום השייכים לנשמה מלבוש לנשמה³⁰³. וכמה סוגי מלבושים הם, יש לבוש ממעט - שתכליתו למעט את האור הבא מהמאציל אל הנאצל כמו המוחין או הגוף ביחס לנשמה, ויש לבוש שומר - שתכליתו לשמור מפני אחיזת קלי" כמו לבוש החשמ"ל המכסה על ז"א או לבוש הנשמה מצד זו"ן וחוי"ג שמעליהם³⁰⁴.

לבושין דעתיק = הוא א"א המלביש לעתיק יומין³⁰⁵.

²⁹⁸ שעה"פ שמות דף ל' ע"ב. ובשעה"כ כוונת ק"ש דרוש ו' דף כב ע"ב.

²⁹⁹ תורת נתן ע"פ ספר ציס"ע דף מו ע"ב.

³⁰⁰ אדב"מ לרמח"ל דף נד ע"א.

³⁰¹ מפתחות החכמה בערך לאה עמ' נה ע"פ הרחמ"ל ומתוך ליקוטי הגר"א שם.

³⁰² ליקוטי הש"ס סנהדרין דף מ'. ספר הגלגולים פרק סח.

³⁰³ זוהר הרקיע ויחי דף מח ע"ב.

³⁰⁴ שעה"פ וירא דף י' ע"א. מפתחות החכמה בערכו עמ' נו.

³⁰⁵ שעה"פ דניאל דף נג ע"א.

לבנת הספיר = היכל העליון דמלכות דבריאה נקרא אלוהי ישראל, והכל התחתון שהוא היכל דמלכות דמלכות דבריאה נקרא לבנת הספיר.³⁰⁶

מ

מאורי אור ומאורי לילה = האורות של ז"א נקרא מאורי-אור, ואור של נוקבא נקראת מאורי-לילה.³⁰⁷

מאציל = הנה יש מאציל ונאצל... הנה בהכרח הוא שתהיה מדרגה אמצעי בין המאציל אל הנאצל, כי יש הרחק ביניהן כרחוק השמים מן הארץ, ואיך יאיר זה בזה ואיך יברא זה את זה שהם ב' קצוות אם לא היה דבר ממוצע ביניהן ומחברם, ויהיה בחינת קרובה אל המאציל וקרובה אל הנאצל. והנה בחינת זו הוא כתר הנקרא תהו, כי אין בו שום יסוד... והוא כי הנה כתר הוא דוגמת החומר הקודם הנקרא היול"י שיש בו שורש כל הדי' יסודות בכוח ולא בפועל ולכן נקרא תהו כי הוא מתהא מחשבות בני אדם באמרם, הנה אנחנו רואים שאין בו צורה כלל ועם כל זה אנחנו רואים שהוא נאצל, ויש בו כח הדי' צורות. נמצא כי אפשר לקוראו א"ס ומאציל כמו שהוא דעת קצת המקובלים שהא"ס הוא הכתר, ואפשר לקוראו בשם נאצל כי ודאי א"ס גדול ממנו, ועל-כן הזהירו בו חכמים במופלא ממך אל תדרוש. אמנם תכלית מה שאנו יכולים לדבר בו הוא כי הכתר הוא בחינת ממוצע ממאציל ונאצל.³⁰⁸ לעולם אין אור המאציל נפסק אפילו רגע אחד מן המקבלים.³⁰⁹ וראה גם לקמן ערך מקבל.

מב = שם מ"ב הוא שם קודש. כי אין שום עליה בעולמות אלא ע"י שם בן מ"ב ושם זה של מ"ב הוא אשר מעלה כל העליות שיש בכל העולמות.³¹⁰ שם מצטיירת הנשמה הקדושה על ידי שם בן מ"ב זה, ולכן מידי עלות הנשמה בכל לילה לא תוכל לעלות אלא על ידי שם זה בכל לילה.³¹¹

מבשרי אחזה אלוה = הוא פסוק באיוב פרק י"ט פסוק כו. נרמז בו משל להבנת הנהגת הבורא בעליונים בדוגמת התחתונים, ומכאן התירו את השימוש בכינויי הגוף בלימוד חכמת האמת באופן הגון. דע כי האדם נוצר בצלם אלהים, ומבשרי אחזה אלוה.³¹² הנה מכל זה תבין, שהאלוה עשה הנהגת הנשמה ושליטתה בתוך הגוף בעניינים אלו שפרטו אותם חכמינו ז"ל בדרך סימן ואות, כדי שמזה נכיר ונדע עניין הנהגתו יתברך ושליטתו בעולמות שברא, ועל זה אמר הכתוב ומבשרי אחזה אלוה, רצונו לומר, ממה שאני רואה

³⁰⁶ לימודי אצילות דף כה ע"א.

³⁰⁷ ע"ח ח"ב שער תיקון הנוקי' פ"ז דף נ' ע"א.

³⁰⁸ ע"ח ח"ב שער דרושי אבי"ע פ"א דף פט ע"א.

³⁰⁹ ע"ח שער עקודים פ"ה דף כז ע"א.

³¹⁰ שעה"כ עניין הקדיש דף טו ע"א.

³¹¹ שער מאמ"ר דף ג' ע"ב.

³¹² ע"ח שער כב פ"א מ"ק והרבה נזכר בכתבי האר"י זיע"א והמקובלים.

עניינים בהנהגת ושליטת הנשמה בגופי, מהם אבין ואראה בשכלי עניין הנהגת האלוה בעולמות שברא, כי זה נעשה סימן לזה, שיש בנשמה איזה עניינים בהנהגתה ושליטתה בתוך הגוף שתדמה בהם כמו עניין הנהגת האלוה' בעולמות שברא, אך הדמיון יבא רק בעניינים אלו שזכרו במאמר הזה בהנהגה ושליטה, אבל לא שתדמה עצמיות הנשמה ומהותה אל האלוה, כי באמת אין דמיון לאלוה בשום אופן, וכמו שאמר הכתוב אל מי תדמיון אל ומה דמות תערכו לו³¹³.

מגדל פורח באוויר = כינוי לספירת היסוד³¹⁴.

מ"ד = ל' מיין דכורין, הם הרצון לתת היורד מרצון המאציל במענה לרצון לקבל העולה מצד התחתונים. המ"ד מתחדשים בכל ייחוד מצד שם מ"ה החדש, ויורדים מלמעלה מדרגה אחר מדרגה עד הגיעם למקומם בזו"ן³¹⁵. ע"ע ערך מ"ן.

מה = שם מ"ה שם קודש. מילוי שם הוי"ה בספירות ז"א במילוי אלפיין [יו"ד, ה"א, וא"ו, ה"א] שווה בגי' 45. וע"ע ערך עסמ"ב. אור המצח הנקרא שם מ"ה, אע"פ שיצא מלמעלה מן המצח הנה מתפשט משם ולמטה, ומתחיל מציאותו מן הטבור עד סוף סיום רגליו. הנה האור הזה דמ"ה החדש היוצא מן המצח כנ"ל, הוא סוד המלך הח' הנזכר בפרשת וישלח הנקרא הדר אשר לא נזכר בו מיתה בתורה כי לא מת כמו האחרים אדרבא הוא מתקן ומקיים הז' מלכין קדמאין שמתו הקודמין אליו כנ"ל כי כבר הודעתך כי אלו המלכים כולם הם מלכים הנזכר בפרשת וישלח ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום ולפי שכאשר יצא התחיל תיכף לברר בחינת אלו המלכים³¹⁶. ואמנם, לעתיד לבוא שיושלם כל בחינות ס"ג להתברר לגמרי אז יחזור שם ס"ג לקדמותו, ויתבטל שם מ"ה.. וכו' עיי"ש³¹⁷.

מוחא סתימאה, מו"ס = הוא אחד משלושה מוחין שבא"א (גולגלתא, אוריא ומו"ס), והוא חכמה דא"א. נמצינו למדין, דמוחא סתימאה, ראשיתא דיליה סתים סתים בעתיקא כי שרשה שם, והיינו דקאמר ואקרי מוחא עלאה כו' לפי ששורשה במקום עליון והיינו דקארי לה חכמתא עלאה סתימאה ולא חכמתא סתימאה בלחוד כדרכו³¹⁸. במו"ס מתגלה גבורה של עתיק. יש במו"ס שתי בחינות, א' כספירה גמורה וב' כאחד מז' תיקוני רישא דא"א הנקרא טלא דבדולחא. מו"ס נקרא 'סתימאה' מפני קרומא דאוריא המכסה עליו וסותם אותו³¹⁹.

³¹³ רבנו המקובל האלהי הרב יוסף חיים זיע"א בסוד ישרים ח"א שו"ת א'.

³¹⁴ עיין שעה"כ כוונת העמידה דרוש ב' דף לב ע"א. ושער מאמ"ר אדר"ז דף נו ע"ב.

³¹⁵ מבוי"ש ש"ב ח"ג פ"ט.

³¹⁶ ע"ח שער התיקון פ"ג דף מח ע"ב.

³¹⁷ מבוי"ש ש"ב ח"ג פ"ב דף יב ע"א.

³¹⁸ שער מאמ"ר דף כז ע"ג.

³¹⁹ מפתחות החכמה בערכו עמ' נו.

מוחין = מוחין הם אורות הראש או הג"ר, והם פנימיות עולמות שמשם הנשמות³²⁰. כל מקום שנזכר מוחין מה עניינם כי עיקר המוחין הוא בחינת נשמה פנימית שבתוך הג"ר ממש אלא שנקרא הג"ר מוחין לפי שכאשר נתקנו ג"ר בגוף אז בהכרח בא עימהם חלק נשמה הנקרא מוחין שבתוך הג"ר³²¹. המוחין, כבר ידעת שהם טפה נמשכת מלמעלה, כי או"א מושכים אותם מלמעלה מהם, שהם א"א, וא"א מעתיק, וכן עד למעלה³²². ואל תשכח כל אשר בארנו, כי שורש המוחין נשארין למעלה והארתן לבד נמשכת ממדרגה למדרגה ובכל מדרגה נשאר בה שורש א' ומדרגה שלמטה ממנו הוא הארה לבד מהראשונה וכן בכל המדרגות³²³. הנה נדע, כי המוחין פרטן ד' וכללותם הם ג' לבד שהם חב"ד דז"א כי הדעת כולל חו"ג³²⁴. והנה בכל פעם שרוצין להמשיך להם מוחין צריך שתחלה יזדווגו או"א ומשם ימשכו המוחין לזו"ן. אמנם בזיווג ההוא צריך שיעלו זו"ן מ"ן ועניין העלאתן מ"ן הוא המוח שלהם שהם בחינת נשמה הפנימים שלהם. והנה קודם שיעלו בסוד מ"ן צריכין לקבל הארה מלמעלה וא"א לקבלם אם לא ע"י זיווג או"א³²⁵. לכן, המוחין הם הארת או"א בז"א. אמנם, עיקר הגדרת המוחין הוא ההארה של אימא בז"א, ואע"פ שגם מאבא באים מוחין לז"א אבל מאימא המוחין מפורטים יותר³²⁶. המוחין מתפתחים בשלושת חלקי תהליך בניית הז"א כד, עיבור – המוחין סתומים ככח קטן בבחינת נפש, יניקה – המוחין בכוח גדול יותר בבחינת רוח, ובגדלות – המוחין מתגדלים בכוח שלם הנקרא נשמה.

מוחין דגדלות = מוחין דגדלות הם הוויות³²⁷. המוחין דגדלות הם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן³²⁸.

מוחין דז"א = שורש המוחין דז"א הם למעלה באבא ואימא ומשם התחיל מציאותם³²⁹.

מוחין דקטנות = מוחין דגדלות הם הוויות, ומוחין דקטנות שהם עיבור ויניקה הם אלהים ולכן אינם נקרא מוחין ממש רק אותן דגדלות. אך של קטנות אין אנו קורין אותן מוחין רק עיבור ויניקה³³⁰.

מוחין. תרין מוחין = הם הכתר שבגולגלתא באוירא, ומתחתיו החכמה שבמוחא סתימאה³³¹.

³²⁰ ע"ח שער אני"ך פ"י דף צה ע"ב.

³²¹ ע"ח ח"יב שער הפרצופים דרוש ג' דף כז ע"ב.

³²² פרע"ח שער חזרת העמידה פ"ו דף סב ע"ב.

³²³ ע"ח ח"יב שער הנסירה פ"ז דף כד ע"ב.

³²⁴ ע"ח שער המוחין פ"א דף צו ע"א ובאוצרות חיים שער לידת המוחין.

³²⁵ ע"ח שער מוחין דצלם פ"ו דף קח ע"א.

³²⁶ מפתחות החכמה בערכו עמ' נו.

³²⁷ ע"ח שער מוחין דקטנות פ"א דף קג ע"ב.

³²⁸ עול"ית שער התפילה דף מד ע"א.

³²⁹ ע"ח ח"יב שער הנסירה פ"ז דף כד ע"ב.

³³⁰ ע"ח שער מוחין דקטנות פ"א דף קג ע"ב.

³³¹ יין הרקח אדר"ז דף רפח ע"א אות כז.

מותרי מוחא = כינוי לבחינת השערות העליונות, ונקראו כן מפני שהם אורות גבוהים שהמוח אינו יכול לסובלם לפי מידתו, ולפיכך הם יוצאים לחוץ על הגולגלתא בשערות הראש הנקראים תיקוני רישא, ובשערות הזקן הנקראים תיקוני דיקנא³³².

מזלא = פי' מזלא, הוא מלשון תזל כטל אמרתי, שהוא המשכות שערות באורך מלמעלה למטה, ואין לך בכל הייג תיקונים של דיקנא דא"א שיהיו כך בעיקר אלא אלו השניים: העליון הוא תיקון הח', והתחתון הוא תיקון הייג. ושניהן כל אחד נקרא מזל³³³. ועניין מזל, ח"ו לפרש שהוא מדבר במזלות דהאי עלמא המנהיגים את העולם, אלא קאי על תיקון השמיני דדיקנא דא"א שהוא נוצר חסד, הנקרא מזלא, שהכל תלוי בו³³⁴. ונקראו השערות בשם זה מפני שהאורות היוצאים מהן נוזלים כטיפות, עד שהם מצטרפים לאורות הגדולים שבעולמות.

מחצב הנשמות = הוא המעבר בין עולם האצילות לעולם הבריאה כשורש לרצון שהוטבע בנשמות לקבל מאור העליון³³⁵.

מחצב הספירות = הוא – עצמות אור אין סוף - מתפשט ומאיר תוך הנרנח"י דכל פרצוף מפרטי פרצוף א"ק, ואבי"ע דכל עולם מעולמות ביי"ע הכוללים המלבישים זה לזה בשווה, והם מלבישים בשווה לא"ק ואבי"ע שאצילות הכולל הנז"ל, המלביש בשווה לאדם קדמון ואבי"ע דא"ק הכולל הנז"ל. וכל זה נקרא מחצב הספירות³³⁶.

מחצב המלאכים = יש אור אחר בצורת אדם הנקרא מחצב המלאכים, שממנו נחצבו כל המלאכים, וגם הוא נכלל מכל פרטים הנזכרים כולן והוא מלבוש חיצון על אור מחצב הנשמות³³⁷.

מטי ולא מטי = לי מגיע ולא מגיע. והעניין כי תחלה מטי האור תוך הכלי של הכתר ואח"כ מסתלק ממנו ואח"כ מטי האור בכלי של חכמה וחזר אח"כ להסתלק וכן עשה בכל יי כלים וזה נקרא מטי ולא מטי הנזכר בזוהר תמיד. ולעולם יש בטבע האור ההוא לבא ולהאיר ואח"כ מסתלק כמו שיש בטבע שלהבת הנר שהיא מתנועעת וכן נשאר תמיד האור ההוא להיות מול"מ בכלים האלו הנקרא עקודים כי לסבת היותן בכלי א' אין כח בכלי הזה לסבול האור אם לא בהיותו מטי ולא מטי³³⁸. גם דע כי שיעור הזמן אשר לא מטי האור בספ"י הוא רגע אחד לבד וזה סוד כי רגע באפו כי הסתלקות האור שהוא לא מטי היה מחמת זעם ואף מחמת התחתונים שאין בהם כח אך המשך בחינת מטי שהוא חזרת האור

³³² עץ חיים שער יג פרק יא.

³³³ פרע"ח שער הסליחות פ"ד דף סו ע"א.

³³⁴ יין הרקח על אד"ר דף קלד ע"א אות ג' עיי"ש.

³³⁵ נהר שלום דף ט' ע"ב. וראה בסוד ישרים ח"א שא"ה, וח"ב שא"יג, וח"ג שא"ג.

³³⁶ נהר שלום דף ט' ע"ב. שערי קדושה חלק ג' שער ב'. וסוד ישרים הנ"ל ערכי מחצב.

³³⁷ נהר שלום דף יב ע"ב. ושערי קדושה חלק ג' שער ב'.

³³⁸ ע"ח שער מול"מ פ"א דף ל' ע"ב.

למטה להחיות העולמות אין בהם שיעור כי כפי מעשה תחתונים כך יהיה וזהו חיים ברצונו כפי הרצון שיהיה אז ר"ל כפי מעשה בני אדם כך ימשך זמן החיים ההם³³⁹.

מילוי = הכוונה למילוי הערך המספרי בשמות הקדש, המבטא את קומתם הרוחנית. לדוגמה בשם הוי"ה: כל פרצוף מחמש הפרצופים, שהם כתר, חכמה, בינה, ז"א ומלכות, כולל עשר ספירות ריקות המגדירות אותו כפרצוף בלבד, וערכו מתבטא בשם הוי"ה באופן הזה: הקוץ שבאות י' – כתר, י' – חכמה, ה' – בינה, ו' – ז"א ואות ה' אחרונה – מלכות. ערכם שווה כ"ו [י - ה - ו - ה = + 105 + 5 = 626 = כ"ו]. אולם, קומתם הרוחנית בהתאם לרנ"יח נודעת לפי המילוי שבשם הוי"ה. וכמו שהכתר הוא בכל מצב עליון ואינו צריך למילוי כך גם בחינת היחידה עליונה ואינה מושגת, ועיי"כ קומתם נודעת רק בנרנ"יח, כך:

חיה - מתמלא במילוי יודי"ן בשם הוי"ה וערכה שווה ע"ב [יוד - הי - ויו - הי = (10+5)+ (6+10+6)+ (10+5)+ (4+6+1072) = ע"ב].
נשמה – מתמלא במילוי יודי"ן ואות ו' באל"ף, וערכה שווה ס"ג [יוד - הי - ואו - הי = (10+5)+ (6+1+6)+ (10+5)+ (4+6+1063) = ס"ג].
רוח – מתמלא במילוי אלפי"ן, וערכו שווה מ"ה [יוד - הא - ואו - הא = (1+5)+ (6+1+6)+ (1+5)+ (4+6+1045) = מ"ה].
נפש – מתמלא במילוי ההי"ן ואות ו' בלי מילוי, וערכו שווה ב"ן [יוד - הה - וו - הה = (5+5)+ (6+6)+ (5+5)+ (4+6+1052) = ב"ן]³⁴⁰. ע"ע ערך שמות הקודש.

מיין דוכרין = עיין ערך מ"ד.

מיין נוקבין = עיין ערך מ"ן.

מיעוט הירח = הוא הנזכר במדרש בראשית³⁴¹, רבי שמעון בן עזאי רמי כתיב ועש אלהים את שני המאורות הגדולים וכתיב ואת המאור הקטן, אמרה ירח לפני הקב"ה רבונו של עולם אפשר לשני מלכים שישתמשו בכתר אחד א"ל הקב"ה לכי מעטי את עצמך. ובסוד העניין, נרמזה בו התכלית לתת מקום לבחירת האדם ולעבודתו, ולתת בידי האדם את היכולת לתקן בעולם מה שהיה לכתחילה יכול להיעשות רק בידי הבורא יתברך³⁴².

מלאך, מלאכים = הם הנבראים הרוחניים העליונים ברצון הבורא יתברך ע"י ייחוד עליון, על מנת להנהיג על ידם את העולם הזה³⁴³.

³³⁹ ע"ח שער מולי"מ פ"ב דף לא ע"ב.

³⁴⁰ עיין לקמן בפרק הטבלאות.

³⁴¹ ילק"ש בראשית פ"א רמז ח'.

³⁴² ע"ח שער כסא הכבוד פ"ב, ושם שער מיעוט הירח פ"ב. שער ההקדמות סוד מיעוט הירח עמ' שסט. מפתחות החכמה בערכו עמ' סט.

³⁴³ שער הפסוקים דף יא ע"ב. מפתחות החכמה בערכו עמ' עא-עב.

מלכות = הספירה התחתונה מעשר הספירות, הממצעת בין הספירות של עולם אחד לבין העולם שלמטה ממנו. המלכות היא המקבלת את שפע האור הבא מכל ט' הספירות שלמעלה ממנה, ומשפיעה אותו בצמצום נכון למקבל, כעין רחם הנקבה. המלכות - היא הייתה תחלה נקודה נעלמת בת"ת, ואחר כך ממציאיות ת"ת ובחינת שלו נתקן שיעור קומתה³⁴⁴. המלכות - נקראת מלכות אספקלריא שאינה מאירה דלית לה מגרמה כלום, כי לא השאיר בה שום רושם, אך מן הרשימו שנשאר ביסוד לבדו מאיר ג"כ אליה³⁴⁵. דע, כי המלכות אינה נבנית אלא מן השמאל שהוא עיטרא דגבורה ואין לה חלק בקו ימין כלל אם לא בעת הזיווג³⁴⁶. מלכות עולם העליון נעשית היא עצמה בחינת העתיק של עולם שלמטה ממנו³⁴⁷. ע"ע ערך נקבה.

מלכים = רמז לשבע הספירות הקדמאיות שנפלו ונשברו ונתקנו כמבואר, ונרמזו בסוד הכתוב בבראשית פרק לו פסוקים לא-טל. ביאור המונחים: מלכים - הם אורות המלכות ביי"ס הקדמאיות, שהם הבחינות התחתונות בכל הי"ס והם דינים. ארץ אדום - הוא כינוי לבחינת הבינה כאשר המלכות נכללת בה. שבירה - היא כאשר הכלי אינו יכול לקבל את האור וע"כ הכלי נדחה, ובכלים הללו הייתה הדחייה נפילה לקל. מיתה - היא כאשר אור האצילות מסתלק מהכלי. רק קבלה מאור החכמה מעניקה חיים לכלי. אולם, האור הסתיים באצילות, והכלים של הי"ס לא יכלו לקבל מאור החכמה. לכן הכלים נפלו לעולמות התחתונים מהאצילות, הם עולמות ביי"ע, וההתנתקות של הי"ס מהאור היא עבורם מיתה.

מלכים: סדר ז' המלכים - נבאר תחלה סדר ז' מלכים אלו, כי הנה הם מהדעת ולמטה. דעת א', חסד ב', גבורה ג', ת"ת ד', נ"ה הם תרי פלגי גופא והם ה', יסוד ו', מלכות ז'... ודע כי כל אלו הם עניין המלכים הנזכר בפרשת וישלח ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום, וזה פרטן. בלע בן בעור - זה דעת. יובב - הוא חסד. חשם - הוא גבורה. הדד בן בוד - הוא התפארת. ושמלה ממשרקה ובעל חנן בן עכבור - הם נצח הוד. שאול מרחובות הנהר - הוא יסוד. וזה שנאמר בשאול והנה הוא נחבא אל הכלים פי' כאשר נשברו אלו המלכים. כל האורות נסתלקו מתוכם ונשאר מאנין תבירין ולא נשאר בהם רק בחינת רפ"ח ניצוצין. ואמנם בכלי של היסוד נשאר אור אחד זולת הרפ"ח ניצוצין כדי להחיות את כלי המלכות³⁴⁸.

מלכים: מהות המלכים - [שבעה מלכים] כולם הם דינים קשין תקיפין, אשר מסיגים יצאו הקלי' וזה ע"י מיתתן ונפילתן... כי השבעה תחתונות בהכרח הם יותר דינים מהג"ר, כי כל מה שהדבר מתעלה למעלה אין הדינים ניכרים ומתגלים בו והם רחמים. ולכן בהיגלות בהם הדינים להיותם תחתונות, לא יכלו למסבל האור הגדול של הרחמים ונשברו. ועיקר הטעם

³⁴⁴ ע"ח ח"יב שער הנסירה פ"א דף כא ע"א.

³⁴⁵ ע"ח שער ה' פ"ו מ"ית.

³⁴⁶ שעה"כ כוונת ק"ש דרוש ז' דף כו ע"א.

³⁴⁷ מבויש ש"ג ח"א פ"א דף חי ע"א.

³⁴⁸ ע"ח שער דרושי הנקודות פ"ד דף לח ע"ב.

הוא היות סיגים מעורבים בהם והם הגורמים הפירוד עד אחר התיקון, שאז נתבררו מהסיגים והקלי' ואז נתחברו³⁴⁹.

מלכים: סיבת השבירה - מעיקרא היו העשר עצמות פשוט, והיו כלולים מי' ולא ניכרת בהם. והג"ר שהיו רחמים, היו יכולין לקבל אור הא"ס. וכשהיה מגיע אל הוי' נקודות היו מתבטלות ואלו הם המלכים שמתו לפי שהם דין והאור שבא הוא רחמים ולא היו יכולין לקבלו וכיון שלא קבלו החיות מתו לכן הוצרך לתקן שנעשו כלים אל הכתר³⁵⁰. אורות אלו השבעה מלכים שהם זוי"ן, היו נכללים עם הבניה בכלי שלה. וכאשר יצאו אלו האורות השבעה ליכנס בכליהם, אז הוא עניין המלוכה כמלך היושב על כיסאו. ואח"כ היו מתים ונופלים מכיסאותיהם³⁵¹.

מלכים: טעם השבירה - שמעתי פעם ממורי ז"ל, כי טעם מיתת שבעת המלכים האלו היה כי הענפים לבד יצאו אך שורשיהם נשארו בפנים, ולכן לא היה כח בענפים לקבל האור ולכן מתו. וכאשר רצה המאציל העליון לתקנם, החזירם לשורשיהם שנשארו בפנים וע"י כך נתקנו... נבאר למה פגם השבעה מלכים נקרא מיתה ממש, ופגם הג"ר אינו כך. וביאור טעם זה הוא, כי השבעה מלכים תחתונים היה בהם מיתה גמורה כאדם הנפטר מהעולם שרוחו תשוב אל האלהים אשר נתנה והגוף שאין בו כח עוד לכלוא את הרוח ולהעמידו כלוא בתוכו מת ושב אל העפר אשר למטה. ולכן גם באלו המלכים שהכלים שלהם לא יכלו לסבול את

האור הגדול, מתו וירדו אל העפר הוא עולם הבריאה³⁵². ומו"ר חכם יהודה פתיה זיע"א ביאר היטב שהייתה השבירה בז"א דא"ק בשני ביאורים: השבירה היא בכח"ב שלא נתקנו עדיין כפרצופים, אי נמי השבירה היא בז"ת שלא נתקנו עדיין בי"ס שלהם. עיין ביין-הרקח על האדרא זוטא דף רצב ע"א אות י"ד.

מלכים: מקום השבירה - בג' ראשונות לא הייתה השבירה אלא רק בוי"ק, אלו הג' בחינות היו מתפשטין בבחינת קוין.. וכולן קשורין זה בזה דרך קוין. אבל אלו הוי' חלקים נקודות של ז"א, יצאו נפרדות זו מזו שלא כדרך קוין, רק זה על גב זה נפרדות ולא מקושרות יחד.. כי לא היה בהם יחוד והתקשרות ואחדות.. ולכן לא יוכלו לסבול אלו הכלים שלהם בחינת האורות ומתו³⁵³. [ברישא] עתיק לא היה בו שום בחינת מלכים שמתו כמבואר אצלנו, אך מאריך אנפין ולמטה היה בו בירור ז' מלכים³⁵⁴. מאריך ולמטה - בחינת אלו המלכים היו באריך אפין, ובאבא ואימא, ובז"א, ונוקבא. והרי הם ארבעה מיני מלכים אשר כנגדם תקנו ד' פעמים תחיית המתים בברכת אתה גבור³⁵⁵.

מלכים: ערך השבירה - דע כי אלו המלכים דנחתו לתתא ומיתו הנה ירד עמה כח חיות להחיות רפ"ח ניצוצין לעת התחייה והוא בערך דורמיטא שיש באדם ולא יותר מזה אבל לא מתו לגמרי³⁵⁶.

³⁴⁹ מבוי"ש ש"ב ח"ג פ"ח דף טו ע"ב.

³⁵⁰ ע"ח שער המלכים פ"ו דף נג ע"ב.

³⁵¹ מבוי"ש ש"ב ח"ב פ"ג דף ו' ע"ב.

³⁵² מבוי"ש ש"ב ח"ב פ"ג דף ו' ע"ב. ע"ח שער ט' דף מא ע"א. שער מאמ"ר דף מד ע"ב.

³⁵³ ע"ח שער המלכים פ"ה דף נב ע"ב.

³⁵⁴ ע"ח שער א"א פ"ח דף סה ע"ב.

³⁵⁵ שער מאמ"ר דף מה ע"ב. ועי' במבוי"ש ש"ב ח"ג פ"ו דף יד ע"ב.

³⁵⁶ ע"ח שער המלכים פ"ד דף נא ע"ב.

מלכים: תכלית סוד השבירה - והנה הטעם לזה שלא יצאו ע"ד התיקון ולא יצטרכו לשבירי ואח"כ יהי התיקון. הסבה לזה כי תכלי הכוונה הייתה להוציא ולעשות בחינת קליפות החיצונים כי הם צריכות בעולם לתת שכר טוב לצדיקים ולהעניש לרשעים שהיה עתיד לברוא אח"כ ועל-כן יצאו הנקודות הנ"ל בלתי תיקון כדי שהכלים שלהם לא יוכלו לסבול את האור וישברו ושבירתן זו היא טהרתן כי אז נתבררו הזוהמא והסיגים שבהם ונעשו קליפות הם הטומאות כאשר היה בדעתו יתברך ואח"כ חזר לתקנם והקדושה שבאותן כלים נתעלו למעלה ע"י התיקון אך לא הובררה הקדושה לגמרי.³⁵⁷

מלכים: תיקון נפילת המלכים - נתבאר לעיל כי כל הפגם והשבירה והמיתה שאירע לאלו המלכים הייתה לסבת הפירוד אשר ביניהן שיצאו זה על גב זה שלא כדרך קוין... ונמצא כי בחינת התיקון הוא כדי לחברם עד שיהיו בבחינת קוין מאירין זה בזה, וע"י זה יהיה להם תיקון. והבן מאד עניין קוין מה עניינם ואיך זה עיקר התיקון.³⁵⁸ והנה כאשר עלה ברצון המאציל להחיות את המתים ולתקן את המלכים האלו הנשברים והנפולים בעולם הבריאה גזר והעלה מ"ן מתתא לעילא וע"י כך היה זיווג עליון דחוי"ב דא"ק פנימי והוציא שם מ"ה החדש ונתקנו המלכים... כי זו אורות של מלכים דב"ן נתעלו ונתכללו ונתלבשו בגי קוי חוי"ב וכתר שנתפשטו עד סוף המקום הנ"ל שהם חגי"ת והנה עתה חזר התפשטות הנ"ל להיאסף למעלה וחזר להיות כבראשונה.³⁵⁹ נמצא כללות כל הדברים, כי כל ד' עולמות אבי"ע וכל הפרטים שבהם הם בירור אלו הז' מלכים. ועניין זה הוא שורש לכל הידיעה הזאת של חכמת האמת וזכור זה.³⁶⁰

מלכים: זמן התיקון השלם - כל הז' מלכים.. אינם מתבררים עד ביאת המשיח.³⁶¹

מ"ן = ל' מ"ן נוקבין. הם הרצון לקבל המתברר ועולה מעבודת התחתונים. יסוד המ"ד הוא באותם ניצוצות גבורה שנפלו עם הכלים במיתת המלכים, מאותם ניצוצות השייכים אל הנוק' דז"א. ניצוצות אלו הן הן נשמות בני אדם, וכאשר הן ניצוצות אינן שלימות, ורק ע"י הבירור של מ"ן המתברר ועולה מעבודת האדם בכלל והצדיקים בפרט הם נשלמות.³⁶² מ"ן הם מן המלכים דמיתו שבעשייה, והם נתונים תוך קלי' נגה דעשייה וקרובים אליה, וכן מלכים מיצירה קרובים אל הקלי' נוגה דיצירה. וכן בבריאה והנה יש שם ב"ן בעשייה והוא המברר בירורי המלכים דעשייה.³⁶³ העלאת מ"ן הם הנקרא עיבור ב' וע"י העלאת מ"ן דזו"ן נמשכין להם המוחין.³⁶⁴ העולה לנו מכל זה כי עניין בחינת מ"ן הם הנשמות הקדושות ממש הם עצמם אשר תוך מלכים אלו שצריך לבררם מששם ולהעלותן בבחינת מ"ן למעלה ואז יתחברו עימהם מ"ד ע"י הזיווג זכר ונקבה ומב' בחינת אלו נוצרים ונבראים הנשמות... שאי אפשר להתברר מ"ן דנוקבא דז"א, אלא ע"י התחתונים.³⁶⁵

³⁵⁷ ע"ח שער המלכים פ"ד דף נב ע"א.

³⁵⁸ ע"ח שער אני"ך פ"א דף צ' ע"א.

³⁵⁹ ע"ח שער התיקון פ"א דף מז ע"א. וע"ח שער המלכים פ"ה דף נא ע"ב.

³⁶⁰ ע"ח ח"יב שער מ"ן ומ"ד דרוש ד' דף סח ע"ב.

³⁶¹ ע"ח שער אני"ך פ"ו דף צג ע"א.

³⁶² מפתחות החכמה עמ' ס'.

³⁶³ ע"ח ח"יב שער מ"ן ומ"ד דרוש יא, כלל ז', דף עו ע"א.

³⁶⁴ ע"ח ח"יב שער הנסירה פ"ג דף כא.

³⁶⁵ ע"ח ח"יב שער מ"ן ומ"ד דרוש א' דף סה ע"א.

מנחל בדרך ישתה = כי הת"ת כשנאצל לא היה רק מציאות ו' ונקרא ו"ק מחסד עד יסוד ולא היה בו ראש וזה סוד ו' שבתוך ה' בבינה שאין לה ראש. ואמנם אחר שיצא לחוץ אז נעשה לו ראש, וזה סוד מנחל בדרך ישתה. כי מנחל יסוד בינה ישתה הת"ת בהיותו בדרך פירש אחר שיצא ממנה ואז נקרא ירים ראש³⁶⁶.

מסך = הם ב' דברים, צמצום האור למעלה שיוכל האצילות לקבל האור שלו, ועניין הפרסא היה כדי שיוכל גם הבריאה לקבל אורו³⁶⁷. בין הבריאה לאצילות יש מסך ופרסה. אכן מן האצילות למה שלמעלה ממנו אין צריך מסך ממש רק ריחוק מקום בלבד שהוא הצמצום³⁶⁸. מסך, שיש בין אצילות לבריאה, ובין בריאה ליצירה, ובין יצירה לעשייה³⁶⁹.

מצח = הוא סוד התיקון הנעשה ע"י מצח א"א, כדי להגביר הטבה על המשפט, ולהשפיע חסד אע"פ שהדין אינו נותן כך. וזו פעולת מצח הרצון שבא"א, לזכך את הדינים שבז"א³⁷⁰. אור מ"ה החדש היוצא מן המצח... הוא הנקרא מצח הרצון³⁷¹. המצח נקרא רצון. והנה לא המצח עצמו נקרא רצון כי אם החסד שבמצח³⁷².

מצפ"ץ = הוא חלוף שם הוי"ה בסדר אותיות אתב"ש, הוא ממוצע בד"ן³⁷³.

מ"ק = ר"ת מלכין קדמאין. הם סוד ז' הספירות התחתונות של עשר הנקודות שיצאו מעיני א"יק בתור שורשם של עשר הספירות. הם הרמוזים בתורה בבראשית פרשת וישלח במלכי אדום, ואמנם נזכרו שם ח' מלכים מבלע ועד הדר אבל הדר אינו מכללם ולכן לא נזכרה בו מיתה³⁷⁴.

מקבל ומאציל = החשק במקבלים לרדוף ולהדבק במאצילים ורוצים להתקרב ולקבל מהם³⁷⁵.

מקיף = עניין המקיפים של האצילות דע כי ראשונה יצא מן הא"ס אור גדול ונחלק לשנים, חלק א' נכנס בסוד (אור) פנימי ומה שלא היה יכול להיכנס ולהצטמצם לרוב גדלו נשאר בחוץ בסוד אור מקיף... ואמנם האור שנכנס בסוד אור פנימי גם הוא אין יכולת בכתר לסבול את כולו, ולכן חלק אחד ממנו נשאר עומד בפנימיות של הכתר, וחלק אחר יוצא

³⁶⁶ ע"ח ח"ב שער העיבורים פ"ד דף יט ע"ב.

³⁶⁷ ע"ח שער דרושי הנקודות פ"ב דף לו ע"א.

³⁶⁸ מבוי"ש ש"ב ח"א פ"ב דף ג' ע"ב.

³⁶⁹ ע"ח ח"ב שער דרושי אבי"ע פ"ד דף צב ע"ב.

³⁷⁰ מפתחות החכמה עמ' קמט-קן.

³⁷¹ שער ההקדמות דרוש א' בתקון המלכים דף כח ע"ב.

³⁷² קו"ב דף כג ע"ב.

³⁷³ שעה"כ דרוש א' תפ"ש דף חי ע"א.

³⁷⁴ עיין לעיל ערך מלכים. מפתחות החכמה בערכו מעמ' עד.

³⁷⁵ ע"ח שער העקודים פ"ו דף כח ע"ב.

ממנו מלמטה למעלה אחר שנכנס ונתפשט בתוכו חוזר לעלות ויוצא דרך השערות, ואלו הם סוד בחינת השערות אשר בראש שהם צינורות והמשכות של זה האור היוצא, ובצאתו מן השערות מסופי קצוותיהם שהם סופי צינורותיהם אז הוא בחינת אור מקיף עולה ממטה למעלה ונקרא אור החוזר. הרי נתבאר ב' מיני אורות מקיפים, א' אור ישר וא' אור חוזר, אלא שהאור הישר הוא כולל לכל האצילות (כולו) ומקיף כולו, אמנם אור המקיף החוזר הוא מקיף אל פרטי הכתר לבדו ולא אל שאר האצילות³⁷⁶.

מקיף חוזר = היא בחינת החיה מחלקי נרנח"י הנכנסת לכלי, אך מאחר ואיננה מוצאת מקום להתלבש כי יש בכלי מקום רק לג' חלקי נר"ן, על כן היא יוצאת דרך השער באור חוזר מתתא לעילא ושבה ומתפשטת מעילא לתתא ומקיפה.

מקיף ישר = בחינת היחידה מחלקי הנרנח"י שאיננה נכנסת מלכתחילה לכלי, לגודל הארתה, והיא מקיפה על הכלי מבחוץ.

מרחפ"ת = הוא מדת הדין הנקרא רוח אלהים המרחף על מדת החסד הנקרא מים כנודע, שהעולם בתחילה נברא בדין³⁷⁷.

מרכבה = מל' הרכבה, ופי' התגלות אור אין סוף ברצונו ומחשבתו כמי שרוכב ומקיף ומנהיג את הנאצלים. המרכבה היא סדר מחשבת הבורא יתברך בבריאת והנהגת עולמו, והיא רק בתור ציור לצורה שבה הנביאים יכלו להשיג ולהבין את דרכי הנהגת הבורא³⁷⁸.

משל למלך שזרק יהלומיו לחול = מרגלא בפי מו"ר הרב מרדכי יצחקי שליט"א להמשיל את ערך התיקון במשל למלך שזרק יהלומיו לחול, ובקש מעבדיו לנקותם ולהעלותם אליו. וזהו נפילת האורות העליונים וזו עבודת היהודי לתקן ולהעלותם בכוונת הייחוד העליון³⁷⁹.

מתקלא = משקל, היינו שהוא מאוזן ויציב בשיקול ודעת, והיא בחינת הדעת שהיא מכריעה בשיקול ודעת ומאזנת בין חכמה לבונה³⁸⁰. המתקלא, היא השורש לכל התיקונים הרחוניים בעולם, והיא המשקל והמידה שהכין הבורא ב"ה להתפשטות רצונו בחסד על מנת לביא את העולם לידי תיקון ושלמות. שורש המתקלא עליון ונורא מאוד בחו"ג דרדל"א, ופעולתו היא בחיבור מ"ה בב"ן³⁸¹.

נ

³⁷⁶ ע"ח ח"יב שער המקיפין פ"א דף קא ע"ב.

³⁷⁷ שעה"פ בראשית דף א' ע"א.

³⁷⁸ מפתחות החכמה בערכו עמ' עז.

³⁷⁹ רמז הזכירו בעת הלימוד כי יהלומים בגי' הוי"ה ואדנות.

³⁸⁰ זוהר תרומה דף קע"ו ע"ב ד"ה עד לא הוי מתקלא.

³⁸¹ מפתחות החכמה בערכו עמ' עז-עח.

נה"י = ר"ת נצח, הוד יסוד. הם ג' הספירות האחרונות מעשר הספירות, לפני המלכות. אמנם, כל פרצוף כלול מ"י"ס, אך הנה"י נקראים "לבר מגופא", מחוץ לגוף, בתור תוספת ולא מעיקר בנין הגוף. הטעם לכך הוא ממה שא"א מלביש לעתיק יומין בכל הספירות שלו, עד שכל ספירות עתיק מגיעים לתפארת של א"א. ולכן, הנה"י דא"א אין להם מקום לסמוך את עצמן בעתיק, וכך השתלשל לכל הפרצופים שמתחת לא"א שהנה"י נותרים מחוץ לגוף, במובן שהם מתלבשים אלא הם תלויים ועומדים בהארה היוצאת מהפרצוף המתלבש ומאיר גם בהם. ומ"מ, הם הדרגה שבה משתלשל אור החג"ת לפני הגיעו אל המלכות לצאת ולהתגלות בפועל הנהגת העולם.³⁸²

נהירין וניצוצין = נהירין הוא אור ישר המאיר מעילא לתתא והוא סוד מייך דוכרין, וניצוצין הוא אור חוזר מתתא לעילא והוא סוד מייך נוקבין.³⁸³

נוצר ונקה = הם תיקון שמיני [נוצר חסד] והתיקון השלש-עשרה [ונקה] שבי"ג תיקוני הדיקנא של א"א. ראה בערכו, תיקון ח' ותיקון י"ג.

נוקבא, נקבה = ל' נקב ה'. המלכות היא המלכות הספירה התחתונה מעשר ספירות המקבלת את האורות דרך נקב,³⁸⁴ והיא כוח מציאות התחתונים עד כדי נתינת מקום אפילו לרע.³⁸⁵ כאשר האור עובר דרך מחיצה שנוקבת האור ויוצא דרך המחיצה.. נקרא נקבות, כי הוא יוצא דרך נקבים³⁸⁶. אי אפשר שהנוקבא תצא אלא בקו אמצעי דז"א. האומנם יש לה מקומות רבים לצאת, וכולם בקו האמצעי, שהוא או בסוד העטרה של היסוד, או ביסוד או בת"ת או בדעת, וכמו שנבארם³⁸⁷. נוקבא – היא תמיד דינים, והוא לפי ששורשה הוא בחינת המלכים שמתו שע"י כך נקראו מלכים מלשון מלכות³⁸⁸. תחילה הייתה הנקבה דבוקה באחוריו, יען הכלים שלה עדיין קטנים בבחינת עיבור. ואח"כ נתפשט בבחינת יניקה, ואח"כ בבחינת גדלות... ואחר כך ננסרה ומסתלק הרוחניות שלה מתוך ז"א, וע"י זה אין ההתדבקות כנ"ל ונפרדין. ואז נהפכין פ"פ, והם שוין. ושניהן ביחד מלבישין...³⁸⁹. וזאת לדעת, כי חלילה וחס, אין חסרון מפאת המאציל יתברך לעולם, אלא רק מצד הנבראים המקבלים ממנו. ואע"פ שנראה מחד כי יש בנזק' פתיחות במה שהיא תחתונה, מ"מ מאידך יש בה שבח ועילוי במה שרק על ידה מתגלה בפועל רצונו יתברך. ואפילו במה שהיא נותנת מקום לרע, הרי זה לתכלית שמתוך החושך יתגלה האור ככתוב כי אשב בחושך ה' אור לך.³⁹⁰

³⁸² מבו"ש ש"ג ח"ב פ"ב. מפתחות החכמה בערכו עמ' פח.

³⁸³ מהרח"ו בהקד' לספר ארבע מאות שקל כסף דף א'.

³⁸⁴ ע"ח ח"ב שער מ"ן ומ"ד דרוש י"ג דף עז ע"ב. ספר הגלגולים פרק כ"ד. ועיין ערך נקבה.

³⁸⁵ מפתחות החכמה בערכו עמ' עט.

³⁸⁶ ע"ח ח"ב שער מ"ן ומ"ד דרוש י"ג דף עז ע"ב. ספר הגלגולים פרק כ"ד.

³⁸⁷ שער ההקדמות דרוש א' מדרושי פרי רחל דף עט ע"ב.

³⁸⁸ ע"ח שער התיקון פ"ג דף מט ע"א. ע"ח שער עתיק פ"ב דף נו ע"א.

³⁸⁹ ע"ח ח"ב שער תיקון הנוקי' פ"ב כלל י"ד דף מז ע"א.

³⁹⁰ מפתחות החכמה בערכו עמ' עח-פג.

נוקבא דפרדשקא = נקב החוטם, והוא תיקון שביעי מז' תיקוני ראש א"א, והוא חוטמא דא"א³⁹¹.

נימין = נימה, ל' שערה אחת. נימין הם שערות בודדות, והן רמז למעברים רוחניים צרים ודקים. רוצה לומר כי הנה האור העליון רב ועצום הוא מאוד ואין בנו כח לקבלו ולסבלו. ולכך הוצרך בחינת הפרצופים, שע"י היות האור נמשך ע"י מסכים רבים זה על גב זה, וכן דרך צינורות צרים ודקים שהם בחינת כל מיני שערות ונימין שנתבארו באדרות, הנה על ידי זה יתמעט האור, ויהיה כח בתחתונים לסבלו³⁹². ע"ע ערך שערות.

ניצוצות = ל' חלקים קטנים מהאש, מהאור. הם חלקי האורות העליונים מהאור הכללי של עולם הנקודים, שירדו עם הכלים השבורים במיתת המלכים. והיינו, שבמיתת המלכים לא ירדו עצמות אורות ד' שמות עסמ"ב הפשוט שבהם אלא רק המילוי שלהם, והמילוי שלהם הוא סוד הניצוצות הללו כחלק מהאור הכללי שלהם³⁹³. בתור רשימו של אורות הנקודים אחר הסתלקותם מהכלים שנשברו, הם נחלקו לשני סוגים, א' אור ישר – הוא אור זך שנשאר באצילות, ומכונה בשם כללי אורות. ב' אור חוזר – הוא אור עב שירד עם הכלים לב"ע, והוא המכונה דרך כלל ניצוצין. תכליתם של הניצוצין היא לקיים את הכלים של הנקודים בכל זמן סילוק האורות מהם, מהעת שנפלו במיתת המלכים ועד שובם לחיות בסוד התיקון השלם³⁹⁴.

נסירה = ל' הפרדה, והיא הפרדה של הנוקבא שהייתה דבוקה באחורי פרצוף ז"א, ועתה בנסירה היא הופרדה מז"א לצורך התעלותה, על מנת לעשותה פרצוף בפני עצמה. וזש"ה ויקח אחת מצלעותיו פי' שנסרו. ומ"ש ויביאה אל האדם, הוא ז"א. שתחלה בהיותה אחורי ז"א היא יונקת ממנו, ואז נעשין הכלים שלה כולם ע"י האור של ז"א היוצא לאחור. ועתה ה' אלהים, שהוא או"א, לקחו הכלים שלה שהיו מאחור ועשאוהו פרצוף שלם כמו הז"א. ואח"כ ויביאה אל האדם פב"פ. וכשחטא אדה"ר חזרה לאחורי ז"א. גם עתה אחר החורבן היא באחור ז"א כל ימי החול, חוץ משבת שאז עולה פב"פ. אך על ידי תפילתנו אנו מחזירין אותה פב"פ מהחזרה ולמטה ואפ"י בחול בסוד מלך עוזר ומושיע ומגן כמבואר³⁹⁵.

נעוץ סופן בתחילתו ותחילתו בסופן = ראה לעיל ערך אור ישר ואור חוזר³⁹⁶.

נפש = בחינה רוחנית מחמשת חלקי נרנח"י, והיא הבחינה התחתונה באדם. הנה נודע כי כשנולד אדם אינם באים עמו נר"ן, אלא בחינת נפש לבד, וזהו אחר שנולד³⁹⁷. דע, כי כל

³⁹¹ מבו"ש שער ח' ח"ב פ"ג דף כב ע"ב.

³⁹² שער מאמ"ר דף מא ע"ב.

³⁹³ מבו"ש ש"ג ח"ב פ"ו, ועוד שם ש"ב ח"ב פ"ט.

³⁹⁴ מפתחות החכמה בערכו עמי פג-פח.

³⁹⁵ ע"ח ח"ב שער הנסירה פ"א דף כ' ע"א. מפתחות החכמה בערכו עמי פה-פח.

³⁹⁶ ע"ח ח"ב שער מ"ן ומ"ד דרוש טו דף עח ע"א.

³⁹⁷ זוהר הרקיע וישלח דף מד ע"ב.

הנפשות הם מעולם העשיה בלבד, וכל הרוחות הם מעולם היצירה, וכל הנשמות הם מעולם הבריאה. אמנם רוב בני אדם, אין להם כל החמשה חלקים, הנקראים נר"ן וכו', רק חלק הנפש בלבד, אשר היא מן העשיה. אבל גם בזה יש מדרגות רבות, והוא, כי הנה העשיה עצמה, נחלקת לחמשה פרצופים, הנקראים א"א, ואו"א, וזו"ן. והנה האדם טרם שיזכה להשיג רוחו, אשר מעולם היצירה, צריך שיהיה שלם בכל חמשה פרצופי נפש העשיה³⁹⁸. יש לאדם חמשה מיני נפשות, כידוע, נפש הצומחות וכו'. הארבעה נמצאים אפילו באומות העולם, אבל נפש החמישית שהיא נפש השכלית, לא זכו בה כי אם ישראל לבד³⁹⁹. ראה עוד ערך לבושי הנפש, וזיכוד הנפש.

נצח = ספירה מג' תחתונות נה"י שלפני המלכות. איננה ספירה משפיעה אלא רק ככוח ממשיך בקו החסד לאור הבא מהמשפיע אל המקבל, כעין מידה הבאה להתגבר על מניעות בדרך ההשפעה.

נצח והוד = הן שתי ספירות מעשר הספירות, מתחת לספירת התפארת ולפני ספירת היסוד. נצח והוד – הם בחינת דינים בכל מקום⁴⁰⁰. ספירת הנצח של א"א ושל או"א ושל ז"א כולם, הם יותר קצרות משיעור ספירת ההוד שבהם. כי ספירת ההוד מתפשטת למטה מן הנצח, ונמצאת ספירת הנצח הקצרה, שהיא גבוהה יותר למעלה מספירת ההוד. וטעם הדבר הוא במה שנודע, כי הנצח הוא בסוד התפארת, וההוד בסוד המלכות⁴⁰¹.

נקבים, נקבי העיניים ונקבי אח"פ = הם ארבע בחינות של אורות עליונים מאוד של נקבי העיניים, נקבי האוזן, נקבי החוטם ונקבי הפה. רמז לשורש הנוק' הגנוז בראש. נקבי עיניים הם מיוחדים לעצמם, מפני שהחכמה מכונה עיניים, וע"י עליית ה"ת בעיניים נעשית נוק' גם בחכמה. אבל נקבי אח"פ נתגלו ע"י עליית המלכות בצמצום ב'. כי לפני עליית המלכות שבכל ספירה היה רק נקב אחד בפה, אבל לאחר שהמלכות עלתה בכל ספירה עד ספירת החכמה, היא עשתה בהם נקבים בחוטם, אוזן, עיניים. ודע, כי מאדם קדמון משתלשל עולם שנקרא אוזן חוטם פה, ומהם משתלשל העולם עקודים... הנה אח"פ הנ"ל מפורש בע"ח ריש שער אח"פ, שהוא רק לשבר את האוזן ע"ש. וכתב - שא"ק הוא הנהגה הנצחית שאחר זמן המעשה, ואורות אח"פ הם הנהגה של שלשת אלפים שיהיה אחר אלף השביעי, ועולם העקודים הוא הנהגה שיהיה באלף השביעי, וכו' עיי"ש⁴⁰².

נקודה וספירה ופרצוף = הבן היטב ג' חלוקות אלו, נקודה וספירה ופרצוף. כי נקודה - היא עשייה שבספירה. וספירה - היא בחינת הספירה שלימה מאבי"ע שבה. ופרצוף - הוא קשר יי"ס⁴⁰³.

³⁹⁸ שער הגלגולים הקד' א' דף ב'.

³⁹⁹ ספר הליקוטים קדושים סי' י"ז דף מח ע"א.

⁴⁰⁰ שער מאמ"ר אדר"ז דף נו ע"ב.

⁴⁰¹ שער מאמ"ר אדר"ז דף נט ע"ב. ע"ח ח"ב שער הנסירה פ"ז דף כד ע"ב.

⁴⁰² הקדמה לעץ חיים "הודעה ואזהרה" עיי"ש.

⁴⁰³ ע"ח ח"ב שער הפרצופים דרוש ז' דף לב ע"א.

נקודים = ל' נקודות. פירוש, היו כלים האלו היו קטנים ונקרא נקודות, כי לא היה כל כלי וכלי מהם גדול כדי שיוכלו כל העשר חלקי האור הנקודה ההיא להתפשט לתוכו⁴⁰⁴. עולם הנקודים הם בחינת אורות היוצאין דרך נקבי העיניים דא"ק לאחר שנשלם עולם העקודים⁴⁰⁵. נקודים הוא ב"ן, וברודים הוא מ"ה וב"ן יחד, ואמנם לא יכלו להתתקן לגמרי, עד ביאת משיח... כי לא יכלו בחינות ב"ן להתברר לגמרי כל חלוקותיהן שבכל בחינה ובחינה.. וזה יושלם לעתיד לבוא במהרה בימנו אמן⁴⁰⁶.

נ"ד = ר"ת נפש רוח. כמו שהנר הוא חיבור הפתילה והשמן בכלי ההוא, ואז דולק ואם לאו אינו דולק, כן הנשמה לא תוכל להאיר כי אם ע"י הרוח⁴⁰⁷.

נר"ן = הם שלש בחינות רוחניות שבאדם, נפש רוח ונשמה. צריך אתה לדעת כי יש לאדם נר"ן ח"י, הנפש מושבה בכבד. והרוח בלב. והנשמה במוח⁴⁰⁸. בסדר כניסת הנר"ן באדם בתחילת גלגוליהם בפעם הראשונה החדשה, כמו שיתבאר בע"ה. הנה בעת שנולד גוף האדם ויוצא לאוויר העולם, נכנסת בו הנפש שלו, ואם יוכשרו מעשיו, יזכה ויכנס בו הרוח בתשלום שנת השלש עשרה שאז נקרא איש גמור כנודע. ואם יוכשרו עוד מעשיו מאז ואילך, נכנסת בו הנשמה בתשלום שנת העשרים, כנזכר בסבא דמשפטים. אבל אם לא תקן את הרוח לגמרי, לא תכנס בו הנשמה, ויהיו בו נו"ר בלבד. וכן אם לא תקן את הנפש לגמרי, אין בו רק נפש בלבד, וישאר מבלי רוח ונשמה, וישארו הרוח והנשמה באתר ידוע לקב"ה⁴⁰⁹. דע, כי האדם מתעסק בעשיית המצוות לבד, הנה הוא זוכה אל הנפש הנקרא עשייה ולא יותר... ואם ישתדל עוד האדם הזה, לעסוק גם בתורה, ולומד והוגה ושונה בה תמיד בתורה שבע"פ, ועוסק תמיד לשמה בה, אז יזכה גם אל הרוח שהוא מן יצירה... ואם ישתדל עוד האדם הזה, ויעסוק בחכמה הנעלמת, ובסודות התורה, אז יזכה גם אל הנשמה, שהיא מן הבריאה, ותאיר הנשמה ברוח שבו, ותוסיף מעלה על מעלתו, וחכמה על חכמתו. ואז נקרא אדם שלם, אשר עליו נאמר, ויברא אלהים את האדם בצלמו⁴¹⁰.

נרנח"י = חמש בחינות והם כלים לעשר ספירות, המקבילות לחמשה פרצופים, בסדר הזה, נפש – מלכות, רוח – ו"ק, נשמה – בינה, חיה – חכמה, יחידה – כתר. ע"פ הגהת השמ"ש למדנו שיש להבדיל בין נרנח"י דכללות, לבין נרנח"י דפרטות השיך לכל בחינה ובחינה⁴¹¹. כי נרנח"י דכללות מתלבשים כולם בכלים שלהם, שהם עבגע"מ (עור, בשר, גידין, עצמות, מיח שבעצמות). אבל בנרנח"י בפרטות, רק הנר"ן בלבד מתלבשים בג' כלים והחיה ויחידה

⁴⁰⁴ ע"ח ח"יב שער תיקון הנוקבא פ"ב כלל ט' דף מו.

⁴⁰⁵ ע"ח שער דרושי הנקודות פ"א דף לד ע"א.

⁴⁰⁶ ע"ח שער שבירת הכלים פ"ו דף מו ע"א.

⁴⁰⁷ זוהר הרקיע משפטים דף צד ע"ב.

⁴⁰⁸ ספר הגלגולים פרק סט.

⁴⁰⁹ שעה"ג הקדי' ב' דף ג'.

⁴¹⁰ שער הגלגולים הקדי' ח"י דף ח"י.

⁴¹¹ כגון נרנח"י דנפש, נרנח"י דרוח וכד'.

מקיפים מבחוץ⁴¹². אמרו חז"ל כי חמשה שמות יש לנפש, וזה סדרם ממטה למעלה נרנח"י..
אמנם דע כי האדם עצמו הוא הרוחניות אשר בתוך הגוף, והגוף הוא לבוש האדם ואיננו
האדם עצמו⁴¹³.

נשמה = בחינה רוחנית עליונה ונבדלת. הנשמה היא מחמשת חלקי נרנח"י, והיא בחינה
שלישית למעלה מנפש ורוח. הנשמה שורה על מוח האדם בהוא אורא דעל גבי קרומא
דמוחא⁴¹⁴. הנה, אעפ"י שלא כל אדם זוכה לחלק הנקי נשמה עכ"ז הנה יש לו חלק בנשמת
אדה"ר שהיה כולל כל הנבראים אעפ"י שהאדם הזה עדיין לא זכה אליה הוא בעצמו⁴¹⁵.
ועי' ערך שרשי הנשמה.

ס

ס"ג = מילוי שם הוי"ה בספירת הבינה במילוי יו"דין ואל"ף [יו"ד, ה"י, וא"ו, ה"י] שווה
בג"י 63. מבואר היחס בין שם ס"ג לבין שם מ"ה, לפי הנלמד בכמה מקומות שפעמים שם
ס"ג טפל לשם מ"ה, ופעמים שם ס"ג גדול משם מ"ה. וארבע תשובות התבאר – התשובה
היא כי שם מ"ה החדש הנ"ל יצא מבחינת הזיווג דע"ב וס"ג כנ"ל לכן כיון שהוא נמשך מכח
ע"ב עצמו לכן הוא גדול מס"ג. ועוד טעם אחר, כי בשם מ"ה לא היה בו מיתה ושבירה כמו
שהיה בשם ס"ג עצמו. ועוד טעם ג' והוא כי אלו בחינת נקודות לבד של ס"ג אבל המ"ה
החדש הוא כולל טנת"א כנ"ל וכיון שיש בחינת טעמים ודאי שהוא מעולה על הנקודות
דס"ג אבל לא על הטעמים דס"ג. ועוד טעם ד' כי ס"ג יש בו גרעון גדול עתה והוא כי עדיין
לא הושלם להתברר כנודע ולכן עתה מ"ה גדול ומעולה ממנו. אבל לע"ל אשר יתוקן כל
בחינת ס"ג ויחיו כל המלכים ויתבררו לגמרי בסוד בלע המוות לנצח, אז יחזור שם ס"ג
לקדמותו ולתועלתו (נ"א ולמעלתו), ושם ס"ג ישלוט ויאיר בעולם. ואז יתבטל שם מ"ה,
אשר זהו ענין חזרת העולם לתוהו ובהו, כנזכר בדרז"ל לימות המשיח, ואז יתבטל מ"ה
ואז לא יהיה רק ב' אורות של ע"ב וס"ג⁴¹⁶. ועי' ערך עסמ"ב.

ס"טרא אחרא = ראה קל"י.

ספירה = שפע רוחני עליון מאור אין סוף, והוא כח המחשבה והרצון העליונים המתגלים
ופועלים בעולמו יתברך להביא אל השלמות⁴¹⁷. המפרשים פירשו את המלה בשלושה
פירושים מרכזיים = לשון ספיר – המורה על זכות השפע הרוחני הבא ע"י הספירות, ולפי
זה הם כינוי לכלים. מספר – המורה על היות האור קצוב ומגבל לעומת אור א"ס, וגם בזה
הם כינוי לכלים. ומהרח"ו פירש לשון אור – המורה על עצמות האור הנכנס בכלים. לדעת,
כי בכל עולם יש מערכת של עשר ספירות שהם מעורבות וכלולות זו בזו, והן = כתר, חכמה,

⁴¹² ע"ח שער טנת"א פ"א דף כא ע"ב והרש"ש שער כי פרק ה' דף צח ע"א. שעה"ג הקד' א' דף ג'.

⁴¹³ שעה"ג הקד' א' דף ב'.

⁴¹⁴ מבו"ש שער ג' ח"ב פ"ג דף כג ע"א.

⁴¹⁵ שעה"כ ברכת השחר דף ב' ע"א.

⁴¹⁶ ע"ח שער התיקון פ"ג דף מט ע"א. אוצרות חיים שער הברודים.

⁴¹⁷ ראה מפתחות החכמה עמ' מד, ושם בערכו מעמ' צו.

בינה, {דעת}, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות. תפקיד הספירות להשפיע שפע רוחני עליון, אם כעצמות האור המושפע ואם ככלים לאור, כדי שהאור יושפע באותו העולם, וממנו להמשיך השפעה לעולם שלמטה ממנו. הספירות הן כמציאות קיימות מהאצילות ולמטה, באופן שבספירות התוהו הן מוצבות ב"חד סמכא" זו למטה מזו, אך מהאצילות ולמטה הם מסודרות בג' קווים של חסד דין ורחמים⁴¹⁸. צריך אני להקדים לך כלל אחד והוא עניין העשר ספירות כי לפעמים הספירות הם כדמיון מעבר בלבד אל האור הגנוז בתוכם כדמיון השמש העומד בשמים ואורו מתנוצץ ואעפ"י שאין שום מסך מבדיל בינו לבינינו עכ"ז אין ספק שיש הבדל גדול בין האור שמאיר במקומו בשמים ובין האור המגיע אלינו מחמת ריחוק המקום, ולפעמים הספירות הם באופן אחר והוא שיהיו הספירות ממש כעין מסך מבדיל אלינו בין האור העליון⁴¹⁹. הבחינה הקטנה שבכל ספירה עליונה, היא גדולה מכל מה שלמטה ממנה⁴²⁰. ראה עוד ערך העלאה.

ע

ע"ב = מילוי שם הוי"ה בספירת החכמה במילוי יו"דין [יו"ד, היי, וי"ו, הי"ן] שווה בגי' 72. וע"ע ערך עסמ"ב.

עגול, עיגול = כינוי בדרך משל בלבד למהות רוחנית שלימה. אבל באמת אין בעליונים כל יחס גשמי של צורה ולא של סימן מגביל⁴²¹.

עולם היצירה = "דע כי בעולם היצירה הקלי' שווה בשווה עם הקדושה, ולכן אפשר שיהיה זיווג. כי אלו הייתה הקלי' דבוקה לא היה אפשר להזדווג⁴²².

עולם הנקודות = עיין לעיל ערך נקודים.

עולמות אבי"ע = ארבע עולמות נאצלים מתחת לאריך אנפין, והם אצילות, בריאה, יצירה, עשייה⁴²³.

עזקא = ל' טבעת, חותם. והוא כינוי למו"ס. הטעם שכל בחינת מו"ס נקרא עזקא, לפי שהמוחין נחלקים לד' חלקים שהם חב"ד ודעת כולל חו"ב כנודע, ואלו הד' מוחין נעשו ד' ווי"ן מרובעים...⁴²⁴. המוחין מצד אבא נקראים עזקא דכיא, והמוחין מצד אימא נקראים עזקא רבא⁴²⁵.

⁴¹⁸ ראה עוד כל ספירה בערכה.

⁴¹⁹ שער מאמ"ר בלק דף מט ע"ב.

⁴²⁰ ע"ח שער מוחין דצלם פ"ב דף קו ע"ב.

⁴²¹ ע"ח שער א' ענף ה' דף יג ע"ג.

⁴²² לק"ת תולדות ל"ח ע"ב.

⁴²³ ראה עוד ערך אבי"ע וכל עולם בערכו.

⁴²⁴ קו"ב דף עג ע"ב.

⁴²⁵ שער מאמ"ר דף מד ע"ב.

עיבור = מפורסם בדברי רז"ל כי רוחיהון דצדיקייא או נשמותיהון באים ומתעברים באדם בסוד הנקרא עיבור, לסייעו בעבודת ה' יתברך שמו⁴²⁶. יש מצוות שיש בסגולתם כח להמשיך נפש הצדיק בסוד עיבור, ויש מצוות ממשיות רוח צדיק, גם אפשר שלפעמים יארע כי יתעבר בו נפש איזה צדיק ואח"כ יזכה ויתעבר בו עוד נפש צדיק אחר גדול יותר מן הראשון⁴²⁷. הכלל הוא כפי ערך תיקון וזיכוך מעשה הנפש ההיא של האדם, כך תוכל לזכות להשיג נשמה מנשמת הראשונים עד תכלית העליון שבכולם⁴²⁸. עיין ערך עיבור יניקה וגדלות.

עיבור, יניקה וגדלות (או עיבור יניקה ומוחין) = שלש בחינות במהלך התיקון הרוחני בעליונים, שתכליתו להשלים את הבירור הרוחני המתקן את גוף הפרצוף החדש⁴²⁹. שלשה בחינות היו בז"א. הראשונה נקראת עיבור - ואז היה בבחינת תלת כלילן בתלת. והשנית נקראת יניקה - ואז היו בו ששה קצוות נגלים. והשלישית נקראת עיבור השני של גדול המוחין - שיש בו עשר ספירות גמור⁴³⁰. הגדרת פעולתם, העיבור - הוא הבירור שמתבררים ספירות ז"א מן התהו ממש לעמוד כראוי. יניקה - מתגדלים המאורות של הבירור להתרחב ולהתגלות בז"א, ובגדלות - מתפשטים המוחין להנהיג את ז"א בפועל⁴³¹.

עיבור שני = נבאר בחינת עיבור השני איך אפשר... ואמנם להבין דבר זה צריך שנבאר ענין מיין נוקבין ועלייתם הנזכרים בכל מקום מה ענינם... כי בכל לילה ולילה עולין נשמת התחתונים בסוד בידך אפקיד רוחי בעת השכיבה, ומתעברת מהם נוקבא עילאה דז"א בסוד חדשים לבקרים רבה אמונתך. ותעלת העלייה ההיא עניינה היא כדי לחדש את הנשמות ההם ולתת כח בהם ולהאיר בהם. וענין החידוש הזה הוא מה שמחדש ומתקן את המוחין שלו... וכן ז"א ונוקביה.. עולין בסוד מיין נוקבין למעלה באבא ואימא כדי לחדש המוחין שלהם ולהוסיף בהם הארה. וזו ההעלאה היא מה שאנו קורין אותה עיבור השני⁴³².

עיגולים = הם בחינה אחת מבי בחינות שבהם התפשט אור א"ס דרך הקו לתוך חלל הצמצום, והם עיגולים ויושר. בחינת העיגולים התגלתה ראשונה ביי"ס כנפש של א"ק, ואחריה התגלתה בחינת הרוח ביי"ס דיושר. העגולים כלולים מאורות וכלים, האורות - הם נפש דא"ק ויש בהם שתי בחינות, או"פ ואו"מ. והכלים - יש בהם שתי בחינות של פנימי וחיצון. ע"ע ערך עיגולים ויושר.

עיגולים ויושר = דע כי מה שמותר לדבר בו הוא מה שיש בתוך העיגולים. אבל בבואר יתעלה שמו דהיינו מה שיש למעלה מן העגולים דאדם קדמון ומה למטה מהם שהוא אחר

⁴²⁶ שער הגלגולים הקד' א' דף ג'.

⁴²⁷ שער הגלגולים הקד' ב' דף ג'.

⁴²⁸ שער הגלגולים הקד' ב' דף ד'.

⁴²⁹ מפתחות החכמה בערך יניקה עמי' נא.

⁴³⁰ שער מאמ"ר אדר"ז דף נה ע"ב. ע"ח ח"ב שער העיבורים פ"ד דף יט ע"א.

⁴³¹ מפתחות החכמה עמי' נח.

⁴³² שער מאמ"ר אדר"ז דף נו ע"א.

סיומם מה לאחור ומה לפנים של אלו העגולים זה עונש גדול ח"ו⁴³³. החילוק שיש בין העגולים להיושר הוא, כי י"ס דעגולים הם בחינת האור הנק' נפש... אבל הי"ס דיושר הם בחינת האור הנק' רוח שהוא מדרגה גבוה על מדרגת הנפש כנודע⁴³⁴. עיין ערך עשר ספירות. העיגולים והיושר הם שתי בחינות כלליות בהשגת הבורא יתברך, והעולם בשלמותו רק ע"י הנהגת שניהם יחד. עשר הספירות של העיגולים – הם סוד הנהגת קיום העולם כשורש הנהגת הטבע, אך עשר הספירות של היושר – הם סוד הנהגת העולם הפרטית הנמשכת אחר מעשי האדם לשכר או לעונש⁴³⁵.

עליה, ירידה = כינוי בדרך משל בלבד למהות רוחנית, אבל באמת אין בעליונים כל יחס גשמי של מרחק ולא גובה⁴³⁶. גלוי האור נקרא עלייה, ומקום שהוא מכוסה נקרא ירידה כי הוא מניעת האור⁴³⁷.

עילת העילות = יש עילת העילות ויש עילת כל העילות. והעניין הוא, כי הא"ס שהוא למעלה מעתיק יומין דעולם האצילות הוא הנקרא עילת על כל העילות, לפי כי הוא העילה הראשונה שכל שאר העילות נמצאו ממנה והוא המציאם. וכל שאר הבחינות שלמטה מעילת כל העילות נקרא עילת סתם, כי הם עלולות ונאצלות מן הא"ס. אמנם דרך פרט נוכל לקרוא לכל בחינה מהם עילת העילות, לפי שמן העילה ההיא נאצלו שאר העילות שתחתיה, וכל בחינה נקרא עילה לבחינה שתחתיה. אבל עילת כל העילות הוא באין סוף⁴³⁸.

עליון, תחתון = כינוי בדרך משל בלבד למהות רוחנית נעלית יותר והיא תכונה עליון, לעומת הנמוכה ממנה שתיקרא תחתון. אבל באמת אין בעליונים כל יחס גשמי של מרחק ולא גובה⁴³⁹.

עליית העולמות = הנה כל העולמות הם זה תחת זה. ובכל עלייה ועלייה מוכרחין שכל העולמות יתנועעו ויעלו, כדי שלא יהיה מקום פנוי ביניהם⁴⁴⁰. עליית העולמות, הוא דוגמת גוף האדם שקונה נשמה חדשה יתירה ע"י מעשיו, ואין גופו משתנה, אלא הנשמה היא משתנית⁴⁴¹.

עליית ניצוצות = הוא התיקון הרוחני בעליונים. ראה ערך בירור ניצוצות.

⁴³³ לקוטי הש"ס חגיגה עמ' כח.

⁴³⁴ ע"ח דרוש עגולים ויושר ענף ג' דף יב ע"ב.

⁴³⁵ מבו"ש ש"ב ח"ג פ"ב.

⁴³⁶ ע"ח שער א' ענף ה' דף יג ע"ג.

⁴³⁷ שער הפסוקים שמות ס"א דף כב.

⁴³⁸ שער הפסוקים בראשית י, ב' דף ב' ע"א.

⁴³⁹ ע"ח שער א' ענף ה' דף יג ע"ג.

⁴⁴⁰ עולית שער השבת דף נ' ע"ב.

⁴⁴¹ פרע"ח הקד' לשער השבת דף פט ע"א.

עמודא דאמצעיתא = הוא סוד הדעת שהוא מכריע בין חכמה ובינה ונכלל מהם⁴⁴².

עמר נקי = צמר נקי וצח, והוא תיקון רביעי מז' תיקוני ראש א"א, הם בחינת האוזניים אשר השערות דרישא דא"א שהם כעמר נקי תליין מאחורי אילין אודנין ואלו השערות תליין בשיקולא שוין⁴⁴³.

עסמ"ב = הם ארבע בחינות של שם הקודש הוי"ה כשהן מתפשטים להתגלות בעולמות אבי"ע, והם ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן. תחילה, ד' אותיות הוי"ה מתחלקות באצילות עצמו בסדר הזה, יו"ד בחכמה, ה"א ראשונה בבינה, ו' בתפארת, וה"א אחרונה במלכות. אחר כך, כל אחת מד' האותיות הללו מתפשטת לשלוט בכל עולם מאבי"ע, והיא מקדימה להתגלות בתור הוי"ה שלימה לפי בחינת העולם שללה, בסדר זה, יו"ד שבחכמה – מתפשט להוי"ה והיא במילוי ע"ב, ומנהיג את עולם האצילות. ה"א בבינה – מתפשט להוי"ה במילוי ס"ג, ומנהיג את עולם הבריאה, וא"ו שבתפארת – מתפשט להוי"ה במילוי מ"ה, ומנהיג את עולם היצירה. וה"א אחרונה שבמלכות – מתפשט להוי"ה במילוי ב"ן ומנהיג את עולם העשייה⁴⁴⁴.

עצמות = תואר בלתי מושג לאוא"ס המחייה את הכל. העצמות נחלק לה' בחינת נרנח"י פנימים וב' מקיפים חיה ויחידה, וזה נקרא עצמות האורות וזה העצמות מתלבש תוך הכלים... כן הכלים נחלקים לב', חיצון ופנימי⁴⁴⁵.

עצמות וכלים = הם שתי בחינות בספירות ובעולמות. שורש העצמות – הוא מאוא"ס המתפשט בקו שנכנס לחלל הצמצום, ושורש הכלים הוא מהרשימו שנותר בעת הצמצום. בגילוי האצלת הבורא יתברך, הופיעו תחילה הכלים להכין מקום נכון לקליטת השפעת אורו יתברך, ואח"כ התווסף בתוך הכלים גם בחינת העצמות. הכלים – הם הספירות המשתנות בפעולתן לפי צרכי ההנהגה, אך העצמות היא גילוי מאוא"ס המתפשט תדיר דרך הקו בחלל הצמצום ומקיים ומחייה את הכל. ישראל מקבלים בבי' דרכים, מהעצמות או מהכלים, כאשר ישראל זוכים במעשיהם הם מקבלים מהעצמות הנמשכת ומאירה בנשמתם, אבל כשאינם מוכנים כראוי הם מקבלים רק מצד הכלים⁴⁴⁶. ע"ע כל אחד בערכו.

עקודים = ל' קשורים. הוא עולם משלושה עולמות הא"ס שהם עקודים נקודים וברודים, שמעוצמת אורו כל גילוי האור בו באחדות גמורה, והוא כתר דכתר לאצילות. הם האור היוצא מפה דא"ק, אשר בהם התחיל גילוי הוויות הכלים, להיות י' אורות פנימים ומקיפים מקושרים ומחוברים יחד בתוך כלי אחד אשר לסבה זו נקרא עקודים⁴⁴⁷. הנה קודם

⁴⁴² שער מאמ"ר ב' ע"א.

⁴⁴³ מבוי"ש שער ח' ח"ב פ"ג דף כב ע"ב.

⁴⁴⁴ מפתחות החכמה בערכו עמ' צט.

⁴⁴⁵ ע"ח ח"ב שער פנימיות וחיצוניות דרוש י' דף פד ע"א.

⁴⁴⁶ מפתחות החכמה בערכו עמ' ק"ב.

⁴⁴⁷ ע"ח שער העקודים פ"א דף כד ע"ב.

מציאות העקודים לא היה האור העליון יכול להתלבש בשום כלי, כי לא היה יכולת בכלים לסובלו. ושם היה האור בלתי מתלבש בכלי. עד שהגיע התפשטות האור הגדול ההוא אל בחינת העקודים, ושם נעשה מציאות כלי אחד אל האור הגדול ההוא, ואז התחילה האצילות להיות בו איזה מציאות הגבלת האור, מה שלא היה יכול להיות הדבר עד עתה⁴⁴⁸.

עקודים נקודים וברודים = וזה סוד עקודים נקודים וברודים. כי תחילת הכל היו עקודים מקושרים זה בזה, והכל בסוד הכתר. ואח"כ יצאו כולם יחד מהנקודה הראשונה, ואז נתהוו י' נקודות כל אחד נקודה בפני עצמה, וזה סוד נקודים... וכאשר נתקן רישא דעתיק, אז נקרא ברודים⁴⁴⁹.

עשייה = עולם מארבע עולמות אבי"ע, והוא סוף העולמות הרוחניים. גם עולם העשייה איננו מיוחד, אלא הוא משתלשל מעולם היצירה, כאשר כבר בא העולם למציאות מוחשית, כעין הכתב הבא לאחר מחשבה ודיבור. המיוחד בעולם העשייה בין עולמות אבי"ע הוא כי העשייה – רובו רע ומיעוטו טוב ומעורבים יחד⁴⁵⁰. [עולם העשייה] היא למטה בכל העולמות, ולכן היא נתונה שם בין הקליפות הסובבים אותה. ולכן אע"פ שכבר האדם תקן נפשו כפי בחינת מקום שרשו בעשייה, עם כל זה אם יניחנה שם יש פחד אולי יתאחזו בה הקלי' אשר שם, ולכן צריך שיזדכך מעשיו יותר ויותר עד שיעלנה למעלה למעלה כל מה שיוכל עד מקום שרשו בכתר דעשייה⁴⁵¹.

עשר ספירות = ושים לבך בדברים שיתבארו עתה, ומהם תשכיל כל מוצא דבר. כי ב' הסברות נכוחות ואמיתיים. כי שתי בחינות היו בעניין הי"ס. א' הוא בחינת היותם עגולים בציור י' עגולים זה תוך זה. וגם היה בהם בחינה אחרת, והוא היותם י"ס ביושר דרך ג' קוים כמראה אדם בעל ראש וזרועות ושוקיים וגוף ורגלים⁴⁵². אמנם ההפרש שבין ב' הסברות הנ"ל, אם הם כסדרן י' מדרגות זו למעלה מזו, אם הם בדרך קוים. זה העניין יתבאר לקמן בעז"ה בעניין עולם הנקודים, איך קודם תיקונם - היו כסדרן זה למעלה מזה, אבל אחר התיקון - היו כסברא האחרת, והיו בציור ג' קוים כנ"ל⁴⁵³. כי בראשונה נאצלו י"ס דעיגולים בבחינת כלים ובבחינת עצמות ורוחניות שבתוכם מבחינת מדרגות נפש לבד ואח"כ חזרו ונאצלו בחינת הי"ס דרך קו היושר כמראה אדם כנ"ל וגם הם כוללים ב' בחינות כלים ועצמות הרוחניות שבתוכם בבחינת מדרגה יותר עליונה הוא הנקרא מדרגת רוח שהוא למעלה ממדרגת הנפש ונמצא שבחינת י"ס דעיגולים הם מדרגת נפש עם הכלים המיוחסים להם ובחינת י"ס דיושר כמראה אדם שנאצלו אח"כ הוא מדרגת הרוח עם הכלים המיוחסים להם⁴⁵⁴. ודע כי כל ספירה וספירה כלולה מכל הקו שלה בלבד ולא מכל

⁴⁴⁸ ע"ח שער מטי ולא מטי פ"א דף ל' ע"א.

⁴⁴⁹ ע"ח שער המלכים פ"א דף נ' ע"א.

⁴⁵⁰ ע"ח ח"ב שער סדר אבי"ע פ"ד דף קז ע"א.

⁴⁵¹ שער הגלגולים הקד' א' דף ב'.

⁴⁵² ע"ח דרוש עיגולים ויושר דף יא ע"ב.

⁴⁵³ ע"ח דרוש עיגולים ויושר דף יא ע"ב, לעיל מינה.

⁴⁵⁴ ע"ח השתלשלות הי"ס דרך העיגולים דף טו ע"א.

היי"ס כיצד חכמה מחיין שהוא קו שלה וכל א' כלולה מג' וכן מתפשטות ונחלקות לאלף אלפי בחינת וכולם בחינת חח"ן בלבד ועל דרך זה בקו שמאל כל ספירה של שמאל כלולה מג' ספירות הקו ההוא וכל א' מהם כלולה מג' עד אלף אלפים בחינת וכולם בחינת בגי"ה בלבד ועל דרך זה בקו אמצעי וכולם בחינת דתי"י לבד וזה בדרך כללות. אמנם בדרך פרטות כל בחינת מאלו היי"ס כלולה מכל היי"ס אמנם אינן יוצאין מטבע בחינת הקו ההוא⁴⁵⁵. ע"ע לעיל ערך ספירה.

עשר ספירות שורשיות = הם עשר הספירות של א"א, ונקראים שורשיות או מקוריות שהם שרש ומקור וחיות של כל האצילות⁴⁵⁶.

עתיק יומין = ראשית התיקון והגילוי של אין-סוף בא"ק וראשית התלבשותו בלבוש הוא ע"י עתיק יומין. לכן עתיק יומין נקרא פנימיות הכתר שהוא רישא דלא ידע ולא אתיידע. טעם למה נקרא עתיק יומין, ועניין הוא כי מה שמתגלה ממנו בא"א אינו רק בחינת שבעה תחתונות שבו⁴⁵⁷. עתיק – הוא למעלה מה' פרצופים ואינו נכנס במניינם כנודע, כי הוא שורש הכל והוא מלכות העולם העליון המתלבש בהם⁴⁵⁸. עתיק יומין, מתפשט בכל העולמות כדי להחיותם ולקיימם וכל האצילות וכל העולמות הם כסא לו וכולם יראים ממנו. וכשהוא מתגלה אור, כל הדינים נכפים ממנו. וכשהוא מסתיר אורו, אז יתעוררו הקלי' והדינים⁴⁵⁹. וכך הוא הסדר = א"ס ב"ה תיקן בחלל הצמצום במלואו את א"ק. א"ק תיקן ומתלבש בעתיק יומין מטבורו ולמטה. באמצעות עתיק יומין הוציא א"ק ט' נהורין שהם ט' ספירות כתר דאצילות, הנקרא א"א. כל שאר הפרצופים, שהם או"א וזו"ן, מלבישים את א"א והם התיקונים והלבושים שלו⁴⁶⁰. עתיק הוא מלכות של א"ק, והוא הפרצוף הראשון הנחשב לאצילות⁴⁶¹. מו"ר הרב מרדכי יצחקי שליט"א ביאר, כי יש בעתיק בחינת דוכרא ובחינת נוקבא: עתיק יומין הוא בחינת הדוכרא ובו אין לנו השגה כלל, אבל עתיקא הוא בחינת הנוקבא ובו יש השגה ואמנם הכח"ב שלו הם הרדל"א דלא אתיידע אבל דעת דעתיק דבחי' הנוק' הוא ידוע במה שהוא מתגלה ומתלבש באורא דכ"א דא"א⁴⁶².

עתיקא דכל עתיקין = הוא הא"ס של כל המציאות כשהוא מתלבש בג' ראשין ומתעלם בתוכם⁴⁶³. בראשונה צריך אני להודיע עניין השם הזה הנקרא בשתי האדרות האלו והוא עתיקא דכל עתיקין. כבר ידעת כי האין סוף האציל את העשר ספירות, ואמנם הוא גניז וטמיר בספירת הכתר כנזכר בתיקונים, והטעם הוא כי בהיותו טמיר וגניז בכתר אפשר

⁴⁵⁵ ע"ח שער מוחין דצלם פ"ז דף קיב.

⁴⁵⁶ ע"ח שער א"א פ"ב. מפתחות החכמה עמי' כי ובערכו עמי' קיד, ע"פ מבו"ש ש"ב ח"ב פ"א.

⁴⁵⁷ שער מאמ"ר אדר"ז דף נג ע"א.

⁴⁵⁸ ע"ח שער ז"א פ"ג דף פה ע"א.

⁴⁵⁹ קו"ב אדר"ז דף קכד ע"ב.

⁴⁶⁰ מבו"ש ש"ג ח"א פ"א.

⁴⁶¹ מפתחות החכמה בערכו עמי' קטז.

⁴⁶² עיין באד"ר דף קלד ע"א תיקונא דתריסר, ומ"ש מו"ר יהודה פתיה זיע"א בביאור יין הרקח אות כ'.

⁴⁶³ ע"ח שער א"א פ"ב דף ס' ע"א. ארבע מאות שקל כסף דף נט ע"ב.

שיתגלה אלינו קצת הארה ממנו, מה שאין כן בהיותו מסתלק חס ושלוש מתוכו. והנה בחינת הכתר הזה הוא מתחלק ונכלל בתלת רישין הנזכרים למטה... והאין סוף מתעלם ונמצא בתוכם. ובהיות האין סוף נמצא והמתעלם בתוכם, אז הוא האין סוף נקרא בשם עתיקא דכל עתיקין⁴⁶⁴.

עתיקא קדישא = הוא שם כולל לכל התלת רישין, כאשר עתיקא דכל עתיקין מתלבש בהם. והם, א' רישא עילאה דלא אתיידע, ב' כתר, גולגלתא, הוא האוירא דרישא דא"א, ג' חכמה, והוא מוחא סתימאה⁴⁶⁵. וכותב מו"ר יהודה פתיה זיע"א כי גם אבא נחשב עתיקא משום שהוא נכלל במזלא⁴⁶⁶. עיקר שם זה של עתיקא קדישא אינו אלא הי"ס המתלבש תוך כתר דאצילות. ואמנם, הא"ס הזה אינו הא"ס עצמו רק האדם קדמון, שהוא נקרא אין סוף בערך עולם האצילות⁴⁶⁷.

פ

פאת הזקן = ענין פאת הזקן הם צינורות של שפע... ויכווין האדם כי התיקון הראשון שבזקן נקרא אל, כמבואר אצלנו בסוד שלש עשרה מדות דויעבור וע"ש⁴⁶⁸.

פנים ואחור = הנה צריך להבין מאוד אמיתות העניין פנים ואחור. כי באורות - יקראו התפשטות והסתלקות ונקרא יושר וחוזר. ובכלים - נקרא פנים ואחור. דהיינו, שבאור לא שייך פנים ואחור שהכל פנימית. אמנם, ודאי שהוא כולל דין ורחמים. ובהיותו מתפשט ויורד למטה ונכנס במקום הראוי לו נקרא אור יושר, כי הוא מאיר בבחינת הרחמים שבו. וכשהוא חוזר לעלות אז מאיר במקומו בהיותו שם למעלה בבחינת דינן שבו הנקרא אור חוזר. ואז הכלי לא יקרא כלי דפנים כמו בהיותו מקבל אור יושר, רק יקרא כלי דאחור⁴⁶⁹. הנה בפנימיות ובעצמות האורות, לא יש שינוי, כי אם מצד הכלים כנדוע. שהרי לא שייך פנים ואחור או פני מי וחיצוני כי אם בכלים⁴⁷⁰.

פנימי וחיצוני = שתי בחינות בכלים, כי לא שייך פנימי וחיצון כי אם בכלים⁴⁷¹. החיצוניות - הם הכלים, והפנימית - הם הג' מוחין שגם הם לבושין... ודע שהלבושין הפנימים אינם המוחין עצמם⁴⁷². בכל העולמות - הפרצופים והספירות - יש פנימיות וחיצוניות... ובתוך כולם אור א"א, אשר כולם נקראים בערכו כלים וחיצוניות לבד, והוא לבדו בתוכם עצמות

⁴⁶⁴ שער מאמ"ר דף נא ע"א.

⁴⁶⁵ ע"ח שער א"א פ"ב דף ס' ע"א. ארבע מאות שקל כסף דף נט ע"ב. שער מאמ"ר אדר"ז דף כח ע"ב, ושם דף

נב ע"א.

⁴⁶⁶ כ"כ בביאור יין הרקח על האד"ז דף רפט ע"ב אות מ"ג, בהשלמות לביאורו במהדורא החדשה ה"תשס"ב.

⁴⁶⁷ מבר"ש שייג ח"א פ"א.

⁴⁶⁸ שעה"מ קדושים כ"ד.

⁴⁶⁹ ע"ח שער העקודים פ"ח דף כט ע"ב.

⁴⁷⁰ קו"ב דף פה ע"ב.

⁴⁷¹ קו"ב דף פה ע"ב.

⁴⁷² ע"ח שער המוחין פ"ד דף צז ע"ב.

ופנימיות⁴⁷³. ודע, שלעולם שתי הבחינות, פנימי וחיצוני, הם מלאים במציאותם בלי שום חלל⁴⁷⁴.

פנימיות הכלי = עביות הכלי עצמו. דרך כללות צריך להאיר עיניך שלא תטעה במ"ש לעיל ותחשוב, כי כמו שיש בכל פרצוף ופרצוף שבכל עולם ועולם ה' בחינות נרנח"י הנקרא פנימיות, שכן יש גם ה' בחינות כלים כנגדן – כי אין הדבר כן. והעניין, כי הנה הכלים הם חיצוניות ועביות, ולא יכלו להתלבש כל ה' מיני נשמה רק הג' תחתונים לבד שהן נר"ן, ולא לה בלבד היו כנגדן כלים וגופים, אך חיה ויחידה שבכל פרצוף אין כנגדן כלים בפרצוף ההוא עצמו שיתלבשו בהם אך נשארים בחוץ בלתי כלים בסוד מקיף⁴⁷⁵.

פרד"ס = דע לך כי יש בתורה פשט רמז דרש סוד. והעניין, כי יש בעלי מקרא והן נגד העשייה, ובעלי משנה והן כנגד יצירה, ובעלי תלמוד והן כנגד הבריאה, ובעלי קבלה והן נגד עולם האצילות⁴⁷⁶.

פרסא = הפרסה היא נוקבא בבחינת המלכות, ובה נחלק הפרצוף לחלק למעלה מהפרסא המשפיע, ולחלק למטה מהפרסא המקבל⁴⁷⁷. עיין לעיל ערך מסך.

פרצופים = הוא אור אחד עליון המתפשט ומתגלה בסדר שלם, ויש בו אור פנימי ואור מקיף, ופנימי וחיצוני, ונשמה וגוף וכו' בכל פרטיו, והם כולם מקושרים יחד להנהגה אחת כפי עניינו הנכון לו. ויש הבדל בין ספירה לפרצוף, כי הספירה היא כוח ההנהגה, והפרצוף הוא שלימות הכוח ההוא בפרט⁴⁷⁸. על כן, הספירות נשלמות לפרצוף כאשר המלכות עולה למאציל. ודע, כי הי"ס הם ה' פרצופים שלימים אי"א והוא כתר ויש בו י"ס וכן או"א פרצופים שלימים ויש בהם י"ס בכל א' מהם וכן זו"ן כל א' כלול מעשר⁴⁷⁹. הרמב"ן וחבריו ודברי ראשונים כמו רבי נחוניא בן הקנה לא הזכירו רק י"ס ולא גילו ענייני פרצוף כלל. ודע שהרמב"ן והראשונים היו יודעים בפרצוף, אלא שדברו בהעלם גדול לרוב הגלות, שלא ניתן רשות לגלות ולהתפשט האורות הגדולים מאחר שגברו הקליפות וכל זר לא יאכל קדש. אמנם בעקבות משיחא כמו בדורנו זה, התחילו האורות להתפשט להיות כבראשונה כמו שהיה בזמן העולם מתוקן ולהתתקן מעט⁴⁸⁰. רוצה לומר כי הנה האור העליון רב ועצום הוא מאוד ואין בנו כח לקבלו ולסבלו. ולכך הוצרך בחינת הפרצופים, שע"י היות האור נמשך ע"י מסכים רבים זה על גב זה, וכן דרך צינורות צרים ודקים שהם בחינת כל מיני שערות

⁴⁷³ ע"ח ח"יב שער פנימיות וחיצוניות דרוש י"א פ"ה ע"א – ושם דרוש ה'. וכן בע"ח ח"יב קיצור אבי"ע פ"ז דף קטז ע"א. ושם שער העיבורים פ"א.

⁴⁷⁴ ע"ח ש"יב ע"ג דף טז ע"א. וע"ע שם בשרשי היס ח"א עמ' רפא אות יג.

⁴⁷⁵ ע"ח ח"יב שער פנימיות וחיצוניות דרוש י"ב דף פה ע"א.

⁴⁷⁶ שער מאמרי רו"ל פרקי אבות דף חי ע"א.

⁴⁷⁷ שער מאמרי רו"ל מאמר הפסיעות דף י' ע"א. וע"ע ע"ח שער או"א פ"ג דף נא ע"א.

⁴⁷⁸ מפתחות החכמה בערכו עמ' קיח.

⁴⁷⁹ ע"ח ח"יב שער העיבורים פ"ד דף יט ע"ב.

⁴⁸⁰ ע"ח כללי מהר"י דף קיט ע"א.

ונימין שנתבארו באדרות, הנה על ידי זה יתמעט האור, ויהיה כח בתחתונים לסבלו⁴⁸¹.
בחינת פרוץ היא רק מא"א דאצילות ומטה, והם חמשה פרצופים ידועים, א"א, אבא ואימא, זכר ונקי⁴⁸².

פשוט = אחיד, מלא כמקורו ובטוהרו. כמו שמובא בתחילת עץ חיים בזו הלשון: דע כי טרם שנאצלו הנאצלים ונבראו הנבראים היה אור עליון פשוט ממלא כל המציאות ולא היה שום מקום פנוי בבחי' אויר ריקני וחלל אלא הכל היה ממולא מן אור א"ס פשוט ההוא⁴⁸³.

פת"ח = פנימי, תיכון וחיצון, שלושה חלקים שבכלי בכל אחד מהי"ס. וכל אחד מהם גם כן מתחלק בפרטות לפו"ח, פנימי וחיצון.

פתחים וחלונות = עניין פתחים ושערי רקיעין, שדרך שם עולין ויורדין המלאכים והנשמות. א"כ גם על דרך זה הנוכר, שבדרך אותו שער השמים והרקיע שהוא חלל באמצע שהוא בחינת הפתחים, דרך שם יורדין ועולין גם הקל"י מעולם לעולם, והנה גם על דרך זה הוא ג"כ בעניין הקדושה. דא"כ, האיך עולין ונכללין נוקבא בז"א ובריאה באצילות כו' אם עגולים מפסיקין, אלא יובן עם הנ"ל כי יש חלל ופתח פתוח ודרך פתחים ההם עולה בחינת היושר של כל העולמות⁴⁸⁴.

צ

צבאות = שם משמות הקדש. ב' שמות הם הוי"ה-צבאות ואלוקים-צבאות. ונדע, כי הנצח וההוד נקראים צבאות, אלא שבנצח והוד של ז"א נקרא הוי"ה-צבאות, והנה"י של נוקבא נקרא אלוקים-צבאות.

צבע = כינוי בדרך משל בלבד למהות רוחנית של הופעה וגילוי במשמעות מסוימת, אבל באמת אין בעליונים כל יחס גשמי של מרחק ולא גובה⁴⁸⁵.

צחצחות = כך קראו הגאונים, ובהגהת השמ"ש הם הראשונים, לכל אלפי ורבבות בלי קצבה של העולמות העליונים והנעלמים שלמעלה מעשר ספירות⁴⁸⁶.

ציור האדם, ציור האותיות = הסברה בדרך משל של הדברים העליונים הרוחניים. אמנם דבר גלוי הוא כי אין למעלה גוף ולא כח גוף חלילה, וכל הדמיונות והציורים האלו לא מפני שהם כך חס ושלוס, אמנם לשכך את האוזן לכשיוכל האדם להבין הדברים העליונים הרוחניים הבלתי נתפסים ונרשמים בשכל האנושי, לכן ניתן רשות לדבר בבחינת ציורים

⁴⁸¹ שער מאמ"ר דף מא ע"ב.

⁴⁸² ע"ח שער טנת"א פ"א.

⁴⁸³ ע"ח ש"א ע"ב.

⁴⁸⁴ ע"ח ח"ב שער דרושי אבי"ע פ"ג דף צ' ע"ב.

⁴⁸⁵ ע"ח שער א' ענף ה' דף יג ע"ג.

⁴⁸⁶ ע"ח דרוש עגולים ויושר דף יג ע"א.

ודמיונים כאשר הוא פשוט כו' וכמו שאמר הכתוב כי לא ראיתם כל תמונה וכאלה רבותי⁴⁸⁷.

צלם = הוא האמצעי בין האורות לכלים, והלבוש הרוחני של הנשמה⁴⁸⁸. עניין צלם נלעי"ד, הנה באדם העליון יש בו ה' בחינת צורות זו בתוך זו הם הנרנח"י. הנה באדם העליון יש בו ה' בחינת צורות זו בתוך זו הם נרנח"י ויש להם בחינת חומר המלבישם ונקרא גוף וכלים וגם גוף זה נחלק לכמה חלקים. מוח עצמות וגידין בשר ועור. ואמנם א"א לצורה להתלבש בתוך חומר אם לא ע"י אמצעי נמצא כי יש ה' מיני לבושים אל ה' מיני צורות והוא צלם של נפש וצלם של רוח כו' והה' לבושים של ה' מיני צורות הנ"ל נקרא צלמים ואמנם סודם הן מן רפ"ח ניצוצין שנשארו בתוך הכלים שנשתברו הנקרא הבל דגרמי... כלל העולה כי הצורה הוא העיקר הנקרא אדם והיא יחידה חיה נר"ן והצלם גם הוא נחלק לה' בחינת כנגדן והוא לבוש הצורה ולעולם הצורה הזו אינה יכולה לעמוד בלתי צלם זה והצלם הזה הוא יצה"ט ויצה"ר והם המלאכים שבאדם עצמו ואינו האדם עצמו והוא הבל דגרמי המתלבש תוך הכלי שהוא הגוף ולכן נקרא צלם כי הוא דבר ממוצע בין הצורה והחומר ודומה לשניהן והוא צלם ודיוקן לשניהן⁴⁸⁹. ארבעה טעמים נזכרו בהבנתו, ראה בספר "מאיר אור ליי" על עץ-חיים, בפרק ערכים כללים. וע"ע ערך דמות.

צמצום = ל' סילוק והתמעטות. רמז להכנה של רצון הבורא יתברך לברוא את עולמו לפי מידת הנבראים, ועל כן הוא יתברך צמצם, סילק ומיעט, את אורו כדי לאפשר לברואיו יכולת להתקיים כפי מידתם המוגבלת. הצמצום איננו העדר בלבד, אלא הוא מחד העדר של הכח הבלתי תכלית, ומאידך הוא קיום של הכח הבעל תכלית שהוא שורש הדין. מן האצילות למה שלמעלה ממנו אין צריך מסך ממש רק ריחוק מקום בלבד שהוא הצמצום⁴⁹⁰. לאחר הצמצום נותר רשימו הנוטר מאור א"ס יתברך, ובו התחדש מקום להשתלשלות הנבראים עד עולמות אבי"ע⁴⁹¹.

צמצום ראשון = החלל הפנוי שהתהווה ממה שהא"ס צמצם את אורו בכוחו הגבולי, באופן שהצמצום היה באור א"ס ולא בעצמותו, והצמצום הוא לא סילוק אלא רק התעלמות האור. בתחילה היה אין סוף ממלא כל העולמות. וכשעלה ברצונו הפשוט לברוא אבי"ע, כביכול פנה מקום בתוך עצמותו, וגם זה המקום אינו פנוי מכל וכל, כי לעולם הרשימו של אור עצמותו הזה תוך המקום הפנוי, ולעולם יש בו קצת מאור א"ס, בסוד נשמה והנשמה הזאת מעמיד הרשימו... ואח"כ נצתמצם הא"ס שהוא הנשמה בתוך הרשימו ונעשה בסוד נקודה⁴⁹².

⁴⁸⁷ ע"ח דרוש עגולים ויושר דף יד ע"ב.

⁴⁸⁸ ספר הליקוטים שה"ש דף ע"א.

⁴⁸⁹ ע"ח ח"יב שער הצלם פ"א דף יד.

⁴⁹⁰ בשונה ממסך ופרסה הנ"ל. מבו"ש ש"ב ח"א פ"ב דף ג' ע"ב.

⁴⁹¹ מפתחות החכמה בערכו עמי קכא.

⁴⁹² לימודי אצילות דף יא ע"א. ע"ח דרוש עגולים ויושר דף יא ע"ב.

קדושה וקליפה = הקלי' והקדושה מראש אצילות ועד סופו דעשיה, הם כדמות ב' אנשים. הא' קדוש ומתלבש באצילות ואצילות בבריאה ובריאה ביצירה ויצירה בעשיה. והב' הוא אדם הבליעל (ואצילות שלו בבריאה שלו כו' והקלי' הוא אדם הבליעל). הכלל, אביי' דקלי עומד בצדו ובאחוריו של אדם הקדוש דקדושה הכולל אביי' דקדושה⁴⁹³. ראה עוד בערך קלי'.

קו = המשכת האור לאחר הצמצום מהא"ס אל תוך החלל בשביל לברוא את העולמות [ראה ערך חוט א"ס]. גילוי הקו מאיר באור מועט מהאור שהיה לפני כן, אומנם עתה בהופעת הקו מתגלים מידות של מעלה ומטה שלא היו קודם לכן. קו זה כעין צינור דק אחד אשר בו מתפשט ונמשך מימי אור העליון של א"ס אל העולמות אשר במקום האוויר והחלל⁴⁹⁴. כל בחינת דבקות הנאצלים במאציל דבוק גמור ממש, הוא ע"י הקו הזה, הנמשך מהא"ס עצמו הסובב ונכנס בפנימיות הנאצלים⁴⁹⁵. אע"פ שהמונח "קו" מיוחד לאור א"ס הנכנס למקום החלל, מ"מ פעמים הוא גם ביחס לא"ק, מפני שא"ק מלביש על קו הא"ס ומתפשט ביושר כמו הא"ס. אולם, יש לדעת, כי קו הא"ק מגיע עד עגולי עתיק מצד מטה שהוא כתר האצילות של בחינת העיגולים, אבל קו הא"ס מתפשט עד סוף עולם האצילות דיושר שהוא על גבי עיגולי א"א מצד מטה⁴⁹⁶.

קו ורשימו = שתי בחינות בהנהגה האלוקית, המתגלים בהארת פנים {קו} או בהסתרת פנים {רשימו}. והם מתבטאים בהשוואה ומהם גם הפנימיות והחיצוניות, הארת הפנים בפנימיות והסתרת הפנים בחיצוניות. ומהם ההשוואה גם בנשמה וגוף, הנשמה היא בהארת הפנים והגוף בהסתרת הפנים. כשתשלוט הנשמה תגבר השלמות הרוחנית, ואם יגבר הגוף יבוא חסרון.

קטנות וגדלות = ראה לעיל ערך גדלות.

קיסטא דחיותא = קיסטא דחיותא הוא לשון מידה ושיעור⁴⁹⁷. ביאור מלת קיסטא דחיותא הנזכר בזוהר בכמה מקומות רצה לומר מדת החיים. פירוש, שעתה חזר ז"א להיות כבראשונה כמדתי, שלא היו בעת אצילותו רק ו"ק בלבד... וזה ביאור קיסטא דחיותא, כי הוא מדת חיי ז"א בהיותו בבחינת אצילות בן ו"ק בלבד⁴⁹⁸.

⁴⁹³ ע"ח ח"ב שער דרושי אביי' פ"ז דף צ"ב ע"ב.

⁴⁹⁴ ע"ח דרוש עגולים ויושר דף י"א ע"ב.

⁴⁹⁵ מבו"ש שער א' פ"ב דף א' ע"ב.

⁴⁹⁶ ע"ח ש"ג פרק א' דף טז ע"ב. ומבואר היטב שם בפ"י שרשי היס אות ד'.

⁴⁹⁷ שער מאמ"ר דף מה ע"א.

⁴⁹⁸ שעה"כ דרושי הלילה דרוש ה' דף נה ע"ב.

ק"כ צירופים = ק"כ צירופים דשם אלהים הם התפשטות אלהים מצד הקדושה. ואח"כ מכאן ואילך הם אלהים אחרים⁴⁹⁹.

קליפה = מו"ר הרב מרדכי יצחקי שליט"א מקפיד לומר לשון קיצור קלי, שלא לתת קיום כלל וכלל. הקלי הוא הכוח שה' ברא בתחתית מערכת הספירות של הקדושה, בתור מערכת מקבילה המתנגדת להופעת הקדושה. יש ארבע קלי המתחלקות לשתי מדרגות. האחת, קלי נוגה שיכולה בהתאם לשימוש שבה להתברר ולעלות לטוב או לרדת לרע. ושנייה, הן גי קלי טמאות שאינן עולות לקדושה. הקליפות הם שמרי הגבורות⁵⁰⁰. כל ד' עולמות אבי"ע הובררו מברור המלכים, היותר מעולה באצילות והגרוע ממנו בבריאה וממנו נתהווה בריאה, וכעין דרך זה היצירה ואח"כ בעשייה. והגרוע מהכל מה שלא היה יכול להתברר נשאר בסוד הקלי⁵⁰¹. ע"פ הזוהר בפרשת משפטים⁵⁰², למדנו כי בכל מה שעשה הקב"ה, הנה במחשבתו יתברך הקדים את המוח-הפרי, אבל בבחינת המעשה הקדים את בחינת הקלי ואח"כ עשה את המוח-הפרי הפנימי. כי זה עניינה של הקלי להיות מופקדת על שמירת הפרי, בבחינת מ"ש יכין רשע וצדיק ילבש⁵⁰³. ובזוהר פקודי⁵⁰⁴, בכל דבר שבקדושה, הקדושה היא בפנים והקלי היא בחוץ, וזה סוד רשע מכתיר את הצדיק⁵⁰⁵. וכלל הוא ביחס שבין הקדושה לבין הקלי כמ"ש אם מלאה זו - חרבה זו⁵⁰⁶. וכן המידה בישראל ואו"ה, ישראל הם המוח העליון של העולם ועל כן בבחינת המחשבה קדמה מחשבתן של ישראל, אבל בבחינת המעשה או"ה שהם הקלי קדמו לשלט כמ"ש ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל, והוא בסוד מיתת המלכים כנודע⁵⁰⁷. פעולתה העיקרית היא להפריד את הנשמות משורשן, הקלי היא רוצה לינק מן הקדושה ואינה שולטת כי אם בעקב של הקדושה⁵⁰⁸. הקלי רוצה להתדמות כקוף בפני אדם דקדושה להתקן גם בחינת א"א ואו"א דיליה וכו' והמאציל העליון אינו מניחה להתקן⁵⁰⁹. לעולם כאשר הקלי נפרדת מן הקדושה מושכת עמה ניצוצות של הקדושה⁵¹⁰. קודם שנברא אדם היו כל העולמות מבוררים ומתוקנים, ולא היו הקלי יונקים רק שיעור מועט די חיותם בצמצום. ואם לא חטא האדם היו נגמרים להתברר לגמרי⁵¹¹. דע כי כדי שיסתלקו הקלי מעל הקדש צריך שגם הקלי עצמם יעלו ויוכללו זו בזו... ועיי עלייתם יתמתקו הקלי יותר,

⁴⁹⁹ ע"ח ח"ב שער השמות פי"ז דף קא ע"א. ועיי בזוהר הרקיע משפטים דף עח ע"א.

⁵⁰⁰ שעה"פ שמואל א' דף מג ע"א.

⁵⁰¹ ע"ח ח"ב שער דרושי אבי"ע פי"ג דף צד ע"א.

⁵⁰² הזוהר בפרשת משפטים דף קח ע"ב.

⁵⁰³ איוב כז, יז.

⁵⁰⁴ ובזוהר פקודי דף רלג ע"ב.

⁵⁰⁵ חבוקק א'.

⁵⁰⁶ ע"פ יחזקאל כו.

⁵⁰⁷ ע"ח שער הקלי פי"ג. מפתחות החכמה בערכו עמי קכד.

⁵⁰⁸ לימודי אצילות דף ח' ע"א.

⁵⁰⁹ מבו"ש שער ז' ח"ב פי"ה דף נח ע"א.

⁵¹⁰ ספר הגלגולים פרק ס"ה.

⁵¹¹ ע"ח ח"ב שער החשמל פי"א דף פז ע"א.

ועיי"כ לא יתאחזו בקדושה⁵¹². ובוה סוד העבודה הנדרשת מהאדם להתאמץ לחבר את נשמתו לשרשה ע"י תפילה לימוד תורה וקיום מצוות⁵¹³.

קליפה. ארבע הקליפות, קליפת נגה = ארבע קלי' הרמוזות בכתוב ביחזקאל, נֶאֱמָר וְהָנָה רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן הַצָּפוֹן עָנָן גָּדוֹל וְאִשׁ מִתְּלַקַּחַת וְנִגְהָ לֹו סָבִיב, והן סובבות את הקדושה. שהקליפות הן נחלקות לשתי מדרגות זו למטה מזו. המדרגה התחתונה היא שלש קלי' הטמאות ורעות לגמרי, ואין בהם טוב כלל, ונקראו במרכבת יחזקאל רוח סערה וענן גדול וגו'. וכל אחת מהן כפי ריחוקה מקלי' נוגה כך עמוק ותקיף הרע שבה יותר. אבל קלי' נוגה שונה מכל הגי' הללו, שבה יש טוב מעורב ברע כפי מציאותה באבי"ע, ואפילו בעולם העשייה. כתב הרב קול ברמה, כי קלי' נוגה היא סוד הז' מלכים שנשארו למטה בין הקדושה והקלי', ועיי"כ קלי' נוגה היא הממצעת בין גי' הקלי' הטמאות הללו לבין מדרגת הקדושה⁵¹⁴.

קלקול = עיין לקמן ערך שבירת הכלים.

קס"א קנ"א קמ"ג = הם שלוש מילויים בשם הקדוש אהי"ה. ערכו הפשוט שווה כ"א. במילוי יודי"ן, אלף הי יוד הי, שווה קס"א. במלוי ההי"ן, אלף הה יוד הה, שווה קנ"א. במילוי אלפי"ן, אלף הא יוד הא, שווה קמ"ג⁵¹⁵.

קפ"ד = הוא מילוי ברבוע של שם ע"ב.

קפ"ד וקס"א = קפ"ד וקס"א הם בגי' נוצר, שהוא המזל השמיני מיי"ג תיקוני דיקנא⁵¹⁶. והוא ייחוד או"א כמבואר⁵¹⁷.

קפ"ה = הוא חשבון שם אל במילואו, אלי"ף למ"ד, השווה קפ"ה⁵¹⁸.

קרומא דאורא = קרום האוויר, והוא תיקון שלישי מז' תיקוני ראש א"א, הוא סוד הקרום אשר מקיף את המוח ומפסיק בינו ובין הגולגולת⁵¹⁹. וכזה הוא היחס המשווה ברישא דא"א: למעלה יש גולגולתא, והיא מכסה למוחא סתימאה עילאה, ומתחתיו האורא דכיא. ומתחת יש את הקרומא דאורא, והיא הגולגולתא המכסה למוחא סתימאה, ומתחתיו

⁵¹² שעה"כ דרוש אי' עיין תפ"ש דף יז ע"א.

⁵¹³ מפתחות החכמה בערכו עמ' צד-צו.

⁵¹⁴ ביחזקאל א, ד. ראה לקוטי תורה פי' תרומה. ועיי' תורת חכם דף פט ע"א. ובספר התניא לקוטי אמרים פרק ששי ובהגהה שם, ובציונים שם לספר עץ חיים. קול ברמה דף נב ע"א.

⁵¹⁵ ויש עוד רמזים בכל אחד מהם, כמ"ש קנ"א הוא חיבור שם אדנות ושם אלהים וכו', כמבואר בשעה"ק ערכי הכינויין דף

נב.

⁵¹⁶ שעה"כ ויעבור דרוש ו'.

⁵¹⁷ מחשוף הלבן למקובל האלהי רבי יעקב אבוחצירא זיע"א, תחילת פרשת ואתחנן.

⁵¹⁸ שעה"ק ערכי הכינויין דף נב ע"א, ועוד בדף נד ע"א.

⁵¹⁹ מבו"ש שער ח' ח"ב פי"ג דף כב ע"ב.

מתגלה הבוצינא דקרדינותא⁵²⁰. מציאות הקרומא דאורא אינו כמסך אלא עניינו לתת לחכמא סתימאה שבא"א דרך התפשטות פרטית ונעלמת, מלבד מה שהמו"ס מתפשט דרך הפנים והשערות, ותכליתו היא בסוד תיקון המו"ס עם הנוק'⁵²¹.

ר

ראש = חד רישא - הוא כללות ג"ר דעתיק. תלת רישין – הם שלושה מוחין בראש א"א, והם עתיק, כתר גולגלתא שבאורא, וחכמה שהיא המוחא סתימאה (אבל הבינה ירדה לגרון, והדעת נמצא בין כתפיו).

ראש לשועלים = ראה ערך זנב לאריות.

רדל"א = ר"ת רישא דלא אתיידע. פי' רומז לראש העליון מתלת רישין דא"א. אמנם, הוא איננו בכלל פרצוף א"א, אלא הוא עשר ספירות של ראש דעתיק שלמעלה מא"א. הנה אותו ראש העליון דל"א הנקרא עתיק יומין הנה הוא הראשון שבכל י"ס הנ"ל הנקרא מקוריות ושורשיות לכל האצילות אמנם בראש זה אין בו תפיסה כלל, ולא נוכל להרחיב בו הדיבור והביאור הצריך לו, אבל דע שהנה הוא כלול מיי"ס שבו שהם כחב"ד חג"ת נה"י⁵²².

רחב, צר = כינוי בדרך משל בלבד למהות רוחנית ביחס לחסד, כאשר השפעת חסדים תיקרא רחב, וצמצום החסדים ייקרא צר. אבל באמת אין בעליונים כל יחס גשמי של צדדים⁵²³. ראה ערך ארוך קצר.

רחל = רחל היא נוק' עיקרית דז"א⁵²⁴. והנה רחל היא הספירה העשירית דעולם האצילות בכללות ונקרא מלכות דכללות עולם דאצילות כולו, אבל לאה היא מלכות פרטית דאימא דאצילות⁵²⁵. התיקון של רחל ולאה, שהוא להמשיך מוחין בזעיר, ולתקנם אח"כ בסוד פרצוף באחוה ואח"כ להחזירם פנים בפנים⁵²⁶. ע"ע ערך לאה ורחל.

רי"ו – הוא חשבון שם אל במילואו ובפישוטו⁵²⁷ שווה רי"ו⁵²⁸.

רעוא דרעוין = רצון הרצונות, והוא תיקון חמישי מז' תיקוני ראש א"א, אתגלא בצלותא דתתאי, והוא מצח הרצון דא"א⁵²⁹.

⁵²⁰ כל זה מבואר היטב באד"ר דף קכח ע"ב, במי"ש מו"ר יהודה פתיה זיע"א בביאור יין הרקח אות נד.

⁵²¹ מפתחות החכמה עמ' קמו.

⁵²² ע"ח שער א"א פי"ג דף סא ע"ב.

⁵²³ ע"ח שער א' ענף ה' דף יג ע"ג.

⁵²⁴ ע"ח ח"ב שער הארת המוחין פי"א דף לד ע"ב.

⁵²⁵ שעה"פ שופטים דף מט ע"ב.

⁵²⁶ שעה"פ שמ"ב דף מג ע"א.

⁵²⁷ הערת תורת נתן: ועם שני הכוללים, צ"ע.

⁵²⁸ שעה"ק ערכי הכינויין דף נב ע"א, ועוד בדף נד ע"א.

⁵²⁹ מבויש שער ח' ח"ב פי"ג דף כב ע"ב.

רפ"ח = הם רפ"ח ניצוצות. דע כי בחינת אלו הרפ"ח ניצוצין הנ"ל הם כולם בחינת גבורות ודינין גמורים, ואלהם רמזו בזהר במקומות הרבה כנזכר... ואע"פ ששם נראה שהם ש"ך ניצוצין, וכאן אנו קוראין אותו רפ"ח ניצוצין, הכל הוא עניין אחד⁵³⁰. הנה נתבאר כי ז' נקודות תחתונים הנקראים ז' מלכים שהם בחינת ז' דשם ב"ן הנ"ל שיצאו מנקבי עיניים דא"ק, כאשר יצאו בחינת הכלים תחילה. וכאשר יצאו אח"ך אורות לכנוס בכלים שלהם האלו, לא יכלו הכלים ההם לסבלם ונשברו וירדו הכלים למטה, במקום שהוא עתיד להיות עולם הבריאה אח"כ, והאורות נסתלקו ועמדו למעלה באצילות... וירידה זו נקרא מיתה... גם בז' מלכים נשאר בהם קצת רוחניות כדי להחיות את הכלים ההם בזמן תחייתם, שהוא זמן תיקון האצילות... והנה הרוחניות הנשאר בהם הנקרא הבל דגרמי, הם בחינת ניצוצין של האורות העליונים שנשארו בכלים המתים ההם, ועיקרי האורות נסתלקו למעלה, וקצת ניצוצין מהם נשארו בכלים להחיותן בזמן תיקון של אצילות. והנה מספר הניצוצין ההם היו רפ"ח ניצוצין. וזה סוד והארץ הייתה תהו ובהו שהם בחינת המלכים.. אשר מתו ונשתברו ונעשו תהו ובהו, ונשאר קצת ניצוצין הנקרא רוח אלקים מרחפת עליהן, ותיבת מרחפת הוא מ"ית רפ"ח, כי הרפ"ח ניצוצין היה תוך המתים הנ"ל. ופשוט הוא שהאור המעולה עלה למעלה, ובחינה הגרועה שבהם הם ניצוצין ההם אשר נשארו בתוך הכלים כנ"ל שהם בחינת דינין גמורים⁵³¹. הרפ"ח ניצוצין עולין ומתגלגלים בדומם וצומח ובחי ואדם, והוא האור שירד למטה עולה ומתברר... וכ"ז בגלות אך כשיבוא משיח יושלם הברור הזה ואז יהי הברור האמיתי⁵³².

רשימו = ל' רושם. הוא רמז לכוח האלהי מהא"ס שנותר בחלל הפנוי לאחר הצמצום, והוא הכח הבעל תכלית, וכך הוא קיים בכל מעבר של קדושה ממקומה. העניין הוא סוד גדול, כי כל הקדושה אין שורש הראשון נעקר משם⁵³³. הנה יש בטבע האורות להשאיר רושם שלהם למטה במקום שהיו שם בראשונה⁵³⁴. בכל דבר שבקדושה אין שרשה הראשון נעקר לגמרי ממקומו ונעתק למקום אחר, אמנם בכל מקום שירדה הקדושה הניחה שם רושם גמור לא ימיש משם כלל לעולם⁵³⁵. כי לעולם, אפילו כשמסתלקין [האורות], אינם מסתלקים לגמרי בכל בחינותיהן עצמן ועולין, אמנם מניחים מכוחן ומבחינת עצמן קצת הארה למטה במקום אשר עמדו שם בראשונה, וזה הארה אינה נעקרת משם לעולם ועד. ואף גם בעת עלותן למעלה. הארה הזאת נקרא רשימו⁵³⁶. ובדאי כי עניין רשימו שמניחים הוא הבחינה התחתונה אשר בהם⁵³⁷. אמנם האור של המלכות כאשר היא מסתלקת איננה מנחת שום רשימו בכלי שלה לפי שאין ספירה אחרת תחתיה מקבלת ממנה, אעפ"י שיש עולמות אחרות תחתיה, אינם מסוג שלה ואין לה דבקות עימם כמו שיש דבקות אל הי"ס שבכל

⁵³⁰ ע"ח שער רפ"ח ניצוצין פ"ה דף פז.

⁵³¹ ע"ח שער רפ"ח ניצוצין פ"א דף פה ע"ב.

⁵³² לק"ת ישעיה קיח ע"א.

⁵³³ ע"ח שער ל"ה פ"א.

⁵³⁴ ע"ח שער העקודים פ"ה דף כו ע"ב.

⁵³⁵ שער ההקדמות דרוש א' מדרושי פרי רחל דף עט ע"ב.

⁵³⁶ ע"ח שער העקודים פ"ו דף כח ע"א.

⁵³⁷ מבו"ש ש"ב ח"ב פ"ה דף ח' ע"א.

עולם ועולם בפני עצמם. ונמצא כי כל אורות הספירות הם מניחים רשימו במקומם ובכלים שלהם כאשר רוצים לעלות ולהסתלק, אמנם אור המלכות אינו משאיר רשימו בכלי שלו. אמנם מן הרשימו שהשאיר אור היסוד בכלי שלו, משם נמשך הארה אל הכלי של המלכות אחר הסתלק האור שלה משם⁵³⁸. ודע, כי יש רשימו בטומאה כמו שיש בקדושה, בהבדל שהרשימו שבקדושה מתקיים לעולם ולא יבטל כלל, אבל הרשימו שבטומאה הוא אקראי ויבטל משורשו ע"י עבודת האדם. ראה עוד לעיל ערך אויר קדמון⁵³⁹.

ש

שבולת הזקן = מו"ר הרב מרדכי יצחקי שליט"א דייק בלשון מורנו רבי יהודה פתיה זיע"א וביאר, כי מקום שיבולת הזקן הנזכרת בתיקון רביעי ביי"ג תיקוני דיקנא הוא קבוצת השער הצמודה כשלעצמה מיד מתחת לשפה התחתונה⁵⁴⁰.

שבירת הכלים = הכלים של תוהו אשר נשברו מריבוי האור, ולכן האור הסתלק למעלה והכלים נשברו ונפלו למטה. כבר ידעת סוד המלכים דמיתו, עד שחזר ותיקן המאורות. ובירר האור מתוך פסולת והטוב מן הרע דהיינו הקליפות, ובירר הטוב טוב ונתקנו הז' מלכים של עולם האצילות, ונתברר אחריו ונתקן עולם הבריאה, ונתקן אחריו ונתברר עולם היצירה, ונתקן אחריו ונתברר עולם העשייה, ונשאר הרע בעמקי הקליפות. ואז ברא ה' את האדם כלול מכל העולמות... ונצטרך להיות בעולם התחתון לקשר כל העולמות, ולכלול אותם זה בזה, שאם היה בעולם האמצעי לא היה מי שיקשור העולם שתחתיו, ולפיכך הניחו בגי"ע לעבדה ולשמרה.. לעבדה הם מצות עשה, דהיינו החסדים. ולשמרה מל"ת, שהם הגבורות. פירוש, שימתק החסדים עם הגבורות... וכשאכל אדם ממנו עירב הרע עם הטוב, וגברו הקליפות, ונמצא שפגם בכל העולמות, שכיון שיש להם שליטה הם נאחזים מעולם לעולם לעולם. באופן שחזר וקלקל כל העולמות, שהמשיך עליו הקליפות, ובו נכללו כל

⁵³⁸ אדם ישר דרוש בענין העקודים. ארבע מאות שקל כסף דף נו ע"ב.

⁵³⁹ מ"ש בשם ס' מעין החכמה.

⁵⁴⁰ הוא מ"ש רבי יהודה זיע"א בבי' יין הרקח על האד"ר, דף קלא ע"א אות א' ובעוד מקומות, בתיאור הי"ג תיקונים בדיקנא. וז"ל: "רביעי, הוא שורת שערות הגדלים בשפה התחתונה ברוחב תחת הפה. חמישי, הוא אורחא תניינא פנוי בלתי שיער, היורד מן הפה מאמצעו ויורד עד שבולת הזקן" וכו'. ולהבין רשמתי ל', כי מלת שבולת היא מלשון שפה וקצה, והיא נכונה בכל מקום בו דברו על קצה בשער הזקן, כמ"ש במסכת מכות פ"ג משנה ה' ובגמ' שם ובפי' הרא"ש שם סיי"ב וסי"ד, ובגמ' שבועות בבי' הריטב"א לדף ב' ע"ב ועוד. ולפי זה יובן מ"ש בעי"ח ע"ח ש"ח פרק שני, מקום שבולת הזקן בסיום האוון, והוא תיקון א' במקום המחבר את היקף המצח והאוון, גם פה ייקרא שבולת כי הוא קצה העליון. ועי"כ יובן גם כאן לשון שבולת על השער שקרוב מתחת לשפה התחתונה כי השער הזה הוא כשלעצמו קצה בקבוצת שיערותיו. וגם מ"ש על הסנטר שהוא שבולת הזקן יבוא על נכון, כי גם השער שבסנטר מצד עצמו הוא קצה הנכון להיקרא שבולת בזקן. ומי"מ לדין בביאור התיקוני דיקנא, עיקר ההגדרה אינה במקום שבולת הזקן אלא בתיאור השער עצמו בשפה התחתונה, כדנקט רבי יהודה במפורש. ולפי זה, תיקון רביעי הוא בשער שבשפה התחתונה, אבל השער שבסנטר שייך לתיקון ח' וי"ג כמבואר. ועי"ע מ"ש בליקוטי ש"ס מעי"ח בזה"ל: "דע כי אלו ה' מזלות הם בשבולת הזקן התולה מן הסנטר ולמטה והם שכינים זה על זה כענין דכר ונוקבא דהיינו כל שבולת הזקן הרואה פנים כלפי חוץ נקרא מזל הח' שהוא נוצ"ר חס"ד וכל שבולת הזקן שהוא כלפי הפנים הגרו"ן והחז"ה נקרא מזל הי"ג שהוא ונקח". ועי"ע להגרי"א בפי' לספרא דצניעותא פ"ב בתיאור הי"ג ת"ק, בזה"ל: "... [תיקון] ו', שערות של צדדי הפה עד שבולת הזקן. נשאר תפוחין בלא שערות והוא תיקון ז', נאח"ב שאר תקונים משיבולת הזקן ולמטה חוץ מתיקון י"ב שהוא השפתים פנויים והן כסדר חוץ י"ב כנ"ל...".

העולמות ונפלו וצריך בירור אחר מחדש... וענין הבירור הוא, שכיון שנפלו בעומקא דתהומא רבא, חוזרים ועולים בדי יסודות דצח"מ⁵⁴¹. ראה עוד לעיל ערך כלים וערך מלכים.

שובבי"ם = הם ארבעים הימים מיום ראשון של פרי שמות ועד פ' תרומה וקצת מימי פ' תצוה, וסימנם ברי"ת ש'מות ו'ארא ב'א ב'שלח י'תרו מ'שפטים. רמז הימים הוא בסוד שם ע"ב במילוי יו"דין, וארבע אותיות י' הם מ' כנגד מ' ימי השובבי"ם. ימים אלו הם תיקון קדום בישראל, ויש בהם סדר לימוד מיוחד ומכוון בכוונות מתאימות, ומנהגי תענית להתחזק בתשובת האדם בכלל ובכפרת תיקון הברית בפרט⁵⁴².

ש"ך ניצוצין = הם רפ"ח ניצוצין הנודעים, עם ל"ב אלקים, יעלה ש"ך⁵⁴³. ואלו הרפ"ח, הם נתקנים קצת ע"י ל"ב דינים אחרים, שהם ל"ב אלהים. כי בראשונה היו הרפ"ח הנוכר מתים, שהם סוד ורוח אלהים מרחפ"ת על פני המים, שהם אותיות מ"ת רפ"ח, ובבא רוח אלהים, שהם ל"ב אלהים כנוכר, אז נתקנו קצת, ונעשו הכל ש"ך ניצוצין⁵⁴⁴.

שכינה = פ' להורות על ביאת הבורא יתברך להתקשר במדרגת מלך על ברואיו, באופן שהוא יתברך שוכן בקרבם בכדי לקבל מהם התעוררות ולהשפיע להם לפי זכותם. השכינה היא הפעולה הראשונה שפעל המאציל בברואיו, להשגיח עליהם ולשכון בקרבם. ואמנם, נוכל להבדיל בין בחינת השכינה לבחינת ההנהגה, כי ההנהגה היא תדירית וקבועה ברצון המאציל, והשכינה היא פעולה שהוא פועל ברצונו לפי הצורך. השכינה היא הנוק' של ז"א, היא נקראת בשם ב"ן והיא המבררת את הניצוצות מתוך הקל"י ומעלה אותם בבחינת מ"ן לתקן אותם בסוד הייחוד העליון. וכאשר שכינת ה' שורה הרי זה עילוי לאדם ולעולם⁵⁴⁵.

שלם, שלם דשלם = כך קבלנו ממו"ר המקובל הרב מרדכי יצחקי שליט"א שאין לומר כלפי התחתון חסר לעומת השלם, אלא התחתון יהא שלם והגבוה ממנו יהיה שלם דשלם. והם כינוי לייחודים בפרצופים עליונים, וככל שהייחוד מתקיים בפרצופים יותר גבוהים כך הייחוד ייחשב שלם יותר.

שמות הקודש = פ' שמות וכינויים המיוחסים לאור אין סוף ב"ה, כשהוא מתלבש בעשר ספירות של האצילות ולמטה מהם. וזהו, כאשר האורות העליונים באים לכדי פעולה הם יקראו בשמות. מכלול השמות היא התורה שהיא כדברי חז"ל כולה שמותיו של הקב"ה. אומנם, בוודאי ומחלט הוא שבאין-סוף בעצמותו אין שום שם ולא כינוי ולא רמז ולא שום השגה כלל וכלל, אך לאחר שהאין-סוף מרצונו העליון יתברך התלבש בעשר ספירות, הותר לכנותו בשמות וכינויים המתייחסים להתגלות רצונו בעשר הספירות, בהתאם לבחינת המלבוש שהוא התלבש בו שהיא המשמעות שהתגלתה כפי רצונו. היינו, לכנותו חכם מצד

⁵⁴¹ ספר הליקוטים בראשית א'.

⁵⁴² עיין שער רוח"ק מדף יג ועד דף כג.

⁵⁴³ לק"ת בראשית ז' ע"א.

⁵⁴⁴ לק"ת בראשית דף יב ע"א.

⁵⁴⁵ ע"ח שער המלכים פ"ז. מפתחות החכמה בערכו עמ' קלא-קלב.

התגלות רצונו והתלבשותו בחכמה, ומבין מצד התגלות רצונו והתלבשותו בבינה וכדומה, וכן בשמות כמו 'אל' מצד התגלות רצונו בחסד, או 'אלהים' מצד התגלות רצונו בגבורה וכדומה.⁵⁴⁶

שמות עסמ"ב = הם ארבע שמות הקדש, ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן. דע כי אין מציאות ציור קומת אדם בעולם, שלא היה בו כללות ארבע בחינות אשר כוללים כל האצילות וכל העולמות כולם. ואלו הם, ע"ב – כזה יו"ד ה"י ו"י ה"י. ס"ג – יו"ד ה"י ו"י ה"י. מ"ה – יו"ד ה"י ו"י ה"י. ב"ן – יו"ד ה"י ו"י ה"י. והנה אלו הארבע הווי"ות הנחלקין לדי' מילואין האלו הם ארבע בחינות אלו, הטעמים שם ע"ב, הנקודות שם ס"ג. התגין שם מ"ה. האותיות שם ב"ן. וכל אחד מאלו כלול מכולם. ויש בכל אחד מהם בחינת טנת"א⁵⁴⁷. שם ס"ג הוא מעלה מ"ן דאימא, ושם ע"ב מוריד מ"ן דכורין דאבא, ושם מ"ה מוריד מ"ן דכורין דז"א, ושם ב"ן מעלה מ"ן דמלכות.⁵⁴⁸

ש"ע נהורין = נרמז בחשבון שם הקודש אל, שני א"ל במילואם שווים בגי' ש"ע נהורין.⁵⁴⁹

שע"ה = שורש, ענף, הארה. ג' בחינות בהארת ה"י"ס, שורש הם כח"ב, ענף הוא חג"ת, והארה היא נה"י, בסוד אין לך אדם שאין לו שעה.

שערות = מעברי אור רוחניים נעלים מאוד כבחינה רוחנית הנזכרת בפרצוף אריך וכן בפרצוף ז"א, הן כשערות הראש והן כשערות הזקן. בחינת כלים וצנורות ומעברים שבהם מתפשט החסד⁵⁵⁰. רוצה לומר כי הנה האור העליון רב ועצום הוא מאוד ואין בנו כח לקבלו ולסבלו. ולכך הוצרך בחינת הפרצופים, שע"י היות האור נמשך ע"י מסכים רבים זה על גב זה, וכן דרך צינורות צרים ודקים שהם בחינת כל מיני שערות ונימין שנתבארו באדרות, הנה על ידי זה יתמעט האור, ויהיה כח בתחתונים לסבלו⁵⁵¹. יש לנו הקדמה ושורש, כי סוד השערות בין דאריך אפין בין דזעיר אנפין כולם הם מן סוד אותן מלכים שמתו ולכן צריך שימשך אור אליהן דרך השערות כדי שיוכלו לקבלו⁵⁵². דע יש באדם העליון ב' בחינות שערות אם שערות הראש ואם שערות דיקנא והנה שערות הזקן דז"א הם תקיפין ודינין קשים מאוד שהיותם משתלשלים ויורדין למטה נעשה מהם המותרות שהם סוד הקליפות ואמנם שערות דיקנא דאריך אנפין הם רחמים יען כי הם לבנים ולכן הם כופין את הדינין אבל בז"א הם שערות חזקים מאד יען כי הם שחורים והם דינין תקיפין⁵⁵³. שני מיני שערות הם שבראש וזקן, הם לכפות ולסלק ולבטל הקלי' והדינים, שערי הראש לכפות הקלי' שהם

⁵⁴⁶ עיין ע"ח ע"ב ע"ג דף טו ע"ב ובי' שרשי הים שם. מפתחות החכמה בערכו עמ' קלב.

⁵⁴⁷ ע"ח שער טנת"א פ"א דף כ' ע"א.

⁵⁴⁸ עולת תמיד שער התפלה דף מה ע"ב.

⁵⁴⁹ שעה"ק ערכי הכינויין דף נב ע"א, ועוד בדף נד ע"א.

⁵⁵⁰ רבי יהודה פתיה זיע"א באד"ר דף קלג ע"ב אות יט ושם נזמן עוד.

⁵⁵¹ שער מאמ"ר דף מא ע"ב.

⁵⁵² ע"ח שער המלכים פ"ב דף נא ע"א.

⁵⁵³ שעה"כ ברכת השחר דף א' ע"ב.

באים ממוחא שקיט ושרי כחמר טב על דורדייא ומורידיים מוחא למוחא דז"א לבטל הקלי', ושער דדיקנא לכפות דינים⁵⁵⁴. ראה לעיל ערך אש"ל.

שערות אריך = אריך אנפין יש לו שערות ראשו שהם חוורתא והנימין הנמשכין אחריו. ויש לו שערי דיקנא הנמשכין מלפניו. ומקום סיום שתי בחינות אלו הם עד טבורא דליבא⁵⁵⁵. הם צינורות ומבועין דנגדין שפע ואור גדול ממוחא סתימאה דביה למטה בז"א, ואותם ההארות יוצאות דרך פיות השערות לחוץ⁵⁵⁶.

שער הראש ושער הדיקנא = סוד התיקונים בשער הראש ובשער הזקן של א"א וז"א והנוק'. שער הראש – מגלים את קדושת המוח כמו שהוא, בלי השתלשלות והדרגה, לכן הם רכים. שער הזקן – ממשיך את האורות שבמוח להוציאם ולהוריד אותם כפי הצורך, לכן הם קשים⁵⁵⁷.

שערות קוצין נימין = דע דברי שא דז"א יש שלש מיני שערות ונקראים קוצין נימין ושערות... עוד שמעתי דרוש אחר ממורי ז"ל בזה, כי קוצין הם נמשכין ויוצאין ממוח חכמה דז"א, ונימין ממוח בינה דז"א, ושערות מן הדעת דז"א הכולל חסדים וגבורות⁵⁵⁸.

שערים, חלונות וחרכים = כינוי לג' דרכי יציאה שיש לפנימיות לצאת. השערים – הם היסודות המוכנים לצאת כפי תכליתם על מנת להשפיע. החלונות – הם הנקבים הנוספים שאינם כדי להוציא את עיקר ההשפעה אלא להאיר הארות נצרכות. והם שני סוגים, א' נקבים פתוחים כמו החושים, וב' נקבים סתומים כמו השערות. והחרכים – הם הפנימיות היוצאות במעבר הצר ודק של השערות⁵⁵⁹.

שפע = דע כי יש ב' מיני שפע. א' לחיות הספירות עצמן... והב' לצורך התחתונים⁵⁶⁰. דע הקדמה אחת, כי לעולם אין שום שפע נמשך מלמעלה, אם לא שיתלבש תחלה בחסד⁵⁶¹. כל האצילות כפי מה שמשפיעין למטה, כך מוסיפין אור מלמעלה⁵⁶².

שרש = לעולם השורשים רצונם להאיר בענפים⁵⁶³.

⁵⁵⁴ קו"ב דף מא ע"א.

⁵⁵⁵ ע"ח שער א"א פ"ה כלל א' דף סג.

⁵⁵⁶ שער מאמרי רשב"י אדר"ז דף נט ע"א.

⁵⁵⁷ מפתחות החכמה עמ' קמז-קמח.

⁵⁵⁸ שעה"כ ד"ב ציצית דף ד' ע"ב.

⁵⁵⁹ מפתחות החכמה עמ' קמה.

⁵⁶⁰ זוהר הרקיע וארא דף נט ע"א.

⁵⁶¹ מבו"ש שער ד' ח"ב פ"ב דף לד ע"א.

⁵⁶² זוהר הרקיע פ"ד דס"ד ומאמר האד"ר דף קפא ע"ב.

⁵⁶³ ע"ח שער מול"מ פ"ד דף לג ע"א.

שרשי הנשמה = מציאות השורשים נחלקים לחמש שרשים והם, א"א, או"א וז"ן.⁵⁶⁴ דע כי כל הנשמות תלויים באדם הראשון, כי הוא כולל כל חמשה שרשי הנשמות.⁵⁶⁵ דע כי כל הנשמות היו כלולים באדם הראשון, והנה כל שרש נשמות אדם הראשון הם שלשה אבות, ואח"כ ל"יב שבטים, ואח"כ נחלקים לשבעים נפש. וכל חלק מאלו השבעים נחלקים לכמה חלקים, עד שנמצאו כל החלקים של השורשים כולם שיש בנשמות אדה"ר הם ששים ריבוא שרשים קטנים. והנה אם תדקדק תראה כי התרי"ג הם כללות ס' ריבוא.⁵⁶⁶ הנה, כשברא הקב"ה אדה"ר, כל הנשמות שנכללו בו, לא היו אלא נשמות דישראל. ואם לא היה חוטא, לא היו א"ה יוצאים לעולם, ואחר שחטא, נתערבו בו נפשות של אומות העולם. וזה שנאמר אדם אתם, ישראל לבד היו כלולים כל נשמותיהם באדה"ר.⁵⁶⁷

ת

תבונה = התבונה היא בחינת מלכות של הבינה.⁵⁶⁸ כשאין לבינה ייחוד עם אבא ואז נקראת תבונה כשעומדת לבדה. [וכן] כשיורדת [הבינה] ומתפשטת למטה תוך הז"א נקרא גם כן תבונה.⁵⁶⁹

תהו = ל' הכתוב בבראשית "הארץ הייתה תהו ובהו", ואמרו חז"ל⁵⁷⁰ רצה הקב"ה לברא את העולם במידת הדין וראה שאינו מתקיים חזר ושתפה למדת הרחמים. התהו הוא סוד מחשבת הבורא שרצה לברוא את עולמו תחילה במידת הדין.⁵⁷¹ בעולם התהו מצב הספירות באריך אנפין, הוא באופן שהיו האורות מרובים והכלים מועטים. תה"ו, ר"ת תולדות השמים ו'הארץ. והתיקון להם הוא 'בהבראס', רצה לומר בה' פרצופין סוד התיקון.⁵⁷² ראה עוד ערך בוהו.

תיקון = הוא התלבשות, בו האור מתלבש בכלי כדי שיוכלו התחתונים לקבל מאור העליון, היינו התמעטות האור העליון והתפרטותו לפרטים.⁵⁷³ פירוש עניין תיקון, רוצה לומר כי הנה האור העליון רב ועצום הוא מאוד ואין בנו כח לקבלו ולסבלו. ולכך הוצרך בחינת הפרצופים, שע"י היות האור נמשך ע"י מסכים רבים זה על גב זה, וכן דרך צינורות צרים ודקים שהם בחינת כל מיני שערות ונימין שנתבארו באדרות, הנה על ידי זה יתמעט האור, ויהיה כח בתחתונים לסבלו – ולכן בחינה זו נקראת תיקון.⁵⁷⁴ עיקר התיקון הוא גדלות

⁵⁶⁴ ספר הליקוטים בראשית דף ז' ע"ב.

⁵⁶⁵ שעה"ג דף נז.

⁵⁶⁶ שעה"ג דף נח.

⁵⁶⁷ לקי"ת תהלים סימן לב.

⁵⁶⁸ ע"ח שער או"א פרק ט' דף עד ע"א.

⁵⁶⁹ ע"ח שער הכללים פרק י"א דף ט' ע"א.

⁵⁷⁰ בראשית א, א ורש"י ע"פ בר"ר יב טו.

⁵⁷¹ מבו"ש ש"ב ח"ג פ"ח.

⁵⁷² לקי"ת בראשית ז' ע"ב.

⁵⁷³ שער מאמרי רשב"י דף ז ע"א. מבו"ש ש"ג ח"א פ"ג.

⁵⁷⁴ שער מאמרי דף מא ע"ב.

הכלי והיעשותו בבחינת פרצוף, כדי שיתמעט האור ויתרחב הכלי ויכול לסובלו⁵⁷⁵. שתי בחינות כלליות נקראות תיקונים והן, א' תיקון א"ס בעתיק יומין, וב' תיקון א"א שהוא כלל פרצופי האצילות⁵⁷⁶. וב' סוגי התיקונים הם, א' תיקון להמשך ולהעביר שפע כמו בתיקוני הידקנה בתרין מזלין. ב' תיקון שמכין לקראת העברת השפע כמו כל שאר תיקוני הידקנה. ע"ע ערך בירור, וערך התלבשות. עיין ערך משל למלך שזרק יהלומיו לחול.

תיקון ח' ותיקון י"ג. תיקון שמיני ותיקון השלש-עשרה = הם שני תיקונים מ"ג תיקוני הידקנה של א"א, הנקראים גם תיקוני נוצר ונקה. וזה סדרם, תיקון ח' הוא מדת **נוצר חסד** והוא השער הארוך בזקן מבחוץ שהיא השורה של שער של צד הפנים העליונים. ותיקון י"ג הוא מדת **ונקה** והוא השער היורד עד הטבור. דע, כי בדיקנה דא"א יש תרין מזלות, מזל עליון נוצר חסד שהוא תיקון ח' ומזל תחתון ונקה שהוא תיקון הי"ג. והנה אבא יונק ממזל ח' עליון ואמא ממזל תחתון. והנה בטש מזל עליון במזל תחתון, ומכח בטישה זו.. יוצאין משם ה"ח ממזל עליון, וה"ג ממזל תחתון, ואז מזל עליון נותן אותן הה"ח דיליה לאבא, ומזל התחתון נותן הה"ג דיליה לאמא. ואחרי שקבלו או"א חו"ג אלו מב' מזלות, אז מזדווגים או"א וכו'⁵⁷⁷. עיקר אורם של תיקון ח' ותיקון י"ג נשפע להם ממו"ס דא"א, אבל גם הכתר מאיר בהם, ע"י ג' רישין עילאין של הרדל"א, הגולגולת ומו"ס המתפשטים ומאירים ומתחברים בהם. ומאור הרדל"א מתפשט אור הקשר העליון של חסד דעתיק ויסוד דעתיק הקשורים זה בזה, ומאיר בתיקוני הידקנה בפרט בשני המזלות הללו, שהם תיקון ח' ותיקון י"ג. ולכן כל ענייני העולם כמו בני חיי ומזוני וכו' תלויים בשני התיקונים הללו⁵⁷⁸. ושני התיקונים הללו הם עיקר תיקוני הידקנה, כי הם צריכים להמשך את שפע האור הנמשך בתוכם מא"א אל ז"א, ולכן הם שערות ארוכים מכל שערות הידקנה. לכן אע"פ שמכל י"ג תיקוני דיקנה נמשך שפע העליון והם צינורות השפע, מ"מ שפע היוצא מהם כולם הוא נכלל במזל השמיני, ועמו במזל הי"ג⁵⁷⁹. מו"ר הרב מרדכי יצחקי שליט"א לימד בשם הרב דובר שלום, נכד הרש"ש זיע"א, שאם ישראל זוכים הם מקבלים את השפע ישירות מתיקון השמיני, אך כשאינם זוכים יורד השפע ממזל שמיני אל מזל השלש-עשרה ומשם הוא נמשך ויורד.

תיקוני דיקנה = דיקנה ל' זקן. רומז לסוד התיקונים שבזקן. ג' בחינות בתיקוני הידקנה הם, דיקנה דא"א, ודז"א, ודנקבא. דאריך הם י"ג תיקונים. דז"א הם ט'. דנקבא הם ו' בלתי שערות⁵⁸⁰.

⁵⁷⁵ ע"ח שער עתיק פ"ד דף נח ע"ב.

⁵⁷⁶ מבו"ש ש"ג ח"א פ"א.

⁵⁷⁷ ע"ח שער הכללים פרק ה. וע"ח שער הנסירה פ"ד, הובא בין הרקח על אד"ר דף קלד ע"א אות ה'.

⁵⁷⁸ אד"ז דף רפט ע"ב, ויין הרקח אות כו-כו.

⁵⁷⁹ יין הרקח על אד"ר דף קלד ע"א אות ד'.

⁵⁸⁰ שעה"כ כוונת חזרת העמידה דרוש ה' דף מא ע"א. ולענין **ת"ד בא"ק**, עיין ע"ח שער ה' פרק א' דף כ' ע"ג ד"ה והנה כאשר יצא האור וכן מכנגד התפשטות שער הזקן וכן, ומ"ש הרב יפה שעה זיע"א שם אות ג' בזה"ל "מכל זאת מתבאר בהדיא היות י"ג תיקוני דיקנה קדישא גם בא"ק...". וכן עי"ש.

תיקוני הנפש = עבודת האדם להשלים נפשו כפי חובתו בעולמו. כל הרוצה להשלים את נפשו, הוא תלוי כפי מה שיתברר מהלבוש הנוגה הראוי לו בחלקו, אם בסוד מרע. בפרט אם בא לידו עבירה וניצול הימנה, אז נתקן היצה"ר. ואם לאו, ח"ו עליו נאמר אל תאמר אשלמה רע, אשלים לרע. ואם עשה מצווה, משלים היצר טוב בסוד בטח בה' ועשה טוב, תיקן את הטוב שהוא יצר הטוב⁵⁸¹.

תיקוני נר"ן = תיקון רוחני לשלש הבחינות הרוחניות באדם, הם נפש רוח ונשמה. יש מצוות מעשיות סגוליות שיש יכולת באדם לזכות על ידן להשיג כח נפש. ויש [מהן] להשיג רוח. ויש [מהן] להשיג נשמה. והכל תלוי כפי המצוות של האדם. או גם כן בעסקו בתורה או בכוונתו. כי בגי' דברים אלו הם תלויים תיקון נר"ן⁵⁸².

תיקוני רישא = ראה לעיל ערך ז' תיקוני רישא דא"א.

תפארת = ספירה מג' המרכזיות חג"ת, הנכללת מהחסד והגבורה ומכריעה ביניהם. תפארת מל' הכתוב ישראל אשר בך אתפאר, מלשון ענפים ובפועל ל' הסתעפות, במה שהיא סוד ז"א וממנה יוצאים כמה ענפים של פרצופי לאה, רחל, יעקב, דור המדבר, המטות וכו'⁵⁸³. התפארת משמשת כספירה מרכזית לכל מערכת שבע הספירות התחתונות שלפעמים נקראות כולם בשמה, והיא כעין הממצעת את השפעת האורות בין כולם. והעניין, כי מדת הדין הנקראת כח וגבורה, נתחברה במידת הרחמים הנקראת ימין. ובהיות שתיהן מתחברות יחד, אז הוא ההדר והפאר האמיתי.. והדרת והתפארת בהיותם מתחברים בכוח היא מידת הדין כנודע, כי לכן הקו האמצעי הכולל חסד וגבורה נקרא תפארת, כי היופי והפאר הוא הלובר והאודם מחוברים⁵⁸⁴. תפארת נוטה לחסד⁵⁸⁵, בזה תבין סוד שם תפארת, שהוא גופא דז"א הנעשה מה' חסדים, וכל חסד הוא בסוד רי"ו, וה' פעם רי"ו עם הכולל עולה ותפארת⁵⁸⁶.

תפילה = מצוות התפילה במי"ש ולעבדו בכל לבבכם, ודרשו חז"ל איזו היא עבודה שבלב זו תפילה⁵⁸⁷. סוד תיקון התפילות שתקנו לנו חז"ל הוא כדי לעשות תיקון למעלה בכל עת מאלו השלש תפילות, ולהחזירם פנים בפנים במקומם לפי שעה בעת הייחוד, ומבררים קצת ניצוצות מעטים מאותם שנבשרו בעת שבירת המלכים, ובכל ייחוד וייחוד מתבררים קצת ניצוצות כפי המצוות וכפי הזכות של הדור בעת ההיא⁵⁸⁸.

⁵⁸¹ ע"ח ח"ב שער קיצור אבי"ע פ"ד דף קטו ע"ב.

⁵⁸² ספר הגלגלים פרק י"א דף יג ע"א.

⁵⁸³ ע"ח שער פרצופי זו"ן פ"ה.

⁵⁸⁴ עץ הדעת טוב פרי' ואתחנן.

⁵⁸⁵ לקי"ת ירמיה קכג ע"א.

⁵⁸⁶ רבי משה זכות בס' אם לבינה אות תי'

⁵⁸⁷ גמי' תענית דף ב'.

⁵⁸⁸ שער מאמרי רשב"י דף לו ע"א.

תפילת רנב"ה = היא תפילת רבי נחוניא בן הקנה שהיה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו, וכך המנהג לומר תפילה זו לפני ואחרי הלימוד⁵⁸⁹.

תקל"ה = סוד י"ס שבמלכות, שיש בהם שם ב"ן. י' פעמים ב"ן הם תקי"כ, ועם הכולל עשרה, הם תקי"ל. ועוד ה' גבורות לכוללם בחסדים הם תקל"ה⁵⁹⁰.

תק"ע = תקע לשון ביאה וייחוד כמאחז"ל ונתקע ביבמתו. רמז לגבורות המתפשטים בקו ההוד אל היסוד, ומתמתקים שם ע"י אימא, הם ה' גבורות מנצפ"ך הכפולות בגי' תק"ע⁵⁹¹.

תרדמה = רמז בכתוב ויפל אלהים תרדמה. תרדמ"ה בגי' תרגום, והוא העת שבו הייתה הנסירה בז"א לתיקון הנוק'. ונסירה הייתה בהיות בז"א בחינת אחוריים, היינו גילוי שם הוי"ה בסוד רבוע, היינו = בכל אחד מט' ספירות דז"א יש הוי"ה אחת, ובאחוריים הוא גי' ע"ב. וט' פעמים ע"ב הם בגי' תרגום גי' תרדמ"ה, והם האורות שנתנו למכלות בעת הנסירה⁵⁹².

תרין אלפין שנין = אלפיים שנים שלפני בריאת העולם, רמז לחי"ב שבמוחין דז"א⁵⁹³.

תר"ך = תר"ך (620) עמודי אור הנמצאים בכתר, והם ג"כ כמניין כת"ר. הם נחלקים לאו"א, ש"י באבא וש"י באימא⁵⁹⁴.

תשר"ק = סדר הפוך של האותיות, רמז לנוקבא שהיא למפרע בסוד תשר"ק⁵⁹⁵.

תתקע"ד = הם תתקע"ד דורות שדרשו רז"ל על התורה שקדמה תתקע"ד דורות לפני שנברא העולם⁵⁹⁶. ועוד דרשו את הפסוק באיוב כ"ב אשר קמטו ולא עת וגוי על תתקע"ד דורות שלא נבראו וכי⁵⁹⁷.

⁵⁸⁹ כנו' במסכת ברכות דף כח ע"ב. ובשעה"מ ל"ג ע"א.

⁵⁹⁰ לקי"ת נשא פ"א ע"א.

⁵⁹¹ שעה"כ כוונת העמידה דרוש ו' דף לו ע"ב.

⁵⁹² ע"ח ח"ב שער תיקון הנוק' פ"ב כלל ח', דף מ"ה ע"ב.

⁵⁹³ שער מאמרי רשב"י דף ט' ע"א.

⁵⁹⁴ לקו"ת חבוקק קכה ע"ב.

⁵⁹⁵ כללי מהרח"ו ז"ל בסוף ע"ח, דף ק"ח ע"ב, כלל י"ט.

⁵⁹⁶ ילק"ש בראשית, פ"ח רמז סב.

⁵⁹⁷ ילק"ש איוב פרק כ"ב רמז תתקח.